

Frágreiðing frá
Skattanevnd Landsstýrisins

1. partur

(Framlagt á tingi 9/8 - 1974).

Innihaldsyvirlit.

I Inngangur:

1. Málsøki nevndarinnar.
2. Nevndarsamanseting og arbeiðsháttur.
3. Hvussu frágreiðingin er uppbygd.
4. Fyribils kanningarúrslit.
5. Niðurløga.

II SKATTLEGGINGARPRINSIPP. SAMBANDIÐ MILLUM SKATT OG STUDNING:

1. Til hvat verður skattur uppkravdur?
2. Treytir fyri eini góðari skattaskipan.
3. Eru summi skattasløg betri enn onnur?
4. Skattafyrirminir ella studningar.

III SAMANBERING MILLUM SKATTATRÝST OG SKATTALAG Í FØROYUM OG ØÐRUM LONDUM:

1. Inngangur.
2. Føroyska skattatrýstið, samanborið við onnur lond.
3. Føroyska skattalagið, samanborið við onnur lond.

IV FØROYSKA SKATTASKIPANIN Í HØVUÐSDRÁTTUM:

1. Inngangur.
2. Gjøgnumgongd av teim einstøku skattabólkunum
  - 1) Vøruskattir.
  - 2) Inntøkuskattir.
  - 3 og 4) Sosialgjöld og arbeiðsgevaragjöld.
  - 5) Ognarskattir.
  - 6) Skattur á kapitalflutningum og tilíkkum transaktiónum.

3. Niðurstøða.

Skjal A-F skjaltalvur.

Skjal IV G. Hagfrøðislig kanning av sjálvuppgávum fyri 1972.

V FØROYSKI SAMFELAGSBÚSKAPURIN OG SKATTURIN

1. Inngangur.
2. Búskaparligir høvuðsspurningar.
3. Búskaparpolitisku høvuðsendamálini.
4. Búskaparpolitisku møguleikarnir.
5. Skatturin og búskaparligi vøksturin.
6. Tiltøk, ið stímbra iløguhugin hjá vinnulivinum.
7. Tiltøk, ið viðka um fíggjarmøguleikarnar hjá tí einstøku fyrirkuni.
8. Tiltøk, ið miða ímóti at økja um fíggjarmøguleikarnar hjá vinnulivinum ella samfelagnum sum heild.
9. Tiltøk, ið miða ímóti at fremja uppsparing hjá privatum fyrirkum.
10. Tiltøk, ið miða ímóti at fremja uppsparing hjá privatum húsarhaldum.
11. Búskaparligar avleiðingar av rentuskattinum.
12. Skatturin og ynskið um eitt fjølbroyttari vinnulív.
13. Skatturin og ynskið um landsunnfatandi framburð.
14. Skatturin og ynskið um at framburðurin verður flestum føroyingum at gagni.
15. Skatturin og konjunkturørslurnar.
16. Samandráttur.
  - Skjal V A. Avskrivningar hjá partsreiðaríum.
  - Skjal V B. Skattur og yvirtíð.
  - Skjal V C. Skjaltalva.

VI YVIRLIT YVIR PARTAFELAGSSKATTASKIPANIR:

1. Prinsippspurningar viðvíkjandi partafelagsskatti.
2. Partafelagsskatturin í Føroyum.
3. Partafelagsskattaskipanir í útlondum yvirhøvur.
4. Serliga áhugaverdar reglur í einstøkum londum.
5. Gongdin í partafelagsskattinum seinastu árin.
6. Samandráttur.

**VII GJØGNUMGONGD AV GÁLDANDI FØROYSKA PARTAFELAGS-
SKATTINUM:**

1. Inngangur.
2. Viðgerð av teim einstøku spurningum viðvíkjandi partafelags-
skattingini.
3. Niðurstøða.

Skjal VII A: Talva yvir partafelagsskattin í 1972.

**VIII MØGULIGAR NÝSKIPANIR FYRI SKATTING AV FØROYSKUM
PARTAFELØGUM.**

1. Hverji krøv eiga at verða sett til partafelagsskatt í Føroyum
í dag?
2. Hvussu væl uppfylla ymiskar skipanir krøvini?
3. Uppskot til nýskipanir

Skjal VIII A: Yvirlit yvir fyrimunir og vansar við nøkrum parta-
felagsskattaskipanum í mun til føroysk viðurskipti.

IX HJÓNASKATTURIN:

1. Skattleggingin av inntøkum hjá hjúnum í Føroyum í dag.
2. Prinsippspurningar viðvíkjandi hjúnarskatti.
3. Hvi er ónøgd við hjúnarskattinum í Føroyum í dag?
4. Møgligar fyribils ábøtur.

X SKATTURIN HJA TEIMUM, IÐ FÁA FÓLKAPENSJÓN:

1. Spurningar í samband við skattlegging av fólkapensjónistum.
2. Meting av ábótum, ið kundu komið upp á tal.
3. Niðurstøða.

**XI TILRÁÐINGAR UM VIÐARI KANNINGAR AV FØROYSKUM
SKATTAMÁLUM:**

1. Inngangur.
2. Spurningar, ið rátt verður til at taka upp.
3. Møguleikar fyri framhaldandi kanningum.

Bókayvirlit.

I INNGANGUR:

1. Málseki nevndarinnar.

Føroya landsstýri avgjörði á vári 1973, at nevnd skuldi setast at viðgera føroyskar skattleggingspurningar.

Landsstýrið helt tað vera gagnligt við eini lýsing av føroysku skattaskipanini sum heild, til tess at fáa eitt grundarlag til at meta um, hvørjar leiðir, ið gongdar vóru til at gera skattleggjingina betri.

Ein gjøllig heildarlýsing er ógvuliga umfangandi og hevði tikið drúgvu tíð. Tí varð hildið best fyrst at gera eina heildarlýsing í høvuðsdráttum, sum kundi vera grundarlag undir víðari kanningum, og síðani at kanna serspurningarnar hvør sær.

Á henda hátt er møguligt at gera uppskot viðvíkjandi einstøkum serspurningum uttan at noyðast at bíða eftir at øll skattaskipanin verður gjølliga kannað. Eisini er møguligt at taka meira avmarkaðar spurningar fram um teir meira fløktu og umfangandi spurningarnar.

Spurningarnir í sambandi við skattleggjingina av persóninntøkum eru ógvuliga umfangandi og kunnu tískil ikki væntast nóg gjølliga viðgjørdir í fyrstu atløgu. Tí varð hildið, at rætta loysnin var at taka spurningarnar um partafelagsskatt, rentu og vinningsbýti v.m. fyrst og síðani halda fram við persóninntøkunum.

Landsstýrið ynskti at fáa skattleggjingina av hjúnum og samfíðarskatt fyrri pensionistar við í fyrsta umfari og vórðu menn samdir um, at tað var møguligt at umhugsa fyribils ábøtur á hesum øki, men at hesi málsøki av røttum vóru ein partur av tí næsta kanningarstiganum og at møguligar broytingar her tí bert kundu vera fyribils ábøtur.

Eisini ynskti landsstýrið eina serstaka lýsing av møguleikumum fyrri javn-

stilling milli húsaéigarar og -leigarar, og av teinum vansom, ið standast av, at skattskyldiga inntøkan ikki altíð er eitt valhóskandi mál fyri tørvinum fyri sosialum veitingum.

Avgjørt varð, at um nevndin, meðan arbeiðið fór fram, helt at málsøkið átti at viðkast ella at ávisir skeivleikar vóru, sum ikki vóru við sum serspurningar í fyrstu syftu, so skuldi nevndin gera vart við hesi málsøki og um gjørligt gera uppskot til ábøtur.

Viðmerkjast skal, at møgulig uppskot til broytingar í skattleggingini á ávísam økjum ikki skuldu vera treytað av, at skattainntøkan frá hesum økjum skuldi verða tann sama sum frammanundan.

Um gjørligt skuldi frágreiðingin geva meiningar um tær broytingar í skattainntøkum hins almenna, ið standast kundu av møguligum broytingaruppskotum. Eisini hevur verið hildið náttúrligt, at nevndin í høvuðsdráttum ger vart við, á hvørjum økjum møguleikar eru fyri skattainntøkum, ið kunnu uppvega skattamissir, ið standast av broytingaruppskotum.

Havt eigur at vera í huga, at henda frágreiðing er gjørd við galdandi samfelagsskipan í huga og at ein viðgerð av, um nógaldandi ella aðrar samfelagsskipanir eru meira rættvísar, er uttanfyri málsøkið fyri hesi frágreiðing.

2. Nevndarsamanseting og arbeiðsháttur.

Í kanningarnevndina valdi landsstýrið at seta:

Johannes Thomsen, fulltrúi,
 Carl vilhelm Weihe, statsaut.grannskoðara,
 Paula Ellefsen, statsaut.grannskoðara,
 Arna Olafsson, fulltrúi, cand.polit. og
 Arna K. Olsen, ráðgevara.

Seinri er Eyðun á Rógvi, sand.oecon., ið nú starvast sum roknskaparkontur hjá líkningarráðnum, komin við í nevndararbeiðið.

Nevndin hevur skipað seg við Arna K. Olsen sum formanni og Arna Olafsson sum skrivara. Meginparturin av tí praktiska arbeiðinum er gjørt av formanni og skrivara.

Nevndin hevur ikki altíð verið á einum máli í teinum spurningur, sum

viðgjördir eru, men ein meiriluti í nevdini (tó ikki altíð sami meiriluti) stuðlar tey sjónarmið, sum verða framförd í frágreiðingini. Nevndin er sett av landsstýrinum og skal geva frágreiðing til landsstýrið, sum síðani ger av á hvønn hátt hetta arbeiðsgrundarlag skal nýtast.

3. Hvussu frágreiðingin er uppbygd.

Frágreiðingin er, sum áður nevnt, ein roynd at geva eina almenna skattafrøðisliga lýsing av føroysku skattaskipanini í høvuðsdráttum og eina servidgerð av teimum spurningum, ið landsstýrið hevur ynskt viðgjördar.

Frágreiðingin er sostatt ætlað at kunna nýtast sum arbeiðsgrundarlag undir skattapolitiskum avgerðum hjá landsstýri og lögtingi. Tá ið politisk avgerð er tikin um, hvørjar prinsipploysnir, ið veljast skulu, t.d. á partafelagsskattaøkkinum, ber til at lata hesa ella aðra nevnd gera útkast til lógaruppskot um hetta og visa á loysnir uppá teir serstøku lógarteknisku og skattateknisku spurningar, ið eru sermerktir fyri ta prinsipploysnina, ið vald varð.

Frágreiðingin er uppbygd í samsvar við hetta sjónarmið.

Í partunum II -- V verða teir grundleggjandi heildarspurningarnir viðgjördir.

Í kapitli II verður greitt frá teim skattafrøðisligu grundsjónarmiðum, ið frágreiðingin sum heild hvílir á. Nevndin leggur stóran dent á tað, sum í hesum kapitli stendur, tí ein saklig politisk óheft viðgerð av skattamálum kann bert byggjast á eina ásannan av teimum einfaldu grundreglum, ið galda fyri skatting yvirhøvur.

Hetta skal ikki verða skilt soleiðis, at nevdin ikki ásannar, at skattalógir, tá ið saman um kemur, verða gjördar av politikkarum, ið hava til uppgávu at røkja politisk áhugamál.

Tað, ið umræður at peika á, er, at tey politisku endamálini kunnu verða nádd á ymsan hátt, og at summir hettir stríða meira imóti grundreglunum enn aðrir.

Ein gjøllig gjøgnumgongd av politisku endamálunum og teimum amboðum, ið eru til taks gevar oftast til úrslit, at tað er møguligt at finna loysnir, ið eru skynsammar, t.e. uppfylla endamálið uttan at avlaga skattaskipanina nevnivert.

At gera fullkomiliga skyusamliga skattaskipan er ógjørligt í verki, men grundreglurnar í kapitli II kunnu nýtast til at meta um eitt ávist uppskot ger skipanina sum heild meira ella minni skyusama (rationella).

Í kapitli III verður gjørd ein samanbering millum skattatryst og skattalag í Føroyum og í útlöndum.

Kapitul IV er ein gjøgnumgongd av galdandi føroysku skattaskipanini í høvuðsdráttum við høvuðscenti á inntøkuskattinum. Í hesum kapitli verður ikki farið út í æsir, men vist verður á nakrar høvuðsspurningar.

Tey flestu avvikini frá aðalreglunum fyri góðari skattlegging verða grundgivin við búskaparligum áhugamálum. Tað er tí neyðugt at royna at finna fram til, hvørji krøv, ið tey búskaparpolitisku endamálini seta til skattleggingina, og geva eina lýsing av, um tað veruliga er neyðugt at avlaga skattaskipanina fyri at náa hesum búskaparligu málum. Hetta verður gjørt í kapitli V. Høvuðscenturin verður lagdur á skatt av vinnulivsinnntøku og ognarinnntøku.

Við hesum kapitlunum II — V er fingið eitt alment grundarlag til vega, ið serstakir spurningar kunnu verða viðgjørdir út frá. Til her so við og við at gjøgnumganga alla skattleggingina sum hon er, um politiskt ynski er um hetta og arbeiðsmøguleikar eru fyri tí.

Sum áður nevnt hevur landsstýrið lagt dent á, at nakrir serspurningar vórðu viðgjørdir longu í fyrstu syftu, og verða teir viðgjørdir í kapitlunum VI — X.

Í kapitlunum VI — VIII verður partafelagsskatturin viðgjørður.

Í kapitli VI verður greitt frá prinsippspurningum viðvíkjandi partafelagsskatti og hvussu hesir spurningar eru løystir í ymsum löndum.

Í kapitli VII verður galdandi føroyski partafelagsskatturin viðgjørður og í kapitli VIII verður vist á møguleikar fyri ábótum.

Í kapitli IX verður skattleggingin av hjúnum viðgjørð og í kapitli X spurningar í sambandi við skatting av fólkapensjónistinnntøkum.

Í kapitli XI verður vist á, hvørjir partar av skattleggingini serligur tørvur verður hildin vera fyri at kanna, og hvussu slíkar kanningar kunnu hugast at verða settar í verk.

Aftast í frágreiðingini er eitt bókeyvirlit, sum deils er eitt lohuliga fullfiggjað yvirlit yvir bókuentir, ið hava verið nýttar í kanningararbeiðinum (I), deils statistiskar keldur (II) og til seinast eitt ógvuliga ófullfiggjað yvirlit yvir hokur og frágreiðingar um nokur av teimum evnum, ið viðgjørd eru í frágreiðingini.

4. Fyribils kanningarúrskif.

Í **kapitli II** verður víst á, at høvuðsuppgávan hjá skattinum er at býta ta samfelagsligu byrðina av almenna virkseminum á ein rættvísan og greiðan hátt, ið er lættur at umsita. Skatturin skal eisini tjena búskaparligum endamálum, men helta eigur at verða gjørt so tað avbronglar skattlegg-ingina minst møgulligt. Tí er oftast betur at nýta studning enn skattafyrir-munir. Jú meira, ið litið verður á eitt einstakt slag av skatti, t.d. inntøku-skatt, jú sjónskari verða vansarnir, og tí leggja flestu lond seg eftir at hava eitt fjølbroytt skattalag.

Kanningin í **kapitli III** av skattatrýsti og skattalagi vísir, at hóast almennu útreiðslurnar eru um 42% av tjóðarúrtøkuni, so er skattatrýstið bert umleið 28% og sostaft væl minni enn í flestum vestur-europeiskum londum. Skattalagið er meira einfáttað í Føroyum enn í nøkrum øðrum fram-komnum landi. Øll byrðin at kalla liggur á vøruskatti og inntøkuskatti.

Gjøgnungongdin í **kapitli IV** av føroysku skattaskipanini í høvuðsdrátt-um vísir, at hóast grundhugsanin undir henni er bein, so eru so nógv avvik frá hesi grundhugsan, at hon í sínum núverandi líki ikki uppfyllir seg í kapitli II umrøddu krøvini nóg væl. Millum annað kann vísast á, at inntøkuskattastigin hevur óneyðuga høg skattaprosent, ið kortini sum heild ikki gera skattin progressivan, av tí at inntøkugrundarlagið er ov trongt, deils tí at einstøk sløg av inntøku ikki verða tald uppí, deils or-sakað av frádráttunum. Serliga er vert at peika á skattafrádráttin. Møguleikin fyri at javnstilla húsaeygarar og leigarar við leigarafrádrátti verður viðgjørdur, men ikki verður mælt til at ganga hesa leið. Skynsam-ari hevði verið, annað hvørt at rokna virði av eignum bústaði upp í inn-tøkuna ella at avmarka rentufrádráttin.

Tað at skattainntøkan er eitt óálitandi mót fyri sosialum tørvum kann loys-ast antin við at broyta skattskylduga inntøkuhugtakið ella við at gera eitt serligt inntøkuhugtak til hetta endamál. Eitt slíkt inntøkuhugtak átti at umfatað alla inntøku, eisini náúraliumntøku, og bert avskrivningar, ið svaraðu til veruligu virðisminkingina áttu at verið loyvdar. Mælt verður

annars til at umhugsast at broyta verugjældini og gera skattalagið sum heild meira fjølbroytt.

Í kapitli V verður víst á nakrar týðningarmiklar búskaparligar spurningar og meft verður um, hvørjir møguleikar, ið eru fyri at nýta skattleggjingina til at loysa feir.

Endamálini í búskaparpolitikkinum eru at fáa ein javnan búskaparligan framburð við fjølbroyttari vinnulívi, sum umfatar alt landið og kemur flest møguligum føroyingum til góðar.

Víst verður á, at møguligt er at broyta skattin, so at hann fremur virkis-
hugin fyrst og fremst við at minka um marksskattin á inntøku. Spurning-
urin um serligar skattafyrinumir til yvirtíðararbeiði verður viðgjørdur í
skjali B. Víst verður á møguligar skipanir, men ikki verður mælt til at
gera hetta. Víst verður á at iløguhugurin kann stímbraast t.d. við regl-
unum fyri frádrátt av tapi og við avskrivningarreglunum, sum verða
gjøllari viðgjørdar í skjali A.

Í sambandi við privatu sparingina verður víst á, at hon m.a. verður ávirk-
að av skattum á inntøkuni, á tí partinum av henni, sum spardur verður, á
tí ognarinntøku, ið sparifæið kastar av sær og av skattligu avleiðingunum
av skuld.

Víst verður á, at forbrúksskatturin lutvis er uppsparingarfremjandi, at
serligar frádráttarskipanir fyri uppsparing ofta hava størri vansar enn
fyrinumir, at ognarinntøkur í Føroyum verða viðgjørdar ógvuliga ójavnar
og at avmarkingar í rættinum til frádrátt fyri skuld til onnur endamál enn
vinnulig høvdu framt privatú nettoupsparingina.

Rentuskatturin verður eisini viðgjørdur til tess at vita, um góðar búskap-
arligar grundir eru fyri hesum serliga studningi til bankabókarentur, sum
ikki rímar væl við vanlig skattarættferðarsjónarmið.

Hildið verður, at hetta er ein órationellur máti at studla sparseni og iløg-
ur uppá. Hann gevur líta og onga trygd fyri nettoupsparing, og tykist
heldur ikki føra til lægri rentubyrði hjá vinnulívinum. Skattareglur sum
t.d. lágur skattur á uppsparing í partafelegum kunnu stímbra vinnulív-
inum sum heild, men tá ið hugsað verður um at fremja summar vinnu-
greinir meir enn aðrar, eru møguleikarnir avmarkaðir og onnur tiltøk
mugu leggjast aftrat.

Skatturinn kann gerast meira konjunkturdeyvandi m.a. við útflutningsgjöldum og samtíðarskatti.

At enda verður peikað á, at skattafyrirminir til frama fyri vinnulívið kunnu fáa óynskta ávirkan á inntøku- og ognarbyðið í landinum og á tað stríð millum politisk mál, ið av hesum stendst.

Kapitul VI gevur eitt yvirlit yvir partafelagsskattaskipanir. Víst verður á teir serligu spurningarnar, fyrst og fremst um dupultskattin og tey búskaparligu og skattfleggingarligu krøv, ið sett verða til partafelagsskattin. Síðan verður víst á, hvørjar prinsipploysnir, ið eru møguligar, og á nakrar skipanir, ið eru royndar ella kannaðar í øðrum londum, t.d. frádráttarskipanin, endurgjaldsskipanin og ymsir millumformar. Tær flestu av hesum skipanum lætta um dupultskattin, men tað týkist sum at lítil hugur er til at avtaka hann heilt.

Gjøgnumgongdin í **kapitli VII** av tí galdandi føroyska partafelagsskattinum vísir, at til ber at bota munandi um hann, m.a. við at minka ella avtaka dupultskattin, ikki viðgera vinningsbýti verri enn aðrar ognarinntøkur, tippa «hol» sum trótandi skatt á vinningi av sølu av partabrøvum o.t., ikki skatta útgávu av fripartabrøvum og inntøku hjá móðurfelag av dótturfelag, men heilt ella lutvíst at skatta vinningsbýti hjá útlendingum av føroyskum partafelögum o.s.fr.

Í **kapitli VII** verður roynt at vísa, hvussu væl hóskandi nakrar kendar og hugaðar partafelagsskattaskipanir eru til tey endamál, ið krevjast uppfyllt í Føroyum. Í skjali VIII A verður hetta víst við nøkrum taldønum. Niðurstøðan er, at skulu øll skynsemis- og neutralitetskrøv uppfyllast, er ein skipan, ið skotin varð upp í Kanada fyri nøkrum árum síðan best. Hon avtekur dupultskattin við at áseta ein fyribils partafelagsskatt svarandi minst til markskatt á háinntøkuni (t.d. 40-45%), sum verður endurgoldin partaeigararum, tá ið hansara partur av partafelagsinntøkuni verður skattaður saman við inntøku hansara.

Ein onnur loysn, ið ikki er neutral, men gevur eitt sindur av lætta til partafelagsuppsparing, men afturfyri ikki avtekur dupultskattin heilt, er ein frádráttarskipan við proportionalum partafelagsskatti uppá 35% (íalt), endaligum kelduskatti á vinningsbýti; cisini upp á 35%, og frádrátti fyri vinningsbýti upp til 6% av eginpeninginum.

Báðar hesar prinsipploysnir forútseta, at renta verður skattað á sama hátt sum partafelagsvinningur.

Kapitul IX viðger hjúnarskattin. Víst verður á, at hann er ein óloysiligur partur av persónskattinum, og at tað tí ikki ber til at fáa yvirliit yvir fylgjurnar av viðgongdum loysnum á hesum spurningi, fyrr enn longur er komið á leið við kanningum av sjálvum persónskattinum. Sum eina fyribils loysu verður peikað á eina hækking av núverandi konufrádráttinum úr 2.000 kr. upp í 5.000 kr.

Spurningurin um at avtaka skattin á fólkapensión ella gera uppkrevjingina einfaldari verður stutt viðgjørdur í kapitli X. Rátt verður frá at avtaka skattin, men víst verður á møguleikar fyri at gera hann einfaldari.

Í kapitli XI verður víst á teir stóru partarnar av føroysku skattlegggingini, ið kunnu tørva gjølligari kanningar við ábótum fyri eyga.

5. Niðurløga.

Síðan kanningararbeiðið varð gjørt, men áðrenn endaliga útgávan av frágreiðingini varð handað landsstýrinum eru ymsar broytingar gjørdar á økjum, ið umrøddar eru í frágreiðingini, m.a. er konufrádrátturin tvífaldaður upp í 4.000 kr., og lætt er um niðara endan á skattastiganum.

Í sambandi við tær broytingar, ið gjørdar vórðu í januar 1974 samtykti løgtingið at áleggja landsstýrinum í hesi tingsetuni at leggja uppskot fyri tingið um broytingar í samskattning av hjúnum, soleiðis at henda broyting í høvuðsheilum er grundað á, at innløka teirra verður býtt í helvt.

Sum tað skilst av kapitli X er ein broyting á hendan bógvin av so stórum týdningi fyri persónskattningina sum heild, at hon helst bert kann verða viðgjørd forsvarliga av øllum persónskattinum, sum hann er.

Tann stóri áhugin, ið verið hevur seinastu tíðina fyri ikki bert hjúnarskattinum, men eisini yvirtíðararbeiði, avskrivningar, húsaeygara- og leigarafrádrátti, samtíðarskatti, proporsjónalskatti, bruttoskatti, javnvágar-skatti, bendir á, at ein slík gjøllig viðgerð av persónskattinum eigur at verða sett frammaliga í tí ællan fyri viðari kanningar av spurningum, ið har bert hevur verið høvi til at nerta leysliga við, sum nevndin roknar við, at politisku myndugleikarnir fara at seta í verk.

Í einum fólkastýrdum samfelag sum tí føroyska verða broytingar í skattleggning ikki úttonktar og settar í verk uttan eitt orðaskifti, sum almenn-

ingurin tekur lut í. Hóast skattateknikkur ofta er so flæktur, at bert teir fáu skilja hann, so eru høvuðsspurningarnir í skattleggingini so einfaldir og so týðningarmiklir, at tað er bæði gjørligt og neyðugt at hin vanligi borgarin skiftir orð um teir og tekur støðu til teirra. Nevndin vónar, at henda frágreiðing, ið sum nevnt í fyrstu syftu er ætlað sum eitt arbeiðsgrundarlag hjá myndugleikum og grundarlag undir víðari kanningum eisini fer at roynast eitt holt grundarlag undir einum upplýstum og sakligum orðaskifti manna millum um framtíðarskattlegging Føroya.

Hin 16. mars 1974.

Johannes Thomsen	Carl V. Weihe	Pauli Ellefsen
Kyðun á Rógvi Olsen	Arne K. Olsen	Árni Olafsson
	(form.)	(skrivari)

II SKATTFEGGINGARPRINSIPP, SAMBANDIÐ MILLUM SKATT OG STUDNING

1. Til hvat verður skattur uppkrafdur ?

a) Býtið av byrðini av samnýtluni.

Tær vørun og tænastr, ið framleiddar verða í privata partinum av samfelagnum verða seldar á marknaðinum og brúkararnir gjalda ein prís fyri tær, ið skal gjalda tann kostnað, ið framleiðslan av vøruni hevur ført við sær.

Tær vørun og tænastr, ið framleiddar verða hjá tí almenna verða fyri tað mesta ikki seldar fyri kostprís, men verða heilt ella lutvist latnar brúkarunum frítt. Sum dømi um tænastr, ið verða latnar brúkarunum heilt frítt, kann verða nevnt slíkt sum undirvísing ella almenn koppseting, og sum dømi um tænastr, ið verða latnar brúkarum fyri minni enn kostprís, kann nevnt slíkt sum ferðing við Strandfaraskipum landsins ella bústaður á kostdeildini í Hoydølum.

Tær framleiðslukreftir, ið brúktar verða til at framleiða hesar vørun og tænastr, verða, ávikavíst heilt og lutvist, goldnar ígjøgnum skattin.

Tað, at ein partur av framleiðslukreftunum er bundin til framleiðslu av felagsnýtluni er ein samfelagsøkonomisk byrði. **Høvuðsuppgávan hjá skattinum er at býta hesa byrði sum best.**

b) Liður í inntøkubýtinum.

Tað inntøkubýti, ið ein marknaðarstýrdur búskapur færir við sær, samsvarar sjáldan við tað politiskt ynskiliga býtið. Hitt almenna

skipar tí fyri eini umfordeiling við at krevja upp skatt og gjalda út studningar (transfereringar).

Skatturin skal sostatt eisini tjena hesum umfordeilingarendamáli.

c) Fíggjarpolitisk endamál.

Harumframt skal skatturin tjena bæði almennum og serstøkum fíggjarligum endamálum.

I fyrsta umfari skal skatturin tilsamans tjena til at minka um privata eftirspurningin til nýtslu og fløgur, so nóg mikið verður eftir av framleiðslukreftum til hitt almenna. Henda stýring av samlaða eftirspurninginum verður oftast framd við tí fyri eyga at fáa allar framleiðslukreftir i landinum nýttar fult út - - hvørki meira ella minni, tí annars førir tað til ávikavist prísbólgnar og arbeiðsloysi.

Skatturin ávirkar búskaparligu atferð borgaranna. Við skattareglunum ber til at fáa teir at arbeiða, vinna, brúka, spara ella íleggja meira ella minni. Hinvegin kunnu myndugleikarar eisini leggja seg eftir at leggja skattin soleiðis til rættis, at hann er uttanveltaður (neutralur), t.e. ávirkar atferð borgaranna minst nøgult. Út frá einari liberalistiskari áskoðan, ið byggir á, at borgararnir sjálvir hava best skil á, hvat ið gagnar teimum sjálvum best, og at tað, sum gagnar tí einstaka, sum oftast eisini gagnar samfelagnum, verður neuptralitetskravið rættiliga týðningarmikið.

2. Treytir fyri eini góðari skattaskipan.

Meginkrøvini til eina góða og væl virkandi skattaskipan eru hesi:

Hon skal vera

- a) Rættvís
- b) Grið
- c) Løtt og kostnaðarlítill at nmsita
- d) Samsvara við búskaparpolitisk endamál.

a) Rættvís:

Høvuðsuppgávan við skattinum er sum nevnt at býta byrðarnar av tí almenna virkseminum millum borgararnar. Var onki krav um, at hesar byrðar skuldu býtast rættvíst, var ikki brúk fyri eini skattaskipan. Illt almenna kundi tá bert lagt hesar byrðar tilvildarliga

á einstakar borgarar. Skattaskipanin eigur lí at veita borgarunum trygd fyri, at byrðarnar verða býttar rættvíst.

Rættvísiskravið skal verða uppfyllt tveir vegir: Vatnrætt, t.e. at borgarar í somu umstøðum skulu bera somu skattabyrði (**mannamunur má ikki gerast**) og loddrætt, t.e. at borgarar í ymiskum umstøðum skulu bera tilsvarendi ymiska skattabyrði (**skatturin skal latast eftir førimumi**).

Spurningurin er síðani, hvussu sambandið imillum betri umstøður og størri skatt skal vera.

Hetta veist nógv um politiskar metingar, men tann grundhugsan, ið býr aftanfyrri lær flestu skattaskipanir um okkara leiðir, er at tað er avlopsfiggjarmegin hjá borgarunum, ið eigur at avgera, hvussu stóran part av byrðini, ið tað er rætt og rímligt at leggja á teir.

Við avlopsfiggjarmegina hjá einum húsarhaldi verður meint við teir móguleikar fyri nýtshu ella uppsparing, ið húsarhaldið hevur út yvir tað, sum skal til fyri at uppfylla tey grundleggjandi lívskrøvini. Meinhugin er, at trupult er at avgera, hvussu stór hesi grundleggjandi lívskrøv eru.

Var tað gjørtligt at gera av, hvussu nógvur krónur, ið hetta lívsminimum er, so var lætt at máta avlopsmegina. Var lívsminimum 20.000 kr., hevði maður við 40.000 kr. í inntøku eina avlopsmegi uppá 20.000 kr. Vaks inntøkan so við 50% til 60.000 kr., vaks avlopið við 100% til 40.000 kr.

Taldæmið visir prinsippið: avlopsmegin veksur skjótari enn inntøkan.

Siga vit, at skattur, fyri at vera rættvísur, skal vaksa í mun sum avlopsmegin, og tað ljóðar rímligt, so fylgir av hesum, at ein rættvís skatting skal vera **progrosiv**, t.e. vaksa skjótari enn inntøkan. Hetta er galdandi, uttan mun til um miðað verður móti eini umfordøiling gjøgnum skatt og studning ella ei. Hendra grundhugsan, at tað er avlopsfiggjarmegin, antin hon verður nýtt til at figgja nýtshu ella uppsparing, sum telur, færir eisini fram til, at tað, sæð úr rættvísissjónarmiði, er skeivt at viðgera ymisk sløg av inntøku ymiskt ella at skatta tey hvørt fyri seg. Fært tú 10.000 kr. er figgjarmegin vaksin við hesi upphædd, annaðhvørt peningurin stavar frá lønar-

arbeiði, arbeiði í eignum virki, rentu av útláni, vinningsbýti av partabrevum, söluvinningi av jørð, húsum ella virðisbrevum, nýtslu av egnari framleiðslu, arvi, gávu o.s.fr. Og hevur tú inntøku frá fleiri keldum, eiga hesar inntøkur at verða samanlagdar, so ein eykainntøka uppá 10.000 kr. verður skattað harðari, um tú hevði 100.000 kr. frammanundan, enn um tú bert hevði 20.000 kr.

Rættvísissjónarmiðið talar sostatt fyri einum víðfevndum skatta-grundarlagi («comprehensive tax base»).

b) Greið.

Ein skattaskipan eigur at vera so greið sum gjørligt.

Í einum fólkastýrdum samfelag hevur borgarin krav uppá, at skatt-ingin er uppbygd eftir greiðum prinsippum, ið vanligi borgarin kann skilja og góðtaka, og at reglurnar eru so greiðar, at møguligt er hjá borgaranum at rokna út, hvørjar skattaavleiðingar, ið hansara fíggjarligu avgerðir føra við sær. Eisini teir myndugleikar, ið skulu umsita skattaskipanina, hava krav uppá, at hon er greið.

c) Løtt at umsita.

At umsita eina skattaskipan krevur framleiðslukreftir, ið kundu verið nýttar til okkurt annað, bæði hjá tí almenna, hjá fyriløkunum og hjá húsarhaldinum. Ein skattaskipan skal tí vera løtt og bílig í umsiting. Hetta gerst m.a. við at gera greiðar høvuðsreglur við fáum undantøkum, við at minka um tørvin fyri almennum eftirliti við at gera skipanina so, at virki og persónar sjálvkravdir hava eftirlit við hvørjum øðrum, og við at gera uppkrevjingina einfalda.

d) Tænir búskaparligum endamálum.

Okkara liberalistiski marknaðarstýrði búskapur byggir sum kunnugt á ta grunduppfatán, at mest kemur burtur úr fyri heildina, tá ið einstaklingar sjálvir sleppa at taka flest møguligar fíggjarligar avgerðir uttan upplegging omanifrú. Húsarhaldini eru best fyri, tá ið tey sjálvi óheft sleppa at gera av, hvussu nógv tey skulu arbeiða, vinna, brúka og spara, hvussu nýtslan skal verða samansett og í hvørjar ognir uppsparingin skal setast.

Á sama hátt verða framleiðslukreftirnar nýttar á hentasta hátt, um virkini sjálvi óheft sleppa at avgera, hvat ið tey skulu framleiða, hvussu nógv og á hvønn hátt.

Bert í ávísunum ferum er helta ekki so, og lá ber til hjá tí almenna viðboðum, forboðum ella fggjarligum stuðlum ella byrðum at ávirka athurðin hjá húsarhaldum og virkjum so, at hann kemur í samsvar við heildina.

Øll skattlegging ávirkar avgerðirnar hjá borgarum í størri ella minni mun. Jú hægri skattirnir eru, jú størri verður ávirkanin. Sum dømi kann nevast, at skattur á arbeiðsinntøku minkar um arbeiðshugin, at skattur á nýtslu heldur enn uppsparing minkar um nýtsluna og økir um sparsemið, at gjöld á arbeiðsmegi minka um nýtsluna av arbeiðsmegi og fremja rationalisering, at serliga lætt skatting av passivari uppsparing fremur hana og tí kanska minkar um hugin at gera aktívar ilögur o.s.fr.

Út frá tí, sum her er nevnt, kemur ein til ta niðurstøðu, at ein skattaskipan so vítt gjørligt eigur at vera uttanvellað, t.e. ávirka atferð borgaranna minst møguligt uttan so er, at myndugleikarnir vilja brúka skattareglurnar til at náa ávísun búskaparligum ella øðrum málum, t.d. at fáa fólk at arbeiða og spara meira, gera fleiri ilögur og brúka minni o.s.fr.

Kunnu tey 4 krøvini sameinast?

Skilligt er, at summar av teimum treytum, ið her eru umrøddar, styðja hvørja aðra, meðan aðrar stríða ímóti hvørji aðrari.

T.d. kann kravið um, at skipanin skal vera greið, eisini uppfatast sum eitt rættvísiskrav um at tey, ið ikki duga at lesa lógartekst og ikki hava ráð at brúka serfrøðingar, ikki verða verri stødd enn hini.

Hinvegin er greitt, at jú størri ómakur, ið gjørdur verður fyri, at ein og hvør munur í unstøðum skal ávirka skattin, jú flæktari verður skipanin. Og samstundis eisini dýrari at umsita.

Sum nevnt omanfyri talar rættvísiskravið fyri, at øll inntøkusløg verða skattað eins og undir einum. Hetta ger eisini skattingina greiða. Hinvegin kunnu umsitingarligar grundir tala fyri at skatta inntøku frá ymsum heldur ymiskt ella hvørja fyri seg.

Størsta stríðið verður teið millum rættvísiskravið og ynskið um at stuðla búskaparliga framburðinum.

Allar skattareglur, ið miða ímóti at stuðla borgaranum til at spara

upp, gera flögur o.s.fr. hava lyndi til at koma teimum til góðar, ið hava flestar møguleikar frammanundan, og verða tí órættvísar.

Leggjast skal tó afturat, at tann framburður, ið stendst av, at reglurnar verða brúktar, helst í longdini skuldi ført við sær, at eisini tey minni mentu fara at fáa meira burturúr.

Illviklin manna millum ímóti at nýta skattleggingina til at fremja uppsparing og flögur stendst fyri tað mesta av, at tað ikki er gjørligt at siga í hvønn mun tey minni mentu veruliga fáa nakað burturúr, og at avleiðingarnar av slíkum skattreglum oftast eru ógreiðar fyri almenninginum.

Tá ið krøvini soleiðis koma í stríð hvørt við annað, er trupult hjá eini nevnd av fakmonnum at velja hvørji krøv, ið skulu vinna og hvørji mugu dvína, tí hetta er eitt **politískt** val.

Spurningurin, ið fyrst eigur at verða svaraður, er hvat ið ein — uttan at taka dagar ímillum politískar áskoðanir — kann loyva sær at kalla «gott» og «best» í hesum sambandinum.

Tá ið óheftar tilráðingar skulu gerast um skattleggingina er eyðskilt, at eitt tiltak, ið samsvarar við tær omanfyri nevndu treytirnar er betri enn eitt tiltak, ið ikki lýkur eina ella fleiri av hesum treytum. Stendur valið ímillum tvey tiltøk, ið hvørki uppfyllir allar treytirnar, má ein ópolitísk tilráðing vera at ráða til tað tiltakið, ið sum heild víkir minst frá treytunum.

At enda eigur at vera undirstrikað, at tær nevndu treytirnar til skattskipanina bert eru partar av einum meira umfatandi kravi til alla samfelagsstýringina og til alt alment virksemi yvirhøvar um skynsemi ella **rationalitet**.

Við skynsemi ella **rationalitet** verður ikki bert hugsað um, at umsitingin ella framleiðslan av almennum tænastum, sum t.d. undirvísing og sjúkrarækt, eigur at verða framd við so lágum kostnaði í mun til framleiðsluna sum gjørligt, men uppafur meira verður hugsað um, at **tey tiltøk, ið hitt almenna setur í verk til tess at ávirka samfelagsbúskapin, ikki koma í stríð hvørt við annað, men tvørturímóti samvirka, so tey tæna sama endamáli**.

Skulu broytingaruppskot gerast er neyðugt í eitt ávist mót at velja

og seta nokur krøv fremri enn onnur. Í hesum vali hevur nevndin roynt at fylgja nøkrum meginreglum.

Tað er greitt, at neyðugt er at virða rættvísiskravið høgt, serstakliga, tá ið talan er um inntøkuskattin, ið júst verður hildin at hóska serliga væl til at uppfylla hetta krav. Skattaskipanin byggir jú í ógvuliga stóran mun á eina loyala meðvirkan frá borgarunum. Henda loyala meðvirkan kann bert væntast av borgarum, ið sjálvir eru sannførdir um, at skipanin er so rættvís, sum hon kann verða.

Í teimum metingum av ymiskum skattatiltøkum, ið gjørdar verða í hesi frágreiðing, verður kravið um rættvíst skattabýti sett fremst. Hetta rættvísiskrav merkir, at skattabyrðin fyri eitt tíðarskeið verður býtt millum borgararnar í mun til vøksturin í avlopsfíggingarmegi teirra í hesum tíðarskeiði og sostatt brýtur sum minst av frá eini progressivari skatting av einum víðfevndum skattagrundarlagi.

3. Eru summi sløg av skatti betri enn onnur?

Sum nærri verður umrøtt í III kapittli eru nógv sløg av skatti: 1) vørgjöld, 2) inntøkuskattur, 3) sosialgjöld, 4) arbeiðsgevaragjald, 5) ognarskattur og 6) kapitalflutningsgjöld o.t., o.s.fr.

Spurningurin er um nakað einstakt av hesum skattasløgum er betri enn øll hin, og tí kanska átti at verðið nýtt hurturav.

Til hetta er at siga, at alla hesa øldina hava menn hildið, at vanligur inntøkuskattur hóskaði eina best til at uppfylla tey høvuðskrøv, ið áður eru umrødd, serliga kravið um skatt eftir færimuni (máld sum avlopsfíggingarmegi).

Jú størri, ið samlaða skattatrýstið verður, jú sjónskari verða tó vansarnir við at leggja ov stóran dent á hetta eina slaggið av skatti.

Tað tykist vera trupult at skapa eitt inntøkuluftak, ið er eitt heilt álitandi mark fyri skattaorkuni. Tá ið markskatturin (skatturin av seinastu vunnu krónuni) fer ov langt upp, virkar skatturin avbronglandi inn á búskaparliga atburðin hjá virkjum og húsarhaldum o.s.fr. Onnur

sløg av skatti uppfylla nokur av hinum endamálunum betur, eru t.d. lættari at munsita ella hava ynskiligari búskaparligar avleiðingar. Úrslitið er, at londini alt meira royna at leggja seg eftir at fáa **eitt fjølbroytt skattalag** (skattastruktur), so onki serstakt skattalag verður nýtt so harðliga, at vansarnir av fi verða ov sjónskir.

4. Skattafyrimunir ella studningar.

At samband ímillum skatt og studning er eyðsæð. Studningar verða figgjadir við skatti. Jú meira almennur ein studningur er, jú størri líkiudi eru fyri, at tað er studningsmóttakarinn sjálvur, ið figgjar sín egnu studning við øktum skatti.

Her skal ikki verða gjørt meira við henda týðningarmikla spurning, og ongin gjøgnumgongd av føroyskum studningsskipanum (ella skipanum, ið fara við sær, at almennar tænastur, ið goldið kundi verið fyri, verða latnar frítt) verður gjørt i hesi syftu. Vit vanda okkum heldur til ein annan prinsippspurning: Um so er, at hitt almenna ynskir at stuðla borgarum til at gera eitthvørt, eigur stuðulin so at verða latin sum studningur ella sum skattafyrimunur?

Sum longu nevnt, hava nógvar skattareglur til endamáls at ávirka búskaparliga atburð borgaranna, soleiðis at teir fáa skattaletta við at gera sum myndugleikarnir ynskja og skattabyrðar, um teir gera tað, ið myndugleikarnir ikki ynskja.

Summar av hesum skattareglum eru almennar (generellar), t.d. virka vørugjöldini sum heild sum skattur á nýtslu, soleiðis at uppsparingin sleppur undan. Aðrar skattareglur virka úrveljandi (selektivt), t.d. eru serliga høg gjöld á sumnum vörum, ið skulu fáa fólk at brúka minni av hesum vörum. Dømi um hetta er avgjaldið av rúsdrekka og onnur sløg av «eiturskatti».

A virkisøkinum kunnu nevnast avskrivningarreglur, sum við at geva skattafyrimunir sum skattaletta og skattaútseting, stuðla fólk til at gera fløgur, og lágr skattur á rentu, ið skul fáa fólk at spara upp á bankabók.

Tá ið myndugleikarnir skulu ávirka borgararnar, hava teir sum oftast tvinnar høvuðsmøguleikar:

- 1) boð ella forboð og
- 2) figgjartilg tilskot ella avgjöld.

Hin fyrri hövuðsmöguleikin er ofla trupul at umsita, vekir kanska eisini mótstöðu og kann á tí búskaparliga økinum ofta gera skaða við at virka órationelt, soleiðis at minni læst burtúr fyrri samfelagið sum heild. Hin seinri möguleikin er ofta lættari at fáa at ríma við tað marknaðarstýrda búskapin og er tí fikin fram um.

Tað spurningurin, sum hevur ábuga okkara her, er hvøtji sløg av fíggjarligum stuðli, ið best eru, skattafyrirminir ella beinleiðis studningar.

Til tess at meta um hetta eigur fyrst at verða spurt hvat, ið samsvarar betur við tey krøv, ið umanfyrri eru sett til eina góða skattleggning, og síðani, hvat ið er skynsamast hátturin at skipa almenna virksemd sum heild, soleiðis at teir ymsu partarnir av tí ikki koma í stríð hvør við annan, men fæna sama endamáli.

Av tí, sum í 2. potti er sagt um krøvinu til eina góða skattskipan skilst, at skattafyrirminir við ymsum endamálum kunnu føra til, at skattskipanin verður minni rættvís og greið og hartil torførari at umsita. Frá einum skattleggningar-sjónarmiði eigur grundreglan tí at vera, at skattafyrirminir ikki eiga at verða nyttir, tá ið beinleiðis studningur kundi verið brúktur við sama úrsliti. Bert tá ið skattafyrirminir uppfylla sjálvt endamálið betur, t.d. tí at endamálið er rættiliga almunt, kann verða rátt til at nýta teir.

Eisini frá einum landsfíggjarligum sjónarmiði kemur ein til tað úrslit, at skattafyrirminir eiga at verða brúktir við varðsemi, sjálvt tá ið teir uppfylla endamálið eins gott ella betur enn studningar.

Í fíggjarpolitikkinum skulu teir, ið stýra, alla tíðina royna at náa teimum málum, ið teir hava sett sær fyrri, við so lítum kostnaði sum tilber. Skal valið millum mál og meðal verða rationelt, so krevst, at møguligt er hjá teim stýrandi at fáa at vita, hvussu nógv tað kostar at nýta eitt ávíst meðal til at náa einum ávísu máli.

Til hetta er tað, at budgettið, fíggjarætlanin, skal nýtast.

Er tað nú so, at kostnaðurin av nøkrum tiltøkum ikki kemur til sjóndar á útreiðslusíðuni í fíggjarætlanini, men krógvar seg við einum ókendum tali á inntøkusíðuni sum mistur skattur, so fáa teir, ið avgerðirnar skulu taka, eina falska mynd, ið ikki ger teir lærar fyrri at vega møguleikarnar skynsamliga av hvør móti øðrum.

Afturat hesum kemur, at útreiðslurnar á fíggjarlógini skulu endurskoðast á hvørjum ári, og dómast skal um, hvørt brúk er fyri teimum longur ella ikki, men einki slíkt árlígt eftirlit er við skattalóggávuni.

So kann verða spurt, hví skattafyrinumir so verða brúktir.

Hartil er at siga, at teir í sumnum førum, sum áður nevnt, uppfylla málið betur enn nakar studningur.

Viðhvørt verður hildið, at hóast tað sambært skynsaman hugsunarhátt skuldi gjørt monnum tað sama, um teir fingu eina millión sum skattalætta ella sum studning, so er «psykologiskur» munur á, sum ger, at skattalættin virkar sterkari.

Í øðrum førum eru skattalættarnir kanska lættari at umsita. Viðhvørt verður tað kanska eisini hildið at vera positivt, at tað ikki sæst, hvussu nógv, ið eitt tilfak veruliga kostar, og at tað slepst undan at taka støðu til tað á hvørjum ári.

Sæð frá vinnulívsins síðu er júst tað, at ein skipan ikki verður endurskoðað á hvørjum ári, gott, tí tað gevur trygd, ið ger tað møguligt at taka avgerðir, ið røkka fleiri ár fram í tíðina.

Eitt annað, ið ger, at menn halda skattafyrinumir vera betri enn studning er, er at tann fortreytin, ið nevnd varð omanfyri, nevnliga, at studningsskipanirnar verða endurskoðaðar við skynsemi í samband við hvørja fíggjarlóg, ikki verður hildin at vera uppfyllt.

Teir sum finnast at studningsskipanum vísa á, at oftast er rættiliga trupult politiskt at minka um ella avtaka studningar, hóast rationellar grundir skuldu verið fyri tí.

Lagt kann verða afturat, at út frá einari liberalistiskari áskoðan verða skattafyrinumir ofta hildnir at vera betri enn studningar, tí at studningarnir ofta verða latnir á ein slíkan hátt, at tað merkir eina uppílegging í avgerðir vinnulívsins, meðan skattareglurnar oftast eru meira almennar og tískil geva vinnulívsmonnum fríari hendur. Hinvegin er tó prinsipielt onki til hindurs fyri, at ein studningsskipan er so almenn, at hon ikki skerjir frælsi móttakarans, og at ein skattafyrinumur verður latin undir so strongum freytum, at tað merkir eina munandi uppílegging. Tað er bert sjáldan, at hetta hendir.

At enda skal verða uortið við ein annan trupulleika, ið stendst av, at studningsveitingar og skattur verða lengd saman.

Sosialar veitingar verða ofta treytaðar av, at skattainntøkan liggur niðanfyri eitt ávíst mark. Dømi um hetta eru m.a. fólkapensión áðrenn 67 ára aldur, sjúkrakassalímaskapur, gjöld fyri barnagarðar, studningur til næmingar o.t. Við at geva skattalættar á fann hátt, at minkað verður um skattskyldugu inntøkuna (t.d. við avskrivningum, ella við at t.d. rentuinntøkan ikki verður tald við), verður hitt almenna ofta eisini at veita móttakaranum størri sosialveitingar enn upprunaliga ætlað.

Ein breiðking av skattainntøkuhugtakinum hevði tí eisini høtt um teir trupulleikar, sum í dag standast av at nýta skattskyldugu inntøkuna sum grundarlag undir sosialum veitingum.

Verður ikki hildið politiskt gjørligt at breiðka sjálvt skattainntøkuhugtakið og minka um ta ávirkan, ið t.d. órealistiskar avskrivningar hava á inntøkuna, er ein gongd leið at skapa eitt serligt sosialinntøkuhugtak, ið er meira bruttokent enn skattskylduga inntøka, og er reinsað fyri áðurnevndu avskrivningar.

Niðurstøðan má tí vera, at bæði ynskið um eina góða skattaskipan og um eina skynsama stýring av búskaparpolitikki hins almenna tala fyri at nýta studning heldur enn skattafyrirminir, men at onnur sjónarmið, einahelst ynskið um ikki at leggja upp í avgerðir vinnulívsins ofta føra til, at skattalættar kortini verða nýttir.

III SAMANBERING MILLUM SKATTATRYST OG SKATTALAG I FØROYUM OG ØÐRUM LONDUM

1. Inngangur.

- a. Skattatrystið er eitt mál fyri, hvussu stórir skatturin í einum landi er, sammett við landsins inntøkur.

Orðið skattatryst ella skattabyrði ljóðar heldur negativt. Tað gevur varhuga av, at skatturin er peningur, ið fer fyri skeyti, tí ouki fæst burtur úr honum. Men eru tí nú so smátt farnir at nýta meira uttanveldaða heitið skattapartur («tax ratio»), út frá teirri áskoðan, at tá ið skatturin í einum landi er ein stórri partur av (jóðariinntøkuni enn í øðrum landi, er hetta helst bara tí, at fólk í tí fyrra landinum ynskja eina luffalsvist stórri samnýtslu og minni einstaklinganýtslu enn í tí seinra landinum. Í sumnum londum vilja fólk t.d. heldur hava fleiri barnagarðar, skúlar og sjúkrahús enn fleiri bílar. Hesi fólk høvdu so stutt verið verri fyri enn tey eru nú, um skatturin varð minkaður og samnýtslan við honum.

Við skattalag (skattastruktur) verður meint við samansetingina av skattinum eftir slagi. Fyrst og fremst verður hugsað um býtið millum inntøkuskatt, ognarskatt, vørugjöld, løntakara- og arbeiðsgevaragjöld o.s.fr.

Skattalagið er ójavn frá einum landið til annað. Hetta stendur sjálf-sagt av, at politisku málini við skattlegggingini kunnu vera so ymisk, men er eisini eitt úrslit av, at summi lond eru komin longur ávegis búskaparlíga enn onnur, og at londini hava ymsar skattatraditiónir.

- b. Tá ið hugt verður at ávísun partum av skattalóggávuini er altíð vandi fyri, at heildin verður gløymd. Tað er tí umráðandi fyrst at gera sær eina heildarmynd av føroysku skattaskipanini, harímillum eisini av skattatrysti og skattalagi, so til ber at síggja á hvønn bógvin, ið møg- uligt og ynskiligt er at broyta skipanina sum heild. Harvið skuldi betri trygd fingist fyri, at tær broytingar, ið skotnar verða upp, hóska ímóti ta heildarmyndina, ið føroyingar halda, at teir eiga at arbeiða fram ímóti.

2. Føroyska skattatrystið, samanborið við onnur lond.

A talvu 1 á næstu síðu er føroyska skattatrystið sammett við OECD-lond ¹⁾.

Sum tað sæst á talvuni, so liggja Føroyar í niðara endanum. Norðurlond sum heild liggja høgl. Sama er um tey stóru væl framkomnu londini í Vestur-Europa ut síga. Schweitz er tó eitt undantak. Annars sæst, at tað er ley stytst á leið komnu londini, ið liggja á botninum. USA brýtur tó av.

Í flestum londum hevur skattatrystið verið vaksandi alla hesa ældina, og serliga síðani 2. heimsbardaga, og so hevur eisini verið í Føroyum. Tolini tykjast tó ikki benda á, at skattatrystið í Føroyum er vaksið størvegis hesi seinastu árinum.

Tað rættiliga lága føroyska skattatrystið stendst tó ikki av, at almenni parturin av búskapinum er lítil, sum hann t.d. er tað í USA, Schweitz, Japan ella Portugal. Í øðrum londum svata almennu útreiðslurnar sum prócent av fjóðarinntøkuni umleið til skattatrystið. Í Føroyum í 1968-70 svараðu tær til 42% av bruttoljóðarinntøkuni, og vóru sostatt uppá seg størri enn í Danmark og næstan líka so stórar sum í Svøríki.

¹⁾ OECD: Organisation for Economic Cooperation and Development (Felagsskapurin fyri Búskaparligt samarbeiði og framfarð) umfatar øll tey meira framkomnu londini í Vestureuropa og Norðuramerika og Japan, Australia og New Zealand.

Talva 1.

SAMANBURÐUR IMILLUM SKATTATRYST I FØROYUM
OG ÚTLONDUM

(1968—1970)

Allur skattur í Pet. av bruttatjódarinntøkum í marknaðarprísunum

1. Føroyar	28
2. Danmark	39
3. Noreg	38
4. Svøríki	43
5. Finnland	33
6. Ísland	29
7. Frankaríki	36
8. U.K.	37
9. Vesturtýskland	34
10. Holland	40
11. Italia	30
12. Írland	30
13. Sveitiz	22
14. Portugal	21
15. Spania	19
16. U. S. A.	28
17. Japan	19

Keldur: Viðvíkjandi Føroyum, Tjóðarroknskapur 1968, 1969, 1970 og Rigsombudsmandens heretning 1969, 1970, 1971.

Viðvíkjandi OECD londum: Sí bókeyvirlitið nr. II.1.

3. Føroyska skattalagið, samanborið við onnur lond.

Sum umrøtt varð í kapitli II, so royna mennu í flestum londum at gera skattalagið fjølbroytt við at nýla ymisk sløg av skatti og gjøldum. Tað er áhugavert at vita, hvørji skattasløg, ið nýtt verða í ymsum londum, og hvussu stóran dent londini leggja á ymis sløg av skatti.

Torført er at samanbera skattalagið landanna millum, men tað hevur nú

cydnast OECD at gera ein millumlanda góðkendan uppbyggingarhátt, ið umfatar hesar bólkar:

- 1) Skattur á vörum og tænastum.
- 2) Skattur á inntøku (hjá einstaklingum og feløgum).
- 3) Gjöld til sosialar tryggingar.
- 4) Arbeidsgevaragjöld á arbeidsløn o.t.
- 5) Ognarskattir.
- 6) Skattir á fíggjarligum transaktiónum.
- 7) Aðrir skattir.

Í Føroyum er býtið millum hesar skattahættir sammett við nøkur onnur OECD-land í talvu 2, á síðu III, 6.

Sum tað sæst á talvuni er skattalagið ógvuliga ójavn í hesum londum. Vørugjald og inntøkuskattir eru tó teir týðningarmestu skattirnir í flestu londunum. Í einstøkum londum, t.d. Frankaríki og Italia sæst, at inntøkuskatturin hevur lítlan týðning, meðan sosialgjöldini, mest løntakaragjöld, eru ógvuliga stór.

Nýtslan av sosialgjöldum er amars ógvuliga ójavn.

Á Vestureuropeiska meginlandinum verða tey ógvuliga nógv brúkt, minni í Bretlandi, Írlandi og Norðurlondum.

Eisini er nýtslan av «øðrum skattum», ið mest eru ognarskattir, ógvuliga ójavn, við serligum týðningi í ensktalandi londunum og Schweiz og Japan.

Taka vit hini Norðurlondini fyri seg, sæst, at tey leggja rættiliga lítlan dent á ognarskatt, nakað størri dent á sosialgjöld, men tó rættiliga ójavn. Norðmenn tykjast nýta tey til at lætta um inntøkuskattin, svjar til at lætta um vøruskattin. Island skilir seg burtur úr við at lita lutfalsliga meira á vørugjald enn nakað annað OECD-land og rættiliga lítið á inntøkuskattin.

Føroyar líkjast burtur úr øllum hinum við at hava eitt ógvuliga einfátt skattalag. Bæði sosialgjöld og ognarskattir telja væl minni enn í nøkrum av hinum londunum. Tískil verður onki annað land at lita lutfalsliga so nógv á inntøkuskattin sum Føroyar. Svøríki logar tó upp í móli. Men eisini vøruskatturin verður at telja lutfalsliga meira enn í londum við meira javnbýttum skattalagi. Berl Island og Írland, ið bæði hava heldur lítlan dent á inntøkuskattinum, krevja ein størri part av skatti sínum upp sum vørugjöld.

Talva 2.

SAMANBURÐUR ÍMILLUM SKATTALAGIÐ Í FØROYUM
OG ÚTLONDUM

(1968—1970)

Høvuðsskattabólkar í pct. av samlaða skattinum.

	1. Vørgjald	2. Inntøku- skattir	3. Sosial- gjöld	4. Aðrir skattir ¹⁾
1. Føroyar ²⁾	45 ³⁾	51 ⁴⁾	4 ⁵⁾	0,4 ⁶⁾
2. Danmark	40	45	8	7
3. Noreg	37	33	24	6
4. Svøríki	30	49	19	2
5. Finnland	43	42	13	2
6. Island	60	25	7	9
7. Frankaríki	36	16	40	8
8. U.K.	30	39	14	18
9. Vesturtýskland	31	32	32	6
10. Hollund	27	34	36	4
11. Italia	38	18	36	8
12. Írland	53	26	8	13
13. Schweiz	27	40	15	18
14. Portugal	42	26	22	10
15. Spania	36	20	38	6
16. U.S.A.	19	48	19	14
17. Japan	24	42	19	15

1) Mest ognarskattir

2) Figgjarárini 1968/69, 1969/70, 1970/71, Kelda: Rígsombudsmandens beretning 1969, 1970 og 1971.

3) Innflutningsgjöld (tollur) og framtíðslugjöld v.m.

4) Lands- og kommunuskattur, fólkapensiónsgjöld, sjómansskattur.

5) Sjúkrakassi og vanlukkutrygging.

6) Húsaskattur (bert í Tórshavn, nú avtikin).

Kelda víðv. OECD: Bókayvirlit nr. II.1.

IV FØROYSKA SKATTASKIPANIN Í HØVUÐSDRÆTTUM

1. Inngangur.

Tað, sum eyðkennir føroyska skattalagið er, sum víst á í kapilli III, at so gott sum allar skattur hvílir á teimum báðum høvuðsbólkunum: vørugjaldi og inntøkuskatti. Sosialgjöld hava ógvuliga líttan og ognarskattir als ongari lýðning.

Um so er, at menn halda vøruskattin og inntøkuskattin hava nátt ta hædd hesir skattir kunnu bera, so er møguleiki fyri deils at fígga komandi úthyggingar av sosialu trygðini ígjøgnum gjöld frá pørtunum á arbeiðsmarknaðinum, deils at leggja skatt annaðhvørt á nettooga (formúgu) ella á fasta ogn (jørð og bygningar).

Tær hugsanir, ið hava verið frammi viðvíkjandi partafelagsskattinum miða ímóti at lætta um dupltskattina av hesum feløgum og soleiðis minka um tann skattamisman, ið menn halda vera aktivum vinnulívsinntøkum fyri.

Tær hugsanir, ið hava verið frammi um skatt av hjúnun, bera á sama borðið.

Tilráðingar, sum heilt ella lutvist skulu komu hesum ynskjun til møtis, fara at føra til størri ella minni skattamiss fyri landskassan og kommunurnar.

Um so er, at útreiðslurnar og avlopin hjá landskassanum og kommununum verða hildin at hava eina hóskandi stødd, kann skattamissurin bert verða uppvegaður við øðrum skattahækkingum.

Fyri at fáa eitt yvirliit yvir føroysku skattaskipanina í dag er niðanfyrri stutt greitt frá, hvussu tann føroyska skattaskipanin er, býtt í teir skattabólkar, sum umrøddir eru frammanfyri.

Í hesum yvirliiti er føroyska skattaskipanin fyrst og fremst mett út frá einum skattleggjarsjónarmiði. Tey serligu krøv, ið búskaparlíga støðan í Føroyum í dag kann hugsast at sela til skattina, verða viðgjørd í kapilli V.

Frágreiðingin skuldi eisini givið eina hylling á, hvørjir møguleikar eru fyri at breiðka skattagrundarlagið til at viga upp møguligar skattamissir,

ið standast av broytingaruppskotum. Í høvuðsheftum verða fyrminur og vansar viðgjørdir fyr hvønn skattabólkin sær. Hvussu stór tøluni eru fyri tey ymsu skattasløgini í Føroyum verður víst í skjaltalvu IV, A.

2. Gjøgnumgongd av teimum einstøku skattabólkunum.

1) Vøruskattir.

a. Innflutningsgjöld.

Vøruskattirnir í Føroyum eru fyrst og fremst innflutningsgjöld. Vanliga 13% innflutningsgjaldið umfatar at kalla allar vørur. Harumframt koma ennur innflutningsgjöld á rættiliga umfangandi vørubólkun, framleiðslugjald á sukur- og drykkjuvørum, bensin- og bilgjald o.s.fr. Tey góvu í 1971/72 um 91 miljónir kr. tilsamans.

Tvinnir møguleikar eru, um so er, at ynski er um at leggja enn størri dent á hesi gjöld í skattlegggingini enn higartil: at hækka gjældini ella breiðka grundarlagið undir teimum.

At hækka gjældini er tekniskt lætt.

Vandamálini eru m.a., at vøruskattur vanliga hevur lyndi til at venda «tyngta endannu niðureftir» og raka taum minni menta meinast. Jú lægri gjældini eru, jú størri er hugurin at sleppa sær undan við at keypa í útlandum o.s.fr.

Skal grundarlagið breiðkast, so kann hetta m.a. gerast við at fara frá innflutningsgjaldinum til meirvirðisskatt, sum umfatar alla virðisøkingina, eisini ta, sum fer fram eftir at vøran er komin til Føroya, og sum eisini umfatar tænastur. Virðisøkingarskattur (VØS) ella «meirvirðisskattur» (MVS) verður meira og meira brúktur. Hann er á ein hátt lættur at fáast við, og hann er tað sum økonomarnir rópa «neutralur», t.e. hann liggur við somu tyngd á øllum forbrúki og fær tí onga bronglandi ávirkan á forbrúkssamansetingina. Eisini er skatturin taum sandi, um vøran er farin ígjøgnum færri ella fleiri lið á veginum til keyparan.

Skal VØS setast í verk í Føroyum, fer hetta at krevja rættiliga stórar tekniskar fyrireikingar, tí hesin skattur verður væl truplari og dýrari at umsita enn hitt núverandi innflutningsgjaldið.

Umframt vanliga innflutningsgjaldið, ið umfatar mestsum allar vørur, er sum nevnt eisini serligt innflutningsgjald á rættiliga nógv-

um vörum, við ymiskum satsum á ymiskum vörum, t.d. 20+13% á klæðum, 15+13% á el-lentleikum og 100+13% á silvurlutum.

Ætlingin við hesum ymisku satsum hevur helst verið at skatta »lüksusvörur» harðast, og sostatt gera innflutningsgjældini progressiv.

So hvørt sum vælstandurin veksur, flytist markið imillum neyðsynjarvörur og lüksusvörur. Tað hevði tí verið vert at tikið hesar ymisku satsirnar til umhugsunar og hugt eftir, um lüksus-hugtakið í hesi lóggávu framvegis er tíðarlóskandi, og um satsirnar kundu verið samskipaðir, so tað bert varð talan um ein ella tveir satsir umframt vanligu inntøkugjaldið.

b. Útflutningsgjöld.

Útflutningsgjöld hava ongan týðning í føroyska landshúsarhaldinum í dag, men fyri 10 árum síðan høvdu tey rættiliga stóran týðning.

Útflutningsgjöld verða mest brúkt í teim rávøruframleiðandi londunum. Serliga í teim stytri áleið komnu londunum er innlendski peningabúskapurin so stutt áleiðis komin, at útflutningsinntøkurnar eru at kalla tær einastu peningainntøkur, ið eru at fáa hendur á hjá myndugleikumum. Útflutningsgjældini skulu tá virka í staðin fyri vanligu inntøkuskattin. Onki av OECD-londunum hevur útflutningsgjöld av týðningi.

Sambært IMF¹⁾-frágreiðingina frá 1967 um íslensku skattaskipanina høvdu íslendingar tá framvegis rættiliga høg útflutningsgjöld á fiskavörum.

Útflutningsgjöld eru lett at umsitja. Hvussu tey samsvara við rættvísiskravið er ójavn. Frá búskaparligum sjónarmiði er tað at finnst at útflutningsgjöldum, at tey eins og øll onnur bruttovirðisgjöld, straffa fyrifakssemi og raka framleiðslu við luffalsliga líflari viðisøking hart. Verður sama prosent lagt á allar fiskavörur, verður harvið eisini lagt gjald á meirvirðið, ið stavar frá tilvirking á landi. Hesum slepst tó undan við at leggja landingarvirðið til grund.

¹⁾ IMF: International Monetary Fund (Aljóðagjaldoyrirgrunnurin). Sí bókayvirliði nr. I. 3.

Bæði íslenska og føroysku útlutningsgjöldini vórðu nýtt til at fígga studnings- og útjavningarskipanir fyri fiskivinnuna sjálva.

Føroysku gjöldini vórðu avlíkin í samband við eina kreppu hjá fiskivinnuni í fyrstu helvt av 60-árunum.

Út frá rættvisissjónarmiði fellur tað náttúrligt at útjavningarskipanir, bæði millum fiskimenn innan fyri eitt ár, og pris- ella konjunkturútjavningartiltøk yvir longri tíðarskeið, verða fíggað við slikum gjöldum, ið hvussu er í tíðum, tá ið vinnan verður hildin før fyri at bera tað. Konjunkturpolitisk sjónarmið tala fyri hesum sama.

2) Inntøkuskattir.

Fyrst er at viðmerkja, at føroyski inntøkuskatturin sambært galdandi lóg er uppbyggdur á umleið sama látt sum í øðrum londum. Lóggávan byggir á tað høvuðssjónarmið, at skatturin skal latast eftir førinum, og at fólk í somu umstøðum skulu lata sama skatt, og miðað verður imóti, at skatturin skal roknað progressivt av samlaðu inntøkuni. Sum tað skilst av hesi kanning, so eru rættiliga minandi avvík frá hesum høvuðssjónarmiðum. Hetta verður lýst í tølum í skjali IV G. Hagfrøðislig kanning av sjálvuppgávum fyri 1972.

Á skjaltalvu IV B eru tøl, ið visa gongdina í skattskyldugari inntøku og álíknaðum skatti 1960/61 - 1973/74. Soleiðis sum landsskattastigin 1) sær út - - ovasta skattastig er 77% - - sær út sum, at hann er rættiliga harður.

Hyggja vit heldur at tí sonevnda javnvágarskattinum 2) (t.e. skatturin av eini inntøku, ið ikki broytist, tá ið reglan um frádrátt av goldnum skatti sleppur at virka), so sæst, at hin sonevndi markskatturin, skatturin av seinast vunnnu krónuni, í longdini ongantíð fer upp um 48 - 49%. Hetta «skattaloft» er meira at kalla lágt, sammett við grannalond okkara.

Sum ávíst í kapitli III er føroyska meðalskattatrýstið lágt, samanborið við grannalondini, men inntøkuskatturin ber ein størri part av hesum trýsti enn í grannalondunum. Hetta, og so nevnda «skattaloft» er helst atvoldin til, at skattatrýstið á láginntøkum í Føroyum helst kenst rættiliga hart.

1) Sí skjaltalvu nr. IV C.

2) Sí skjaltalvu nr. IV D.

A skjaltalvu IV 5 er vist, hvussu skattainntøkur og -upphæddir eru býttar imillum inntøkujaðrini.

Menn eiga tí helst at vera varðnir við at økja um inntøkuskattaupphæddina við at hækka skattaprosentini. Spurningurin er so, hvørjir møguleikar, ið eru fyrí at viðka um skattagrundarlagið.

Skattagrundarlagið kemur sum kunnugt fram á tann hátt, at fyrst verður uppgjørt, hvussu stór inntøkan er, síðani verða frádráttir loyvdur og so verður henda skattskylduga inntøkan skattløgð sambært skattastigan. Kommunuskatturin verður tó útroknaður soleiðis, at skattskylduga inntøkan verður hækkað ella lækkað, áðrenn skattaprosentið verður brúkt.

Tað, sum sermerkir føroysku inntøkudefinitionina, samanhorid við onnur lond, er at tað í Føroyum mestsum bara eru lønarinntøkur, inntøkur av aktivari luttu í vinnu og pensiónsinntøka o.t., ið verða roknaðar sum skattskyldug inntøka. Inntøkan av passivari kapitalogn verður mett ójavnt. Rentuinntøka av láusbrøvum (obligationum) er vanlig skattskyldug inntøka, renta av bankabók í Føroyum er ikki vanlig skattskyldug inntøka, men verður skattað við serliga lágum endaligum kelduskatti uppá $\frac{1}{2}\%$ av innistandandi. Er rentan 8% verður skatturin sosialt bert $\frac{1}{100} = 6,25$ av rentuinntøkuni.

Hetta er ein munandi studningur til rentuinntøkur, og ein studningur, ið er størri, jú størri skattskylduga inntøkan er. Hjá persóni við einum markskatti uppá 30% er studningurin umleið 24%, men er markskatturin 48%, so er studningurin umleið 42%.

Nátúraliuginntøkan av bústaði í egnum sethúsum verður ikki tald við sum kapitalavkast.

Kapitalvinningur, t.e. vinningur av at selja ognir dýrari enn tær vórðu keyptar, ið summastaðni verður roknaður uppí skattskyldugu inntøkuna og aðrastaðni verður skattaður við serligum kapitalvinningskatti, verður ikki roknaður sum skattskyldug inntøka í Føroyum.

Um rentuskattin kann verða lagt afturat, at renta iuntil 1953 varð roknað upp í skattskyldugu inntøkuna. Tað vísti seg tó, at tann rentuinntøka, ið uppgivin varð, var munandi minni enn rentuútreiðslurnar hjá peningastovnunum. Gjört var tí av at taka rentu av bankabók burtur úr vanligu skattainntøkuni og heldur leggja ein endaligan kelduskatt á hana uppá $\frac{1}{2}\%$ av innistandandi, sum tá svaraði til umleið 14% av rentuni á banka-

bók utan uppsögn, ið tá var vanligasti innskotshátturinn. Seinri er rentan hækkað munandi, og størri partur av innskotunum eru á uppsögn. Rentuskatturinn hefur tí verið eitt minnkandi prosent av rentuinntøkuni, meðan skattaprocentið av vanligari inntøku er vaksin frá umleið 13% í 1953 til umleið 28% í 1971.

Mismunurin ímillum skatt av rentu og aðrari inntøku er tí vaksin munandi, og ein ajourføring ella munandi broyting tykist tí neyðug.

Roknast kann við, at skattamissurin hjá landskassa og kommununum við at skatta rentuinntøku við í meðal 9 - 10%, heldur enn við í meðal 30% sum aðrar inntøkur man liggja um einar 4 mill. kr. árliga.

Í kapilli V verður vent aftur til teir búskaparligu spurningarnar í sambandi við rentuskattin.

Síðani eru tað frádráttirnir.

Allastaðni er loyvt at draga útreiðslur frá, ið neyðugar eru fyri at vinna inntøkuna. Tær flestu av hesum útreiðslum eru vanligar rakstrarútreiðslur, ið ikki volda serligar trupulleikar.

Í summun førum kann tíðarfestingin av slíkum kostnaði vera nakað tørfør. Her verður serliga hugsað um frádráttin fyri slit o.t. á reallæfingini avskrivningarnar.

Eftir danskari fyrimynd er nú innførd 30% saldoavskrivning av yrkisgøgnum, herundir eisini av skipum. Atgongd er eisini til at forskotsavskriva skip upp í 45%. Hesir avskrivningarmøguleikar eru rættiliga rúmir.

Frí atgongd er til at draga tap, volt av avskrivning av skipum, frá í inntøku, ið stavar frá øðrum vinnum. Hetta kann í einum skeiði við stórum fløgum geva landskassa og kommunum stóran inntøkumiss.

Um avskrivningarreglurnar av hesi orsök skulu broytast, er ein annar spurningur, ið má siggjast í sambandi við tann vinnustuðlingarpolitikk, ið menn annars halda tørv vera fyri. Vent verður aftur til henda spurning í kapitali V og skjali A til kap. V.

Ein onnur útreiðsla, ið ofta er neyðug fyri at vinna inntøku, er renta av lánunum.

Ofta er torført at siggja á einum láni, um tað er ætlað at fíggja vinnu ella nýtslu, og tí hava mong lond, harímillum Danmark, hildið tað vera ógjørligt at skilja ímillum og hava tí givið loyvi til at draga alla rentu frá í skattskyldugu inntøkuni. Tann størsta rentuútreiðslan til nýtsluendamál viðvíkir oftast egnum hústaði. Teir hava tí roynt at fíngið javnvág í aftur við at rokna eina ella aðra rentu av húsavirðinum upp í inntøkuna.

Ein onnur orsök til, at nógv lond loyva frádrátt fyri alla rentu er, at rentuútreiðslur frá gamlari tíð hava verið hildnar at vera eitt tekin um fátekt. Í okkara døgum, tá ið prísbólgnanin ger, at tað loysir seg at læna, eru stórar rentuútreiðslur líka so ofta demt um, at persónur er múgvandi og hevur ráð at læna.

Í summun londum, t.d. Týsklandi, halda teir seg til at skilja ímillum vinnulán og brúklán, og sostatt verða hvørki rentur av húsalánum ella inntøka av egnum hústaði tikin við.

Í Føroyum er all renta loyvdur frádráttur, men ongin inntøka verður roknað av egnum húsum. Hesin skeivleiki er til størstan fyrimum fyri tey, sum eru best fyri frammanundan og er serliga til mismun fyri tey, ið búgva til leigu.

Orsøkin til, at hesar reglur kortini galda, er helst, at fólk flest hava egin hús. Sæð frá sjónarmiði hins einstaka er henda skipan ein fyrimumur, men byggja vit at heildini, siggja vit, at hesar reglur máa burtur av skatta-grundarlagnum, við øllum teimum vansom, ið av hesum standast.

Heldur ikki kapitalmarknaðarsjónarmið tala fyri at uppihalda hesum reglum.

Viðhvørt hevur verið tosað um at royna at skapa betri javnvág í millum húsaegarar og leigarar við at geva leigaranum loyvi at draga leiguna ella ein part av henni frá. Ein slíkur frádráttur hevði givið betri javnvág ímillum hesar báðar bólkar, men eins og allir frádráttir í skattskyldugu inntøkuni hevði hann verið til størstan fyrimum fyri háinntøkurnar (tey, ið hava høgan markskatt og ráð at gjalda stóra húsaleigu) og hevði eisini máað burtur av skattagrundarlagnum. Prísurin fyri javnvágina millum eigarar og leigarar er sostatt ein økt avlaging av skattaskipanini.

Eisini kann hugsast, at politiska ynskið er **ikki** at skapa javnvág ímillum eigarar og leigarar, men júst at royna at stuðla fólki til at fáa sær egin hús. Um so er, er gjørligt at finna skynsamari leiðir enn at geva skattafyrirminir, ið sum nevnt eru til størstan fyrimumm fyrri tey, sum eru best fyrri frammanundan, og sum kunnu elva til oysl við húsarúmd og óskynsama nýtslu av teim knøppu framleiðslukreftunum innan byggidnaðin.

Annars verður vent aftur til rentuspurningin í kapitli V.

Aðrir spurningar í samband við frádrátt fyrri útreiðslur, ið eru neyðugar fyrri at vinna inntøkuna viðvikja útreiðslum, har ivi er um hvar, ið markið ímillum einstaklinganýtslu og kostnað gongur, eitt nú útreiðslur til ferðing, bil, telefon, representation o.t.

Verða møguleikarnir fyrri at draga slíkar útreiðslur frá alt ov rúnligar, so ferir hetta ikki bert til skattamiss, men eisini til, at álitid hjá almenninginum á rættvisið í skattaskipanini minskar.

Nevndin hevur ikki kannað, hvørjir møguleikar fyrri størri skattaupphædd, ið eru á hesum økinum. Hetta er mest ein spurningur um, hvussu gott effirlit, ið skattamyndugleikarnir vilja ofra.

Tá ið nettoinntøkan, t.e. bruttoinntøkan - neyðugar útreiðslur av at vinna inntøkuna, er uppgjørd, eru eisini størri og smærri frádráttir. Størstur er **skattafrádrátturin**, t.e. frádráttur av goldnum, forfaldnum kommunu- og landsskatti.

At allur goldin skattur kann dragast frá hevur verið sermerkt fyrri Danmark og tey lond, hvørs skattalóggáva hevur havt danska fyrmynd, t.e. Ísland og Føroyar. Í Danmark var henda regla avtíkin í 1967.

Í einstøkum øðrum londum, t.d. USA, hevur verið loyvt at draga goldnan kommunuskatt frá. Hetta hevur hjálpt til at útjavna munin á skattatrystinum í ymsum kommunum.

Frádráttur fyrri allan goldnan skatt hevur fyrst og fremst ta ávirkan, at skattagrundarlagið minskar, og at skattaprosentið tí -- alt annað líkt -- má setast lægri.

Mett er, at í inntøkunum, ið vóru uppvignar í 1972 umleið 382 milj. kr., var gjørdur ein skattafrádráttur (veruligur og roknaður) uppá tilsamans umleið 130 milj. kr. svarandi til umleið 25% av bruttoinntøkuni áðrenn

skattafrádrátt, ið hefur verið umleið 512 milj. kr. Tann inntøkuskattur, sum í 1973/74 varð líknaður á 1972 inntøkuna var 154 milj. kr. svarandi til 30% av bruttoinntøkuni og 40% av nettoinntøkuni.

Skattafrádráttarreglan, har **goldin** skattur kann dragast frá í skattskyldugu inntøkuni, er serliga til mismun fyri fólk við ójavnari inntøku. Fólk við vaksandi inntøku fáa heldur ikki so nógv burtur úr frádráttinum.

Seinastu árin eru tí fleiri og fleiri farnir at draga **útroknaðan** skattafrádrátt í ársins inntøku. Ein slíkur roknaður skattafrádráttur sigur onki um, hvussu stórar skattaútreiðslur, skattgjaldarin hefur havt, men er eitt teoretiskt tal.

Skattafrádráttarreglan færir við sær, at tann veruligi skatturin, bæði miðalskatturin og markskatturin, í longdini verður væl lægri enn hann er sambært skattastígan. So hvørt sum markskattaprosentið nærkast 100%, nærkast javnvágarskatturin av seinastu krónuni 50%.

Um so er at ein heldur, at lóggevarar hveppa seg við at gera ein skattastíga, ið røkkur upp um tey 100 prosentini, so færir hetta við sær, at markskatturin ikki fer upp um 50%.

Reglan kann tá sigast at vera ein verja fyri teir persónar, hvørs markskattur annars hevði nátt upp um 50%.

Varð gjørd ein regla um, at seinasta krónan í mesta lagi kundi skattast við 50%, høvdu heldur ikki áður nevndu fólk havt tørv fyri skattafrádráttinum.

Tað er ein stóruspurningur, um vansarnir av, at eitt ásett skattaløft møguliga verður førkað uppeftir eru verri enn teir vansar, ið standast av at dragast við skattafrádráttarregluna.

Ein onnur fylgja av skattafrádráttinum er, sum víst er á í kapitli III, at veruligi skattastígin (t.e. javnvágastígin) verður «bogin» á ein slíkan hátt, at ein rættiliga skjótt kemur uppá t.d. 40% av seinastu krónuni, men síðani er rættiliga drúgt upp til tey umleið 48%, sum í lötuni er hægsti javnvágarskatturin á seinastu krónuni.¹⁾

¹⁾ Sí skjaltalvu IV D.

Melingin av skattafrádráttarrættinum kann lí samanfatast so:

- 1) **Hann ger skattaskipanina ógreiða, lí hann ger tað truplari hjá vanligum fólki at rokna út, hvørjar skattaavleiðingar, ið ein inntøkubroyting fær.**
- 2) **Hann ger tað neyðugt at arbeiða við nógv hægri skattastiga. Um so er, at høgur skattur á seinastu krónuni minskar um lugin hjá fólki at arbeiða og vinna meira, so færir hetta «optiska bedrag» til at skatturin stýggir upp aftur meira av arbeiðskrafti burtur enn neyðugt hevði verið.**
- 3) **So leingi sum tann skattastigin, ið lóggávuvaldið skal taka støðu til, ikki er tað, sum matematikararnir kalla «transformeraður» til ein javnvágarstiga, avlagar roknaði skattafrádrátturin skattastigan soleiðis, at progressionin helst er størri í fyrra enda og minni í seinra enda enn ætlað.**

Venda vit nú aftur til høvuðskrøvini til eina góða skattaskipan, sum greitt er frá í kapitli II, so er greitt, at høvuðstreytin fyri eini rættvisari skatting, nevniliga ein viðfevnd inntøkudefiniðión, ið umfatar allan vøkstur í fíggjarmegi, ikki er uppfyllt við tí inntøkuskatting, ið er galdandi í Føroyum í dag.

Orsøkin til hetta kann vera traditióin ella ynskið um heldur at uppfylla onnur krøv, sum t.d. lættari umsiting ella búskaparlig endamál.

Í hvønn mun tað er ráðiligt at halda fram við hesum avvikum frá tí viðfevnda skattagrundarlagnum verður umrøtt seinri undir viðgerðini av teimum einstøku inntøkubólkunum.

Møguleikarnir fyri at breiðka um skattagrundarlagið við í fyrsta lagi at víðka sjálva inntøkudefiniðiónina, so hon umfatar ein størri part av øllum realiseraðum vøstri í fíggjarmegi, t.d. so at ognarinntøkur verða viðgjørðar á sama hátt sum arbeiðsinntøkur og í øðrum lagi við at seta strangari krøv til, hvørjar útreiðslur, ið kunnu geva skattafrádrátt, skuldu verið til steðar.

Ein slík breiðking av skattagrundarlagnum ger ikki bert skattleggingina rættvisari og greiðari, men gevur eisini móguleika fyri at seta skatta prosentini niður og sostatt sleppa undan nøkrum av teimum vansom, ið høg skattaprosent kunnu geva.

Her eigur at verða lagt aftrat, at ein breiðking av hugtakinum «Skattskyldug inntøka» eisini hevði hjálpt til tað í kap. II umtalaða vandamálið, at hetta hugtak sum nú er, er illa nýtiligt sum met fyri sosialum tørvi.

Skal skattainntøkuhugtakið gerast nýtiligt til hetta endamál, eigur tað í fyrsta lagi at umfata alla inntøku (t.d. eisini rentur), í øðrum lagi má krevjast at allar inntøkur, eisini náttúraliumntøkur eru mettar realistiskt, og í seinasta lagi mugu frádráttirnir geva eina sama mynd av standinum. Hetta er ikki minst galdandi fyri avskrivningarnar, ið sambært galdandi reglur ofta eru væl størri enn veruliga virðisminkingin á framleiðslutólunum.

Verður hildið ógjørligt at reinsa skattainntøkuhugtakið, so tað lýkur hesi krøv, eru ráðini helst at gera eitt serstakt «sosialinntøkuhugtak», ið uppfyllir hesar treytir og møguliga eisini kundi fingist at upplýst nakað av tí, sum nú verður farið eftir, tá ið kommunalu líkningarvøldini hækka ella lækka landsskattainntøkuna fyri at finna fram til kommunuskattainntøkuna.

Í skjali V A er nortíð við, at avskrivningarnar mest lykjust vera til fíggjarligan ampa fyri kommunurnar. Hetta talar kanska fyri at lata ta «realistisku» inntøkudefinitionina verða lagda til grund fyri bæði sosialveitingum og kommunuskatti, so at tað bert varð landsskatturin, og ikki kommunurnar og sosialu kassarir, ið vóru raktir av skattafyrimunarveitingum lögtingsins.

Eitt objektivt inntøkuhugtak til brúk fyri bæði sosialveitingar og kommunuskattaálíking hevði eisini kunnað gjørt kommunuskattin betri enn hann er nú við hækkingum og lækkingum út frá meira subjektivum grundum.

Sum er verður inntøkuskatturin í Føroyum roknaður av inntøkuni frá árinum frammanundan. Í eini tíð við vaksandi inntøkum merkir hetta, at veruliga inntøkuskattaprosentið, t.e. skatturin í álmanakkaárinum 1972 í % av inntøkuni sama ár er minni enn tey áður nevndu skattaprosentini. **Skattur av gamlari inntøku** hevur unsitingarligar fyrimunir fram um samtíðarskatt, við tað at skattagrundarlagið er eitt kent tal, tá ið skatturin skal roknaast út og krevjast upp. **Samtíðarskattur** gevur borgaranum tann fyrimun, at meginparturin av skattinum av ársins inntøku er goldin, tá ið árið er farið, og at broytingar í inntøkuni ávirka skattgjaldingina við tað sama. Í eini tíð við javnt vaksandi inntøku ger samtíðarskatturin skattagrundarlagið størri, og hetta ger tað møguligt at brúka lægri skatta-

prosent til tess at krevja eina ávísa upphædd inn. Tað, at skatturin broy-
ist við inntøkuni, er eisini ein konjunkturpolitiskur fyrinunur.

Tað, at flestu grannalöndini nýta samtíðarskatt, skapir eisini **effirlitstrup-
ulleikar**. Hevur maður eina óvanliga stóra inntøku í 1971, skal hann ikki
skatta av henni fyrrenn í 1972/73. Hann kann fá sleppa undan hesum
skatti við at flyta uttanlands (ella koma undir danskan sjómansskatt) í
1972/73, og síðan venda heimaftur.

Hetta er eitt álvarsligt «hol» í galdandi skattaskipan, sum til ber at tippa,
t.d. við at áseta eina reglu um, at inntøkuskatturin teir seinastu 12 ella
15 mánaðarnar áðrenn persónur flytir av landinum (ella fer undir sjó-
mansskatt) minst skal svara til alla ta skattskyldugu inntøkuna í hesum
tíðarskeiði. Av umsitingarligum orsøkum kundi reglan verið so, at um
munurin er minni enn t.d. 10.000 kr. verður ongín broyting frá nógald-
andi skipan.

Halda menn hesa leið vera ov torføra, átti í minsta lagi okkurt at verið
gjørt við endurvunnar avskrivningar. Hetta kann gerast við at samtykkja,
at slík inntøka skal skattast við fráflyting. Ein slík regla virkar órímilig,
um maður flytir heimaftur, áðrenn freistin fyri at inntøkuføra negativa
saldo er útrunnin. Bøstast kann um hetta við at loyva, at skatturin í slíkum
føri kann verða afturgoldin eftir umsóku.

3) -- 4) Sosialgjöld og arbeiðsgevaragjöld.

Sum tað sæst av talvu 2 í kapitli III, ið samanber skattalagið í ymsum
londum, so hava Norðanland og Bretland lagt líttan dent á slík gjöld,
meðan londini á meginlandinum hava fíggjað meginpartin av sosialu
trygdini við gjøldum, serliga slíkum sum **arbeiðsgevarar og løntakarar**
lata hvønn sín part av.

Fakmenn hava verið rættiliga ósamdir um, hvør sum í seinasta umfari
ber byrðina av hesum gjøldum: virkini, løntakararnir ella forbrúkararnir.
Ongin ivi er um, at løntakararnir sjálvir noyðast at bera ein stóran part
av hesum gjøldum, á fann hátt at lønirnar verða tilsvarendi lægri. Hetta
er serstakliga galdandi í teim vinnum, ið kappast við útlond.

Hjá teimum vinnum, ið hava ein vandan heimamarknaða ber betur til
at seta prísirnar upp og soleiðis skúgva byrðina yvir á forbrúkararnar.

Fyrirmyndin við hesum gjöldum er m.a., at grundarlagið er breitt og at tey eru hampuliga lætt at útrokna og gjalda. Eisini má haldast vera náttúrligt, at ávísar trygdarskipanir, sum t.d. arbeiðsloysistrygd, sjúkruløn, vanlukkutrygging, uppiskoytiseftirlønartryggingar o.t. verða goldnar á henda hátt.

Tað, at ein partur av útfreiðslunum verður fíggjaður á henda hátt, minkar um frýstið á høvuðssáttakeldunum og teimum bronglandi avleiðingum, ið ov stór skattaprosent á vörum ella inntøku hava.

Vansarnir eru m.a. at nakað av umsitingarútfreiðslum fylgir við bæði hjá virkjum og tí almenna.

Í einum tíðarskeiði við arbeiðsloysi kann ein slíkur skattur á arbeiðsorku koma illa við. Undir øðrum umstøðum má ein skattur, ið fær arbeiðsgevararnar at spara um brúkið av arbeiðskraft tykjast rationaliseringsfremjandi og tí gagnligum í longdini.

Ein skattaumlegging á hefta borðið kemur helst bert upp á tal í sambandi við útbygging av teim sosialu skipaninum, serliga fyri lönðakararnar.

Um sjúkrakassagjaldið er at viðmerkja, at hefta er ein skattur, ið lagdur verður á allar persónar við umleið somu tyngd uttan mun til inntøku teirra. Ein slíkur skattur er degressivur og sostatt í strið við kravið um eitt rættvíst skattabýti. Tí var rættari at latið hesa byrði hvílt á tí vanliga inntøkuskattinum.

5) Ognarskattir.

Hesin hólkur kann býttast í tveir høvuðshólkur: vanligan ognarskatt (formúguskatt) og fastognarskatt, t.e. skatt á jørð og bygningum.

Øll OECD lond uttan Grikkaland nýta ognarskatt av onkrum slag.

Av teimum 23 londunum eru tó 13, ið ikki nýta vanligan ognarskatt, men bert 2, ið ikki nýta fastognarskatt (Finland og Grikkaland).

Øll Norðanlond uttan Ísland nýta tann vanliga ognarskattin.

Í sumnum londum hava ognarskattirnir tilsamans stóran fíggjarligan týdning. Í Canada, USA, Íslandi og Bretlandi geva teir meira enn 10% av samlaðu skattingini í Danmark umleið 5%.

- a. Vanliga ognarskattin, t.e. skattur á nettoformúguvi hjá fólki skuldi, sæð úr tekniskum sjónarmiði, borið til at brúkt í Føroyum. Tær ognaruppgerðir, ið skuldu verið grundarlagið, verða longu sum er latuar inn.

Ivasamt er tó, um tað hevði loyst seg at lagt slíkan skatt á. Tær stóru ognirnar eru so fáar, at skatturin hevði givið lítið av sær.

- b. Við fastognarskattinum liggur annarsleiðis fyri. Brúktur við máta samsvorar hann við rættvísiskravið.

Tó kann likviditeturin gerast eitt problem, við tað at vøkstur í virði av fastogn bert kann gerast til pening við sølu ella lántøku. Hetta problem verður oftast loyst við at lata skattin standa sum lán. Burtursæð frá spurninginum um eina beina virðismeting er skatturin greiður at skilja og lættur at hava eftirlit við. At byrja við slíkum skatti krevur nakað av kostnaði til metingar. Annars er hann rættiliga einfaldur at umsita.

Frá einum búskaparligum sjónarmiði hevur fastognarskatturin fleiri fyrimunir, smbr. kapitul V. M.a. er hesin skattur ikki bundin til persónligu inntøkuna og tarnar tí ikki fyrítakseminum.

Fastognarskattur er best hóskandi sum lokalur skattur, í Føroyum so-statt sum kommunuskattur.

Serliga avtøftingarbygdur við illum inntøkugrundarlagi og nógvum fastogn á uttanbúggja hondum, og vakstrarpláss við stórum fíggjarførvum og tí høgum persónskattatrysti, men við skjótt vaksandi fastognarvirðum og tí breiðum grundarlagi undir fastognarskatti, kundu lætt um inntøkuskattatrystið við fastognarskatti.

Spurningurin um eina skattaumlegging á henda hógvin velst tí lutvist um áhugi er fyri at letta um inntøkuskattatrystið í áðurnevndu kommunu, lutvist um áhugi er fyri at føra ein jarðar- og býarúthbyggingspolitikk, ið miðar imóti einari meira rationellari nýtslu av jørðini.

6. Skattur á kapitalflutningum og tilíkkum transaktiónum.

Her verður mest hugsað um skatt á arvi og gávum og stempulgjöld á skjeytum, sáttmálum o.t.

Frá einum rættvísissjónarmiðið má haldast at bæði arvir og gáva eru inntøka, sum øll onnur inntøka, og tí sjálvsagt eiga at verða tald upp í vanligu skattskyldigu inntøkurnar, tó kanska skattað við kapitalinntøkuskatti, um slíkur finst. Hetta eigur tó ikki at galda fyri arv og gávu millum fólk, ið verða samskattað sum limir í sama húsarhaldi.

Politiskar orsøkir kundu eisini funnist til at skatta serliga arv uppafur harðari, nevniliga ynskið um størri ognar- og harvið eisini inntøkujavning.

Hesi sjónarmið verða tó sjáldan gjøgnumførd konsekvent.

Í Føroyum er arvaskatturin rættiliga lágur, og til ber at sleppa sær undan honum við at geva gávur, við tað at gávur ikki verða skattaðar sum arvir.

Figgjarligi týðningurin av arvaskattinum er í dag litil.

Stempulskattur (ið er eitt slag av umsetningsgjaldi á ognum) er ongín í Føroyum. Hann hevði neyvnan verið serliga trupul at umsitið, men hevði valla gívið nógv av sær.

3. Niðurstøða.

Tann gjøgnumgongd av føroyska skattalagnum, ið gjørd er frammanfyri fram til hesa niðurstøðu:

A. Sum heild:

- i) Ilóast grundhugsanin undir føroysku skattaskipanini samsvarar við tey krøv, sum í kapitli II vórðu sett til eina góða skattaskipan, so má ásannast, at hon ikki í sínum núverandi líki uppfyllir hesi krøv nógv væl. Serstakliga stendur á at lúka kravið til inntøkuskatttingina um, at skattabyrðin eigur at vera býtt millum borgararnar eftir førimumi í samsvari við inntøkubýtið eftir tí viðgongdu inntøkudefiniðiónini. Hagfrøðisligu kanningar nevndarinnar benda á, at frádráttirnir máa

so nógv hurlur av skattagrundarlagnum, at skatturin hóast progres-
sivan skattastiga er at kalla proportionalur fyri allar inntakur uttan
tær lægstu.

- ii) at ikki skuldi verið torført at funnið inntøkukeldur, ið kunnu uppvega
tann skattamiss, ið kann standast av teimum møguligu tilráðingum,
ið gjørdar verða við hesi frágreiðing sum grundarlag.
- B. Viðvíkjandi teimum trimum spurningunum, ið hildið hevur verið neyð-
ugt at gera vart við: i) Húsaleigufrádráttur ii) nýtslan av skattainn-
tøku sum grundarlag undir sosialum veitingum og iii) skattning við
frálýting er fyrihilsniðurstøðan:

Viðv. i) Tað er gjørligt at fáa betri javnvág imillum eigara og leigara
við at geva leigaranum frádrátt, men tað hevði verið betri fyri skatta-
skipanina sum heild at farið hinvegin og heldur avmarkað frádráttin
hjá húsacigarunum.

viðv. ii) Við at breiðka skattainntøkuhugtakið og nýta studningar
heldur enn skattafyrimumir, verður skattainntøkuhugtakið at geva eina
sannari mynd av figgjatorku borgarans og harvið eisini sosiala tørvi
hansara. Ber hetta ikki til, er møguligt at gera eitt serligt «socialinn-
tøku»-hugtak. Vert hevði verið at umhugsan eisini at útrokna kom-
munuskattin eftir ii.

viðv. iii) Hesi skeivleiki eigur at verða rættaður sum skjótast.

- C) Aðrir spurningar, ið verdir eru at geva gætur:

1) Vørugjöld: i) endurskoðan og einfalding av innflutningsgjøldum,
ii) umhugsan av almennum vørugjaldi, sum t.d. meirvirðisgjaldi,
iii) figgjan av konjunkturátjavningskipanum við útflutnings-
gjøldum.

2) Inntøkuskattur: i) inntøkudefinatióin er trong, ii) ognarinntøkur
verða viðgjørdar ójavn, iii) skattafrádráttarreglan virkar óratio-
nelt, iv) rentufrádrátturin er ikki so sjálvsagdur sum fyrr, iv) Skattastigin er helst ov brattur fyri smá- og meðalinntøkurnar,
v) hækkingar- og lækkingarskipanin viðvíkjandi kommunuskatt-
inum er neyvan rationel.

3- 4) Sosial gjöld og arbeiðsgevaragjöld: i) Sjúkrakassagjaldið er ein
degressivur skattur, ii) Hesi gjöld kunnu avlasta høvuðsskatta-
keldurnar.

5) Ognarskattir: i) kunnu avlasta kommunala inntøkuskattin, ii)
kunnu fremja rationella jarðarnýlsu.

6) Transaktiónsgjöld: i) Arvaskattur uttan gávuskatt er inkonsekvent-
ur, ii) Stempulskattur kundi verðið umhugsaður.

SKJAL IV A

YVIRLIT YVIR YMISK SLÖG AV SKATTI FYR SKATTÁRINI
1969/70, 1970/71 og 1971/72

Skattur v.m. í 1969/70, 1970/71 og 1971/72, býttur eftir slag og uppkrevjandi stovni.

mill. kr.	(millj. kr.)										Skattur v.m. í alt
	Landskassin			Kommunurnar				Socialgjöld ³⁾			
	Inntøku- skattur	Vergjöld v.m.	Aðrar inntøkur	Tilsmátt	Inntøku- skattur	Húsa- ²⁾ skattur	Tilsmátt	Sjóna- ⁴⁾ kassur	Vantøku- brygging	Tilsmátt	
1969/70	41,5	62,2	0,8	104,6	30,5	0,6	31,1	4,3	1,7	6,0	138,7
1970/71	43,3	74,5	1,1	118,9	34,4	0,6	35,0	3,8	1,9	5,7	159,6
1971/72	57,1	90,7	5,3	153,1	43,1	1,5	44,6	5,3	2,2	7,5	205,2

Kelda: Ríkisombudsmanens beretning 1970, 1971, 1972.

1) Fólkapensjónsgjöld er íroknað.

2) Bert í Tórshavn. Avtíkin frá og við 1972/73.

3) Útreiðslutöluni eru nýtt (i.e. roknað er við javnvág).

4) Flutningskassar íroknaðir. Álmannaákaárið 1969.

SKJAL IV B

YVIRLIT YVIR SKATTUSKYLDUGU INNTØKUNA FYRI ALMANAKKA-
ARINI 1959, 1968, 1969, 1970, 1971 og 1972

(milj. kr.)

Talvan, ið visir, hvussu stór skattskylduga inntøkan var í skattaárunum 1960/61, 1969/70, 1970/71, 1971/72, 1972/73 og 1973/74, t.e. í almanakka-árunum 1959, 1968, 1969, 1970, 1971 og 1972, og hvussu nógv, ið varð útskrivað í skatti til landskassan og kommunurnar hesi fíggjarár.

Milj. kr.	Skattskyldug inntøka tílsamans ¹⁾	Kommunu- skattur av inntøku	Landskattur	Fólkapensi- ónsgjald	Inntøku- skattur tílsamans	Inntøku- skattur í % av inntøku
1960/61	87,6	9,0	6,5	0,8	15,8	17,5
1969/70	236,9	30,5	39,0	4,3	73,8	31,2
1970/71	255,8	34,4	36,4	4,8	76,2	29,8
1971/72	299,1	43,1	52,2	5,7	101,0	33,8
1972/73	233,7	53,9	63,0	6,7	123,5	32,3
1973/74	382,1	62,4	82,8	8,4	153,6	40,2

Kelda: 1960/61 - 1972/73 Ríkisambudsmannens beretning 1972.

Kelda: 1973/74: Føroya Läkningarráð.

¹⁾ Viðmerkjast skal, at her er skattur (goldin ella roknaður) frádrigin.

SKJAL IV C. 1.

LANDSSKATTASTIGIN ¹⁾

A. Fyri stök.

Er stigainntøkan minni enn 6.000 kr. verður ongin skattur at gjalda.

Er inntøkan kr.	men minni enn kr.	verður goldið kr.	av kr.	og av hin- una %
6.000	7.000	75	6.000	8
7.000	8.000	155	7.000	10
8.000	10.000	255	8.000	15
10.000	15.000	555	10.000	18
15.000	20.000	1.455	15.000	26
20.000	30.000	2.755	20.000	33,6
30.000	40.000	6.115	30.000	40
40.000	50.000	10.115	40.000	57
50.000	75.000	15.815	50.000	61
75.000	100.000	31.065	75.000	66
100.000	200.000	47.565	100.000	68
200.000	400.000	115.565	200.000	70
meira enn	400.000	255.565	400.000	73

B. Fyri upphaldarar.

Er stígarnafokun minni enu 10.000 kr., verður ongin skattur at gjalda.

Er inntokur kr.	men minni enu kr.	verður góldið kr.	av kr.	og av hio- ur. %
10.000	15.000	100	10.000	20
15.000	20.000	1.100	15.000	26,3
20.000	30.000	2.415	20.000	37
30.000	40.000	6.115	30.000	40
40.000	50.000	10.115	40.000	57
50.000	75.000	15.815	50.000	61
75.000	100.000	31.065	75.000	66
100.000	200.000	47.565	100.000	68
200.000	400.000	115.565	200.000	70
meiru enu	400.000	255.565	400.000	73

- 1) Hetta er stígin, sum hann sá út áðrenn broytingina, ið gjord varð í januar 1974. Umrøðan av skattastíganum í hesi frágreiðing viðger sjálvsagt tann stígan, ið galt, tá ið farið varð undir kanningina. Til samanberingar verður tann broytti stígin vístur á næstu síðu.

SKJAL IV C. 2.

Er inntøken Er indtægten kr.	men mindre enn men mindre end kr.	vedrør gullid erlægges kr.	av af kr.	og av hiøann og af resten
8.000	10.000	0	8.000	10 %
10.000	15.000	200	10.000	20 %
15.000	20.000	1.200	15.000	27 %
20.000	30.000	2.550	20.000	35 %
30.000	40.000	6.050	30.000	41 %
40.000	50.000	10.150	40.000	57 %
50.000	75.000	15.850	50.000	63 %
75.000	100.000	31.600	75.000	68 %
100.000	200.000	48.600	100.000	70 %
200.000	400.000	118.600	200.000	72 %
400.000	500.000	262.600	400.000	74 %
meira enn mere end	500.000	336.600	500.000	76 %

Er inntøkan Er indtægten kr.	men minni enn men mindre end kr.	verður gólið erlægges kr.	av af kr.	og av hinum og af resten
10.000	15.000	0	10.000	10 %
15.000	20.000	500	15.000	25 %
20.000	30.000	1.750	20.000	40 %
30.000	40.000	5.750	30.000	44 %
40.000	50.000	10.150	40.000	57 %
50.000	75.000	15.850	50.000	63 %
75.000	100.000	31.600	75.000	68 %
100.000	200.000	48.600	100.000	70 %
200.000	400.000	118.600	200.000	72 %
400.000	500.000	262.600	400.000	74 %
meira enn over	500.000	336.600	500.000	76 %

2) Hetta er stigin, sum hann varð broyttur í januar 1974.

SKJAL IV D

YVIRLIT, ÞÐ VISIR SAMBANDIÐ IMILLUM FYRSTAARSMARKSKATT OG JAVNVAGARMARKSKATT (FYRI UPPHIALDARAR). ¹⁾

Tá ið inn- takan fer upp um	Verður 1. árs markskatturinn (landsskattur)	og javnvágar markskatturinn	1. árs mark- skatturinn til landið + 15% í kommunu og fólkapensjóns- sjaldit	Javnvagar- markskattur
10.000	20 %	16,7%	35 %	29,9%
15.000	26,3%	20,8%	41,6%	29,4%
20.000	37 %	27,0%	52 %	34,2%
30.000	40 %	28,6%	55 %	35,5%
40.000	57 %	36,6%	72 %	41,9%
50.000	61 %	37,9%	76 %	43,2%
75.000	66 %	39,8%	81 %	44,8%
100.000	68 %	40,5%	83 %	45,4%
200.000	70 %	41,2%	85 %	45,9%
400.000	73 %	42,2%	88 %	46,8%

¹⁾ Byggir á skattastigan, sum hann sá út áðrenn broytingina í januar 1974.

SKJAL IV E

YVIRLIT YVIR SKATT OG INNTÖKU FYRI SKATTAÁRIÐ 1973/74

1	2	3	4	5	6	7	8
Inntökujáður	Tal á skatt- gjaldarum	Mögul inntøka	Samantl. inntøka	Skattur til- samans í hverjum inn- tökujáðri	Skatttryst í %	Inntøka + javnvágur	Skattur í % av inntøku útskráðri ²⁾
Undir 4.000	1.695	3.000	5.085.500	406.800	8,0	5.491.800	7,407
4.000— 5.000	342	4.400	1.504.800	123.120	8,0	1.627.920	7,563
5.000— 6.000	368	5.400	1.987.200	220.800	11,1	2.208.000	10,0
6.000— 7.000	503	6.400	3.219.200	387.310	12,0	3.606.510	10,74
7.000— 10.000	2.350	8.200	19.270.000	3.372.250	17,5	22.642.250	14,89
10.000— 15.000	2.485	12.000	29.820.000	7.010.185	23,5	36.830.185	19,03
15.000— 20.000	2.026	18.000	36.468.000	11.258.482	30,87	47.726.482	23,59
20.000— 30.000	4.410	24.500	108.045.000	39.667.950	36,71	147.712.950	26,85
30.000— 40.000	2.074	34.000	70.516.000	29.610.498	42,0	100.126.498	29,57
40.000— 50.000	871	45.000	39.195.000	18.857.150	48,11	58.052.150	32,48
50.000— 75.000	592	61.000	36.112.000	20.304.416	56,22	56.416.416	35,99
75.000— 100.000	135	85.000	11.475.000	7.299.450	63,61	18.774.450	38,88
100.000— 200.000	76	140.000	10.640.000	7.735.660	72,7	18.375.660	42,1
200.000— 300.000	12	240.000	2.880.000	2.278.620	79,11	5.158.620	44,17
yvir 300.000	6		5.853.600	5.036.438	86,04	10.890.038	46,25
			382.070.800	153.569.129	40,21	535.639.929	28,64

Keðla: Líkningarráðið.

1) Hetta tal er sostatt stórrí enn tann uppgívna 1972-inntøkan utlan skattafrádrátt (goldnan og roknaðan).

2) T.e. javnvágarskattafrádrátt.

Skjal IV F.

YVIRLIT YVIR SKATTATRYST FYRI YMSAR INNTÖKUBÓLKAR

Inntøka utan skattafrádrátt	skattur fílsamans	Javnvágar- skattur i %
3.240 kr.	240 kr.	7,4
4.760 kr.	360 kr.	7,5
6.000 kr.	600 kr.	10
7.170 kr.	770 kr.	10,7
9.635 kr.	1.435 kr.	14,9
14.820 kr.	2.820 kr.	19
23.557 kr.	5.557 kr.	23,6
33.495 kr.	8.995 kr.	26,8
48.277 kr.	14.277 kr.	29,5
66.650 kr.	21.650 kr.	32,5
95.298 kr.	34.298 kr.	36
139.070 kr.	54.070 kr.	38,9
241.785 kr.	101.785 kr.	42
429.885 kr.	189.885 kr.	44,2

IV. G.

HAGFRØÐISLIG KANNING AV SJÁLVUPPGÁVUM FYRI 1972.

1. Inngangur.

Sum lið í kanningararbeiðinum hevur nevndin latið gera eina hagfrøðisliga kanning av einum úrskurði av sjálvuppgávum fyri persónar í 1972. (Ein kanning viðvíkjandi sjálvuppgávum hjá partafeløgum fyri 1972 er umrædd í skjali VII A).

2. Endamál.

Endamálið við eini slíkari hagtalslýsing er at fáa eina mynd av uppbýtingini av inntøkum og frádráttum eftir slagi, so til ber at meta um hvørjar fylgjur, ið umhugsanar ella uppskotnar broytingar fara at fáa á samlaðu skattaupphæddina hjá tí almenna og á skattaupphæddina hjá skattaborgarum í ymiskum umstøðum.

3. Kanningarháttur.

Tá farast skuldi undir innsavnan av hagtølum m.a. til stuðlan av hesum nevndararbeiði var greitt, at ein heildarkanning umfatandi allar teir uml. 17.000 persónar í Føroyum, ið vóru undir skattskyldu í 1972, ikki kundi setast í verk.

Tí var neyðugt at finna fram til eitt minni tal av skattgjaldarum úttiknar á tilfikan hátt, at teir hagfrøðisliga forsvarliga umboðaðu heildina.

Hetta var gjørt á tann hátt, at føðingardagurin hjá tí einstaka skattaborgaranum var nýttur sum útveljingar kriterium. Hetta er ein háttur, sum vanligar verður nýttur til slíkar kanningar.

Innsavnanin fór fram á tann hátt, at allir skattaborgarar fæddir í september mánað blivu kannaðir. Hetta er ein stóru burðarmáni í Føroyum umfatandi uml. 10% av heildini. Í hesum sambandi er vert at nevna, at tá giftur maður stendur sum skattaborgarin í familjuni, varð farið eftir føðingardegnum hjá honum.

Bert teir skattaborgarar, sum høvdu latið sjálvuppgávu inn vóru kannaðir, t.v.s. har skattskylduga inntøkan varð ásett eftir metan líkningarvaldsins, varð viðkomandi ikki tikin við í kanninginina. Hetta kemst av, at í tilvikum ferri er tað ofta ógjørligt at greina út inntøku- og frádráttarsíðina til fulnar.

Rættingar eru gjørdar av líkningarvaldinum á sjálvuppgávur við ófullfíggaðum ella skeivum upplýsingum vóru tó tiknar við.

Vert er at gera vart við, at einhver úrdráttur av einari hagfrøðisligari heild má taka við fyrivarni, sjálet um úrtøkuhátturin er hagfrøðisliga

forsvarligur. Tað er torført orsakað av færvandi upplýsingum at geva eina heilt greiða mynd av representivitetin í gjørdu kanning, men her skal bert setast upp ein sammeting millum funna og faktiska meðalinntøku fyri kalenderárið:

	Úrvalið	falt Úrvalið í %
1. Tal av skattgjaldarum	1.698	17.945 9,5
2. Meðalinntøkan (skattskyldug)	35.115	382.070,8
	1.698	17.945
=	20.680	21.291

Meðalinntøkan sambært kanning samsvarar sostatt heilt gott (97,1 %) faktisku meðalinntøkuni.

4. Kanningarúrslit.

Úrslitið í høvuðsdráttum er víst í talvu nr. 1 aftast í hesum skjali. Í teim teknisku viðmerkingunum til talvuna verður greitt frá, hvussu ið hon eigur at verða lesin. Her verður bert greitt frá nøkrum høvuðsúrslitum, sjálvt innsavningar- og útrokingararbeiðið hevur verið so liðarkrevjandi, at tað ikki síðan tað varð lokið hava verið stundir til at kanna tøluni út í æsir og troyta serliga nógvar av teimum fjølbroyttu møguleikum, ið tøluni geva. Úrslitini vóru m.a. nýtt sum grundarlag undir metingum um skattamissirnar av teim uppskotum, ið lögtingið viðgjørði í januar. Mælt verður til at meira nágreinilig viðgerð av tí tilfari, sum er komið burtur úr kanningini verður gjørd.

A inntøkusíðuni er vert at geva gætur, at stívliga $\frac{3}{4}$ av samlaðu persónligu bruttoinntøkuni er lønarinntøka («egin- og barnainntøka»), at konu-inntøkurnar bert vóru umleið 7%, at inntøka av eignum virki (útróður og landbúnaður íroknaðir) telur lítið meira enn fólka- og avlamispensións-inntøkurnar. Einans í bólkinum omanfyri 100.000 kr. hava inntøkurnar av sjálvstöðunum virki munandi týðning.

At konu-inntøkurnar hava størri vekt í bólkinum við høgari húskjinn-tøku er væl skiljandi. Sum tað sæst av teim niðastu reglunum í talvuni so eru lutvis fleiri hjún og lutfalsliga fleiri av konunum í vinnu, jú hægri húskjinn-tøkan er.

Viðvíkjandi inntøkubýtinum sæst, at 71 % av sjálvuppgávanum vísta eina bruttoinntøku niðanfyrir 40.000 kr. og vóru hesar inntøkur 42 % av bruttoinntøkunum, men 48 % av skattskyldugu inntøkunum. Bólkurin ímillum 40.000 kr. og 60.000 kr. varð 17 % av borgarunum, sum høvdu 26 % hæði av bruttoinntøkunum og skattskyldugu inntøkunum. Bólkurin omanfyri 80.000 kr. umfataði 5 % av borgarunum, sum høvdu ikki færri

enn 18 % av bruttoinntökunum, men bert 13 % av skattskyldugu inntökunum.

Orsøkin til, at láginntøkurnar hava ein størri part av skattskyldugu inntökunum enn av bruttoinntökunum, meðan lutfallið er óvugt fyri háinntøkurnar er at finna á frádráttarsíðuni.

Tey 71 prosentini av borgarum, sum høvdu eina bruttoinntøku niðanfyrir 40.000 kr. høvdu 34 % av frádráttunum, meðan tey 5 % omanfyri 80.000 kr. høvdu 26 %.

Frádráttirnir vaxa sostatt progressívt við inntøkuni (sb. prosenttøluni í talvu nr. 1 útfyri regluni «frádráttur tilsamans», so at stigainntøkan veksur degressívt.

Hetta ger tað neyðugt at fara eitt sindur longur og kanna hvussu, ið teir progressívt vaksandi frádráttirnir virka saman við tí progressiva skattastíganum.

Hetta er gjørt í talvu nr. 2, sum vísir, at úrslitið verður tað, ið fryktandi var fyri, nevnliga at so skjótt, ið bruttoinntøkan nær upp um 20.000 kr. minskar progressiónin mettt eftir skattinum í prosentum av bruttoinntøkuni hurtur í at kalla onki.

Frádráttirnir uppega sostatt ta ætlaðu progressiónina, so heildarúrslitið verður at kalla tað sama sum ein hevði fingið hurtur úr einum umleið 25 prosent proportionalskatti av bruttoinntøkuni.

Um teir einstøku frádráttirnar er at viðmerkja, at tann størsti av teimum, sum væntandi var er skattafrádrátturin, $\frac{3}{5}$ av honum er goldin skattur og $\frac{2}{5}$ roknaður. Vert er at geva gætur, at inntøkurnar niðanfyri 60.000 kr. meira nýta frádrátt av goldnum skatti, meðan inntøkurnar omanfyri 60.000 kr. meira nýta roknaðan frádrátt.

Næststørsti frádrátturin er **hall av fastari ogn** (húsum). Hallið veksur eitt sindur skjótari enn inntøkan, innfil nátt verður uppá 80.000 kr., síðan veksur tað eitt sindur spakuligari enn inntøkan. Frádrátturin av avskrivning hjá partreiðarum v.fl. telur helst minni í heildini, enn menn høvdu roknað við (6,3 % av samlaðu frádráttunum), men vert er at peika á, at hesin frádráttur er ógvuliga ójavnt býttur. 5 % av borgarunum høvdu 61 % av avskrivningunum.

5. Samandráttur.

Tey kanningarúrslit, ið her eru drigin fram, og sum sjálvsagt eiga at verða lisin við tí varðsemi, ið mælt verður til í petti 3 omanfyri geva eina talmynd, ið undirbyggir tað sum sagt verður í kapitli IV um inntøkuskatt. Sum nevnt er tørvar á, at tað tilfarið, ið fingið er til vega, verður viðgjørt gjølligari eins og ynskiligt er, at hagtøl av hesum slag støðugt verða hildin á jour.

Talva 1.

Skattabagtel fyri inntøkuárið 1972.	1998		1999		2000		2001		2002		2003		2004		2005	
	i 1000	%	i 1000	%	i 1000	%	i 1000	%	i 1000	%	i 1000	%	i 1000	%	i 1000	%
1. Samlað inntøka	7.051	100,0	16.042	100,0	14.133	100,0	7.222	100,0	4.311	100,0	5.528	100,0	54.086	100,0		
2. Egin- og barnainntøka	3.675	52,1	12.980	80,9	11.911	84,3	5.771	79,9	3.284	76,2	3.396	63,7	41.017	75,8		
3. Konuinntøka	38	0,6	395	2,5	936	6,6	720	10,0	798	18,5	822	15,4	3.709	6,9		
4. Útr. og landbúnaður ..	268	3,8	536	3,3	143	1,0	55	0,8	2	0,1	176	3,3	1.181	2,2		
5. Inntøka av eignum virki	162	2,3	1.157	7,2	776	5,5	476	6,6	176	4,0	852	16,0	3.599	6,7		
6. Fólka- og avl.pensión	2.834	40,2	827	5,2	236	1,7	126	1,7					4.023	7,4		
7. Onnur inntøka	73	1,0	147	0,9	131	0,9	74	1,0	51	1,2	82	1,6	557	1,0		
8. Góðin skattur	620	8,8	2.114	13,2	1.842	13,0	783	10,8	394	9,1	767	14,4	6.521	12,0		
9. Roknaður skattur	35	0,5	495	3,1	1.193	8,4	1.010	14,0	744	17,3	935	17,5	4.411	8,2		
10. Helyt av tv. uppsparing	5	0,0	36	0,2	6	0,1							47	0,1		
11. Persónligar tryggingar	181	2,6	261	1,6	200	1,4	124	1,7	100	2,3	116	2,2	981	1,8		
12. Konufrádráttur	13	0,2	126	0,8	169	1,2	70	1,0	56	1,3	40	0,8	473	0,9		
13. Rentufrádráttur	11	0,2	79	0,5	115	0,8	30	0,5	21	0,5	29	0,5	294	0,5		
14. Hall samb. roknskap ..	24	0,3	108	0,7	71	0,5	75	1,0	124	2,9	77	1,5	480	0,9		
15. Hall av fastari ogn	285	4,0	592	3,7	688	4,9	411	5,7	231	5,4	242	4,5	2.449	4,5		
16. Avskr. P/R og SL/F			25	0,1	153	1,1	294	4,1	217	5,0	519	9,7	1.208	2,2		
17. Aðrir frádráttir	378	5,4	753	4,7	542	3,8	194	2,7	109	2,5	131	2,5	2.107	3,9		
18. Frádráttir tilsamans ..	1.553	22,0	4.589	28,6	4.979	35,2	2.908	41,5	1.995	46,3	2.855	53,6	18.971	35,0		
19. Skattskyldug inntøka..	5.498	78,0	11.453	71,4	9.154	64,8	4.224	58,5	2.315	53,7	2.472	46,4	35.115	65,0		
20. Skattaborgarar	676	9,8	537	3,6	294	2,1	107	1,6	48	2,8	36	2,1	1.098	2,2		
21. Hjún	124	18,3	305	56,8	233	79,2	93	86,9	46	95,8	35	97,2	836	49,2		
22. Korur i vinnu	11	8,0	76	24,9	94	40,3	40	43,0	28	60,8	21	60,0	270	32,2		

Viðmerkingar til talva 1.

Vaturætt býtur talvan skattaborgararnar upp í inntökubólkar eftir bruttointökunni.

Loddrætt er inntöku- og frádráttarsíðan greina sundur. Harumframt eru upplýsingar av serligum áhuga tiknir við í talvuna, t.v.s. teigirnir 20, 21 og 22, ið vísa talið á skattaborgarum, kanningin fevur yvir, hvussu nógv av hesum vóru hjún og talið á konum við sjálvstøðugari vinnuinn-tøku.

Sundurbytingin av inntöku- og frádráttarsíðuni byggir í hovudshettinum á ta upphygging, sjálvuppgávan 1972 hevur, men størri frávik eru tó gjørd. Í niðanfyrirstandandi viðmerkingum til teir einstøku teigarnar í talvuni er nummarid á avvarðandi teigi í sjálvuppgávuni sett við í klombrum.

I. Inntøkusíðan.

1. Samlað inntøka
Inntøkur tilsamans.
2. Egin- og barnaintøka (partur av 1)
Hjá húski við meira enn einum persóni: Lønarinntøka hjá manni og samskattaðum børnum.
3. Komuintøka (partur av 1)
Lønarinntøka hjá giftari konu.
4. Útr. og landhúnaður (2 og 3)
Lønarinntøkur hjá útróðrarmonnum og landhúnaðarinntøkur.
5. Inntøka av eignum virki (4)
6. Fólka- og avl. pens. v.m. (partur av 5).
7. Onnur inntøka (partur av 5, 6, 7, 8 og 9).
Ymsar rentuinnløkur, vinningsbýti, vinningur av fastari ogn, uppihaldspeningur v.m.

II. Frádráttarsíðan.

8. Goldin skattur (10 a).
Skattur goldin í inntøkuárinum.
9. Roknaður skattur.
Javnvágsskattafrádráttur (ístaðin fyri frádrátt fyri goldnan skatt).
10. Helvt av tvungnari uppsparing (10 b).
Bert galdandi fyri ungfólk millum 16 og 21 ár.
11. Persónligar tryggingar (11 a og b).
Allir frádráttir fyri pers. tryggingar bæði við óavmarkaðum og avmarkaðum frádráttarrætti.

12. **Konufrádráttur (14)**
Frádráttur í inntöku hjá konu í sjálfstöðugum virki.
13. **Rentufrádráttur (17).**
Frádráttur fyrir rentur, ekki tikið við í húsa- eða öðrum roknskapi.
14. **Hall samb. roknskap (18).**
15. **Hall av fastari ogn (19).**
Rentuútreiðslur í samband við veðskuld í húsum, trygging og umsiting av fastari ogn.
16. **Avskrivning í P/R og K/F.**
Persónlig avskrivning í partreiðaríum og kommanditfelögum (einamest forskotsavskrivning).
17. **Aðrir frádráttir (12, 13, 15, 16, 20 og 21).**
Limagjald til vinnufelag, uppihaldspeningur, löntakarafrádráttur v.m.
18. **Frádráttir tilsamans.**
19. **Skattskyldug inntøka.**
Samlað inntøka (1) = Frádráttir (18).

Taldæmi til lýsing av bruttoskattatrystinum sum úrslit av samspælinum ímillum frádráttir og skattastiga.

Bruttoin- tøkujaðar (1)	Meðalbrutto- inntøka (2)	Meðalbrutto- frádráttar- prosent (3)	Meðalbrutto- frádráttar- upphædd (4) = (2) × (3)	Meðalskatt- skyldug inntøka (5) = (2) ÷ (4)	Meðalskatta- prosent av skattsk. inntøku (6)	Meðalskatta- upphædd (7) = (5) × (6)	Meðalbrutto- skattatryst (7) : (2)
0-19.999	13.000	22%	2.860	10,140	21%	2.129	16,4%
20-39.999	29.000	28%	8.120	20,880	33%	6.890	23,8%
40-59.999	48.000	35%	16.800	31,200	39%	12.168	25,4%
60-79.999	67.000	41%	27.470	39,530	44%	17.393	26,0%
80-99.999	86.000	46%	39.560	46,410	49%	22.756	26,5%
100-	140.000	53%	74.200	65,800	58%	38.164	27,3%

Viðmerkingar til súlurnar:

- (2) Mett út frá upplýsingum í skjali IV E (súlu 1 - 3).
 (3) Tikið úr skjaltalvu (reglu 18).
 (6) Mett út frá skjali IV E (súlu 6) (umfatar bæði landsskatt, fólkapensjónsgjald og kommunuskatt).

V. FØROYSKI SAMFELAGSBÚSKAPURIN OG SKATTURIN

1. Inngangur.

Sum aðrastaðni umrætt, so er ynskiligt, at skattaskipanin í einum landi samsvarar við búskaparpolitisk endamál.

Her verður roynt at visa á, hvørjar búskaparpolitiskar . . . og her serliga vinnupolitiskar — avleiðingar ið galdandi skattaskipan hevur, og hvussu hon kundi hugsast at liggist til at samríma betur við vanligu góðfikið búskaparlig endamál. Her verður fyrst og fremst hugsað um skatt av partafeløgum, vinningsbýti og rentu, men eisini av øðrum ognar- og vinnulívsinntøkum. Løntakaraskatt og óbeinleiðis skattir verður eisini neyðugt at triva í.

Skal hetta verða gjørt, er fyrst neyðugt at visa á, hvørjir búskaparligir spurningar, ið hava størstan týdning í Føroyum í dag og sum eru mest viðkomandi út frá skattleggingarsjónarmiði. Síðani verður vist á, í hvørjum førum skattaskipanin, sum er, fremur ella tannar tí ynskiligu gongdini, og at enda verður gjørd ein meting av møguleikumum fyri broytingum, ið kundu fáa skattalagið at ríma betur saman við teimum búskaparpolitisku málunum uttan at koma í stríð við grundkræviini til skattaskipanina.

2. Búskaparligir høvuðsspurningar.

Føroyska samfelagið er lítið og landið liggur langt frá teimum búskaparligu miðdeplunum í Europa. Hetta og mangt annað ger tað torført og kostnaðarmikið at fáa tær vørur og tænastur til veða, ið tørvur er á.

Hóast búskaparliga framgongd seinru árinum, so er bruttotjódarúrløkan (BTÚ) pr. íbúgva, ið er tað mest nýtta mátið fyri framleiðsluorku og vælstand, framvegis væl lægri enn í teimum londum, vit hava mest samband við. BTÚ pr. íbúgva í Føroyum var í 1971 kr. 18.200,00, meðan BTÚ pr. íbúgva í Danmørk var kr. 26.000,00, altso 43% størri (ella tann føroyska 30% minni).

Á skjaltalvu V.C. er BTÚ pr. íbúgva fyri Føroyar og nøkur onnur lond.

Náttúrligi fólkavøxturin uppá umleið 1,3% árliga (burðaravlopið) verður skorin niður í helvt av burturflyting, so at veruligi fólkavøxturin síðan 1970 hevur ligið niðri á 0,6%. Burturflytingin úr Føroyum ger ikki bert eina fámenta tjóð enn fámentari men hon broytir samstundis fólksamansetingina, so at vinnuføri parturin av fólkinum minskar. Aftrat

hesum koma so ójavnarnir í fólkasamansetingini innanoyggja. Næri landspartar eru í ferð við at verða avfólkaðir, meðan aðrir hava stóra tilflyting.

Vinnulivið er framvegis eintáttað. Fiskivinnan umboðar ein fjórðing av vinnandi fólkinum, ein triðing av bruttofaktorinntøkuni og umleið helvtina av øllum vinnulívsiløgum. 97% av útflutninginum er fiskur og fiskavørur. Harafturat kemur, at meginparturin av tí ídnað, ið er, annaðhvørt er fiskiídnaður, ið tilvirkar rávørurnar hjá fiskivinnuni (flakavirkir, mjølvirkir) ella selur framleiðslu sína til fiskivinnuna (skipasmíðjur, tog- og snørisvirki o.l.).

Krøvini hjá fólki, bæði til privata og almenna nýtslu, eru størri enn orkan at framleiða tað, ið krævt verður. Munurin kemur partvís til sjóndar sum tilskot uttanífrá. Tilskotið frá danska ríkinum var í 1970 uppá 88 milj. kr., svarandi til 14% av bruttotjóðarúrtøkuni (hetta prosent hevur staðið við seinastu árin).

Hóast hetta tilskot er munurin ímillum realinntøkuna í Føroyum og í Danmark tó framvegis rættiliga stóru, og hetta saman við teinum eintáttaðu vinnumøguleikum er helst tann búskaparlíga høvuðsalvoldin til hurturflytingina til Danmarkar og teir vansar, ið av henni standast.

3. Búskaparpolitiskí høvuðsendamálini.

Teir frammanfyri nevndu trupuleikarnir eru avgerandi fyri, hvørji búskaparpolitisk endamál, ið verða sett fremst.

Mest umráðandi er at skapa ein búskaparlígan framburð, ið kann minka um innføkumunin millum Føroyar og grannalondini, gera tað meira lívligt at búgva í Føroyum og gera Føroyar minni bundnar av tilskotum uttanífrá.

Samstundis eigur vinnulivið at gerast meira fjølbroytt, lutvist fyri at minka um vandan av bakslátri í høvuðsvinnuni, men serliga fyri at gera landið fært fyri at bjóða fólki eitt størri úrval av størvum enn higartil.

Eitt annað krav er, at vinnulívsúthyggingin umfatar alt landið, so at betri javnvág millum landspartarnar læst til vega.

Eisini má krevjast, at búskaparlíga framgongdin kemur flest móguligum føroyingum til góðar.

Hesi mál styðja lutvist hvørt annað, men stríð teirra millum er tó ikki óhugsandi. Sum dømi kann verða nevnt, at ein kelda til búskaparlígan vøxtur er, at framleiðslukreftirnar: arbeiði, realkapitalur og jørð leita úr vinnum við lítlum produktiviteti til vinnu við størri produktiviteti.

Tað er neyvan nakað at ivast í, at í løtuni eru bæði føroysk arbeiðskraft og kapitalur mest produktiv í fiskivinnuni. Ynskið um skjótan vøxtur lular tí fyrri at veita bæði meira av arbeiðsmegi og av kapitali til hesu vinnu. Hinvegin talar ynskið um fjølbroyttari úrval av arbeiðsplássum fyrri at leiða arbeiðsmegi og kapital inn í aðrar vinnur, sum í løtuni ikki eru kappingarførar við fiskivinnuna.

Á sama hátt kann sigast, at ynskið um eina spjalding av vinnulivinum út um landið er í stríð við ynskið um bráðan vøxtur, ið sum oftast hevur gagn av miðsavning. Aftur her má sigast, at lata vit summar landspartar, vegna vána vinnumøguleikar, hava eina stóra fólkaútflyting, er ongín trygd fyrri, at henda burturflyting júst leitar til teir partarnar av Føroyum, ið hava trót á arbeiðsmegi. Hon kann eins væl leita aðrastaðni, tí eisini í útlandinum er lætt at fáa arbeiði.

At enda kann verða lagt afturat, at eisini ynskið um at vøxturin skal vera flestum føroyingum at gagni, kann føra til, at vøxturin verður minni enn annars. Fyri tað fyrsta kann hetta krav føra til at útlendsk vinnulig tiltøk í Føroyum verða steðgað, tí at tey verða hildin at vera til mest gagn fyrri útlendingar. Harnæst kann ynskið um at flest mógulig skulu sleppa upp í part at býta, altso inntøkujavningarynskið, føra til minni uppsparing og færri iløgur.

4. Búskaparpolitisku móguleikarnir.

Tað at Føroyar hava so álvarsamar trupuleikar at berjast við, sum víst er á frammansfyri, skapar stóran tørv fyrri búskaparpolitiskum tiltøkum frá tí almenna, ið miða imóti grundleggjandi strukturbroytingum uppá longri sikt.

Eisini tað, at føroyski búskapurin er so opin, t.e. hevur so nógv samband við umheimin (Inn- og útflutningurin svaraði í 1971 til ávikavist 57% og 46% av BPI) skapar tørv fyrri búskaparpolitiskum tiltøkum, ið miða imóti konjunkturútbjávning.

Tað at búskapurin er so nær tengdur at uttanlandshandlinum ger búskaparpolitikkinn torførari. Tað, at Føroyar eru partur av eini størri ríkiseind

førir í fleiri førum við sær, at teir stovnar, ið skulu fremja tey búskaparpolitisku tiltøkini, ikki finnast, ella eru máttleysir.

Búskaparpolitisk tiltøk, ið aðrastaðni verða meitt munagóð kunnu tí vera ónýtilig í Føroyum. Hetta ger tað so mikið meira umráðandi, at teir møguleikar, ið eru, verða nýttir til fulnar og á rættan hátt.

Møguleikarnir fyri at føra almennu (generellan) fíggarpolitikk eru avmarkaðir og møguleikarnir fyri at reka generellan peningapolitikk eru at kalla ongir.

Teir møguleikar, ið finnast, eru fyrst og fremst at nýta skattleggingina og tær útreiðslurnar, ið stýrdar verða ígjøgnum lögtingsins fíggarlóg, og at lóggeva t.d. í vinnumálum.

Niðanfyri verður fyrst og fremst greitt frá møguleikumum fyri at nýta skattleggingina sum búskaparpolitiskt amboð, men tó verður eisini hildið neyðugt í støðum at peika á, hvørjir aðrir møguleikar, ið finnast og sum kanska eru betur nýtiligir enn skattatiltøk.

5. Skatturin og búskaparlígi vøxturin.

a. Vøxturin og framleiðslukreftirnar.

Tað sum til eina og hvørja tíð setur mark fyri framleiðslumøguleikumum er hvussu nógv, ið finst av framleiðslukreftum.

Hesar kreftir kunnu skipast í 3 høvuðsbólkar:

- 1) náttúruríkidømi.
- 2) arbeiðsmegi.
- 3) framleiðslutól (realfæ).

Ofta vísir tað seg tó, at hesar framleiðslukreftir ikki verða nýttar til fulnar:

Viðvíkjandi **náttúruríkidøminum** kann hugsast, at fiskigrunnar verða ikki royndir, fiskasløg verða ikki nýtt, jørð liggur í órøkt ella verður nýtt óhent.

Viðvíkjandi **arbeiðsmegi** kann hugsast, at arbeiðsloysi er. Tað kann vera

ársliðararbeiðsloysi á sumri ella vetri, konjunkturarbeiðsloysi í vánaligum tíðum ella strukturarbeiðsloysi í ávísun bygðum, fyri ávísar aldursbólkar (t.d. eldri), fyri kvinnur, fyri fólk við realprógvi, fyri tey, ið ikki tola strævið arbeiði o.s.fr. Eisini kann hugsast, at arbeiðsmøguleikar eru, men at fólk ikki hava hug at arbeiða so nógv sum tey annars kunnu.

Viðvíkjandi **framleiðslutólum** kann eisini hugsast, at virkir liggja ónýtt eina tíð av árinum ella at skip verða lagd vegna manningartrot, fiskaloyssi o.s.fr.

Vilja vit hava búskaparligan framburð ræður tí um

- 1) at nýta framleiðslukreftirnar betur,
- 2) at økja um framleiðslukreftirnar við at gera tær fleiri og betri.

Spurningurin er síðan, hvussu ið skattupolitikkurin kann hugsast at fremja eina slíka gongd.

b. Skatturin og nýtslan av framleiðslukreftunum.

Her verður hugsað um, hvussu skattingin kann ávirka atburðin hjá einstaklingum og virkjun soleiðis, at meira verður fingið burtur úr teimum framleiðslukreftum, ið finnast.

Til hetta kann fyrst verða viðmerkt, sum ein alment galdandi regla, at skattur á inntøku minkar um úrtøkuna av øktum virksemi, og tí hevur lyndi til at minka um virksemið. Værgjæld minka keypiorkuna av úrtøkuni og sostatt um veruligu úrtøkuna. Tey skuldu tí av røttum verið eins darvandi og inntøkuskatturin, men við tað at tey virka minni beinleiðis verður hildið, at tey virka veikari.

Eisini kann hugsast, at tey við at gera tað dýrari at liva neyða fólk at vinna meir fyri ikki at minka um livifótin. Hetta sjónarmið kann tó eisini við vissum rætti verða brúkt uppá inntøkuskattin, og tí eigur ein ikki at yvirmeta tað virksemisdarvandi ávirkanina hjá skattinum.

Hesi sjónarmið tala fyri at gera skattin óheftan av inntøkuni (og nýtsluni), men hetta er torført at sameina við rættvísiskravið. Kundu vit hugsað okkum, at møguleiki varð fyri at meta neyvt um inntøkumøguleikarnar hjá persónum, heldur ein veruligu inntøku teirra; so kundi ein hugsað sær ein skatt, ið varð álagdur eftir hesum møguleikum og ikki eftir tí veruligu inntøkuni. Slíkur skattur hevði sum tað sæst ikki tarnað virkishug-

inum og verið rættvísar samstundis. Ongin hevur higartil torað í holt við at seta eina slíka persónskattaskipan í verk.

Galdandi føroyski skattastigin er, sum nevnt í kapitli IV rættiliga brattur. Skattafrádráttarreglan ger íó at javnvágarmarkskatturin ongantíð nær upp á 50%.

Sum nevnt so er tað markskatturin, sum er avgerandi fyri hugin at vinna inntøku. Til ber at minka um markskattin við at víðka um skattleggingargrundarlagið, fyrst og fremst definitiónina av, hvat ið er skattskyldug inntøka, men eisini við at skerja frádráttirnar.

Hjá partafeløgum kann tað, at inntøkan lutvíst verður dupultskattað, minka um hugin hjá leiðsluni til at stevna ímóti størst møguligum yvirskoti. Hetta er óheppið, við tað at yvirskotið er lann «succes-indikator», ið skal vísa, at virkið arbeiðir racionelt.

Tað kann tí sigast heilt alment, at tiltøk ið við at breiðka skattagrundarlagið minka um markskattin á inntøkum, oftast fremja virkseml og búskaparlígan framburð.

Um tær einstøku framleiðslukreftirnar kann leggjast aftrat:

Viðvíkjandi 1. Náttúruríkidømi.

Her kann verða mint aftur á tað, ið varð nevnt í kapitli IV um fastognarskatt. Hesin skattur liggur á t.d. einum jarðarteigi uttan mun til, um hann verður væl, illa ella kanska slættis ikki nýttur.

Skatturin ger, at tað ikki er kostnaðarleyst at lata hann liggja ónýttan og skuldi sostatt lagt eitt ávíst trýst á eigarann til annaðhvørt sjálvur at nýta hann betur, ella lata onkran annan, ið hevur hug og hegni at nýta hann betri, fáa høvi til tess.

Tá ið talan er um náttúruríkidømi, ið er felagsogn, t.d. oljan undir ella fiskurin á landgrunninum, kann tað eisini vera bæði rættvíst og effektivitetsfremjandi at leggja avgjöld á teir, ið uppnáa tann fyrimum fram um onnur at fáa loyvi (oljuboringarkonsessión, trolloyvi) til at troysta hesa felagsogn.

Viðvíkjandi 2. Arbeiðsmegi.

Tað, ið nevnt er í innangitum um skatt og virkseml er eisini galdandi fyri arbeiðshugin hjá lantakarum. Spurningurin, um tað er møguligt við

skattatiltøkum at fremja hugin hjá lóntakarum at átaka sær yvirtíðar-
 arbeiði er vorðin reistur fleiri staðni, t.d. bæði í Danmark og í Føroyum.
 Løgtingið samtykti hin 12. november 1973 at heita á landsstýrið um at
 áleggja nevndini at viðgera henda spurning. Hesin spurningur hoyrir
 saman við øllum persónskattinum sum heild, men verður tó viðgjørdur
 nærri í hesi syftu, sí skjal V.B. **Arbeidsloysinum** viðvíkjandi er at nevna,
 at til less at basa tí er fyrst og fremst brúk fyri arbeiðsplássum, harímill-
 um eisini arbeiðsplássum, ið eru serliga hóskandi til nakrar av teimum
 bólkum, ið nevndir vóru, tí at teir høvdu serliga trupult við at finna
 arbeiði sum nú er. Hetta verður tí fyrst og fremst ein spurningur um at
 økja um nøgdina og nýtsluna av framleiðslutólum.

Avgerandi fyri framleiðslustøddina er eisini dygdin á arbeiðsmegini hjá
 lóntakarum og virkiseigarum. Hesa dygd verður fyrst og fremst nært um
 við útbúgving, ið er eitt øki, har skattlegggingin neyvan hevur nakran av-
 gerandi týðning.

Viðvíkjandi 3. Framleiðslutól (realkapitalur).

Um ávirkanina hjá skattinum á hugin hjá eigarunum til at gera nýtslu av
 teimum framleiðslugøgnum, ið linnast, kann víst til tað sum framman-
 fyri er sagt. Meira áhugavert er at kanna ávirkanina á tilgongdina av
 framleiðslutólum, altso iløgurnar í viðlíkahaldi, útbygging og endurnýgg-
 ing av realfæfinginum.

c. Skatturin og tilgongdin av framleiðslugøgnum.

Her eigur fyrst og fremst at verða hugsað um framleiðslugøgn í orðsins
 víðastu merking, t.e. eisini umfatandi iløgur hins almenna bæði í tey tól,
 ið neyðug eru til framleiðsluna av teimum almennu tænastunum: sjúkrahús,
 skúlar, bókasavn o.t. og grundiløgurnar í vegir, havnar, elverk, tele-
 fonverk, strandferðslu, ið eru ein avgerandi fyritreyt fyri, at tey almennu
 og privatu framleiðslutólini kunnu virka.

Avgerandi fyri, hvussu stórar ið iløgurnar verða er

- 1) ilögubugurin ávikavist hjá lí almenna og hjá fyrítökunum,
- 2) möguleikarnir, fyrir að fígga besar ilögur, t.e. tilgongdin af eginpeningi og lánið úr inn- og útlandinum.

1) ilögurnar.

i) Almennu ilögurnar.

Hvussu stórar tær almennu grund- ella framleiðslu ilögurnar skulu vera, er ein politísk ávgerð. Það er líka greitt, að henda ávgerð er ávirkað af, hvörjir fígjarmöguleikar ið eru:

- a) rakstrarvirkskot á fígjarællanini,
- b) lán frá privata sektorinum (banklán ella brævlán) og
- c) lán úr útlandinum.

ii) Vinnulívsilögurnar.

ilögubugurin í vinnulívinum er fyrst og fremst treytaður af, að það finnast möguleikar fyrir ilögum, ið kunnur herra seg. Af þessum er neyðugt, að fígging fæsl, antin við eigin kapitali ella lánun, og að lántreytirnar eru slíkar, að nakað af tí, ið ilögan kastar af sér, verður eftir til eigarann. Það almenna kann sostatt ávirka ilögurnar hjá vinnulívinum við að ávirka

- a) ilöguhugin og
- b) fígjarmöguleikarnar og treylirnar.

Summi tiltök kunnur ávirka bæði ilöguhugin og fígjarmöguleikarnar samstundis. Her skal fyrst viðmerkjast, að hitt almenna kann royna að laga sínar egnu ilögur eftir tærvinum á vinnulívsilögum. Í summun tærum eru almennar ilögur og vinnulögur í kappingunni um arbeiðsmegi ella fígjarkeldur, í öðrum tærum eru almennar ilögur ein treyt fyrir að privatar vinnulögur kunnur virka. (T.d. eru havnir ein treyt fyrir skipadrift og fiskavirkjun).

6. Tiltök, ið stimbra ilöguhugin hjá vinnulívinum.

Að royna að ávirka ilöguhugin hjá vinnulívinum kann t.d. verða gjört við tiltökun, ið skulu tryggja söluna af framleiðsluni. Dæmi: sáttmálar um sölu til hitt almenna, verju ímóti útlenskari kapping, prísúttjavningurskipanir fyrir rávörur o.t. ella við að gera ilögukostnaðin minni (t.d. studningur til ilögur).

Skattatiltök, ið bert stíla ímóti að okja um ilöguhugin og ekki samstundis

miða ímóti at rúnka um fíggjarmöguleikarnar ígjøgnum skattaúttseting o.t. eru ikki nógv brúkt.

Tað, ið ofta tænar **fløguhugiaum** hjá tí einstaka er óttin fyri tí tapi (risiko), ið kann standast av eini fløgu. Skattareglur ið loyva frádrátt av tapi, o.t. geva loyvi til at flyta tapsavdráttin aftureftir ella fram eftir til fey ár, tá ið ein inntøka er, sum tapið kann verða drigið frá, minka um kostnaðin av tapinum hjá tí sum gjørði fløguna og harvið um ræðsluna fyri tapi, og eru sostatt fløgufræmjandi.

Tær galdandi færeysku reglurnar loyva flyting av tapi 2 ár fram eftir, men ikki aftureftir. Í sumnum londum er t.d. loyvt at flyta eitt tap fram eftir í upp til 20 ár og aftureftir í 5 ár. Tann serliga færeyska reglan um frádrátt av tapi, ið stendst av ábyrgd av lánnum hjá virkjum fremur hugin at taka risiko.

Inntøkur hjá **partafeløgum** verða sum nevnt í stóran mun brúktar til sjálvfígging av fløgum, og ein partafelagsskattning við mildari skattning av burðuravleggingunum og harðari skattning av vinningsbýti út um eina ávísa stødd, skuldi eisini verið fløgufræmjandi.

Tiltøk, ið miða ímóti at lóa fólk at seta pening í partafeløg kunnu eisini hugsast at vera fløgufræmjandi. Millum slik tiltøk kunnu hugsast mild skattning av vinningsbýti (í hvussu er ikki harðari enn av øðrum kapitalinntøkum), loyvi til at draga tap frá, ið stendst av, at partabrøv við sølu ella avtøku felagsins eru fallin í virði o.s.fr.

Eitt annað tiltak, ið kundi hugsast at økt um hugin hjá fólkum at ognar sær partabrøv, er at loyva frádrátt fyri pening, ið verður nýttur til keyp av partabrøvum. Ein slik skipan hevur somu veikleikar sum tær frádráttarskipanir fyri uppsparing, ið umtøddar eru í 10. patti í hesum kapitli, men aftrat hesum verður tað, at uppsparingin skal setast í partabrøv at skapa serligan vanda fyri óynsktum avleiðingum.

Partafeløgum viðvíkjandi er tó vert at minna á, at næstan alt vinnuligt virksemi kann skipast sum partafeløg; men ikki ber til at líta á, at øll partafeløg hava tann fløguhug, ið umtalaður er omanfyri.

7. Tiltøk, ið víðka um fíggjarmöguleikarnar hjá tí einstøku fyrítøkuni. Tiltøk, ið miða ímóti at rúnka um fíggjarmöguleikarnar kunnu býttast í tveir høvuðsbólkar: Tiltøk, ið miða ímóti at fíggja fløgurnar hjá tí einstøku fyrítøkuni, og tiltøk ið miða ímóti at økja um fíggjarmöguleikarnar hjá vinnulivinum ella samfelagnum sum heild. Her verður fyrst trivið í

tey tiltøk, ið miða imóti fígging av ilögum í tí einstøku fyrítøkuni. Slík tiltøk kunnu lulvíst verða av **kreditpolitiskum** slag. Í Føroyum, har møguleikar ikki eru fyri generellum kreditpolitikki, verður reynt at bøta um hetta við serstøkum «úrveljandi» («selektivum») kreditpolitiskum tiltøkum, sum t.d. almennum veðhaldum fyri lánum, almennum studningi til lækkan av rentum (t.d. keyp nationalbankans av realkredittlánsbrøvum til parikurs), rentufríum lánum ella tí sum brúkt hevur verið í fiskivinnuni í nøkur ár: studningslánum, ið eru rentufrí, avdráttarfrí og verða niðurskrivaði í onki eftir 20 árum og tí í seinasta malfari eru næstan reinur studningur.

Skattaskipanin verður eisini nýtt, t.d. á lam hátt, at møguligt er at seta 20% av vinninginum skattafrítt í ein ilögugrunn, og bætir hetta um møguleikarnar hjá fyrítøkum til sjálvfígging. Ein slík skipan svarar til eitt rentufrítt lán frá skattamyndugleikum.

Størri lýdning hava tó skattligu avskrivningarmøguleikarnir. Tað, at tað finnast møguleikar fyri at avskriva kostnaðin av framleiðslutólum, so hvørt sum hesi slást ella av øðrum grundum, t.d. tekniskum framstígunum, gerast minni verd, er sum nevnt í IV kapitli ongín studningur í sjálvum sær, men bert ein fylgja av, at tær útreiðslur, ið eru neyðugar til tess at vinna imtøkuna, eru loyvdur frádráttur. Stuðulin kemur fyrst upp á tal, tá ið loyvt er at draga eina avskrivning frá, ið er størri enn tað sum framleiðslutólið er fallið í virði.

Tær færøysku reglurnar geva loyvi at avskriva 30% av bókaðum virði, sbr. niðanfyrirstandandi taldømi:

Tólið kostar 100.000 kr. og verður t.d. keypt í oktober 1973.

Dagur	Bókað virði (í 1000 kr.)	Loyvd avskrivning í árinum
1/10 - 73	100	30
1/ 1 - 74	70	21
1/ 1 - 75	49	15
1/ 1 - 76	34	10
1/ 1 - 77	24	7
1/1 - 78	17	5

Hóast tekniski framburðurin ger, at nógv framleiðslutól eldast skjótari enn tey slást, so eru helst tey fægstu, ið falla so skjótt í virði, at virðisfallið svarar til avskrivningarnar.

Hugsá vil okkum, at framleiðslutólið í taldøminum omanfyri verður selt 2/1 1977 fyri 74.000 kr., kemur undan kavi, at henda ognin er vordin mett 50.000 kr. ov lágt og at nettoinntøkurnar í undanfarnu árum hava verið 50.000 kr. størri enn bókað. Tær 50.000 kr. verða lí tiknar við sum skattainntøka í 1977.

Av hesum sæst, at avskrivningarnar kunnu geva ein skattafyrimum, ið svarar til eitt rentufrítt lán frá lí almenna.

Fyri skip er ikki bert algongd til at avskriva eftir omanfyreivndu reglum, men harumframt eisini algongd til at sáttmálaavskriva 15% árliga upp til 3 ár, frá lí at skipið er umbiðið og til tað verður latið eiganum.

Av lí at skip hava størri líkindi til at halda virðið, enn t.d. maskinur, m.a. lí at tey eru lætt flytilig og lí kunnu avhendast lættliga, so verður møguga rentufría lánið ígjøgnum avskrivningar enn størri til skip enn til onnur framleiðslutól. Tá ið so fíggingin av skipum er sera lagalig við realkreditt-, fiskaribanka-, studnings- og kurstapslánum, verður úrslitið, at veruliga gjaldorkukravið (líkvíðitetskravið), ið ein skipsfløga setur til teir, sum fløguna gera, verður rættiliga nógv minni enn til aðrar fløgar.

Lagaligar avskrivningarreglur er helst tam mest brúkti hátturin at stuðla fløguvirksemið hjá vinnulívinum.

Orsøkin er m.a., at tær bæði stímbra fløguhugin og sjálvfíggingarevnið hjá vinnulívinum í senn. Við lí, ið nevnt var í kapitli II um brúk av skattafyrimumum ella beinleiðis studningum í huga, kann verða nevnt, at skattafyrimumurin av skattaútseting við avskrivning helst virkar meira stímbraandi fyri fløguhugin enn ein tilsvareandi studningur, sum t.d. rentufrítt lán. Tað tykist sum menn halda tað vera meira umráðandi at sleppa undan eini skattaútreiðslu enn at fáa part í eini studningsskipan av tilsvareandi stødd.

Við at vera skattafyrimumur gevur avskrivning mest til teirra, sum vinna mest. Sæð úr einum skattligum rættvisissjónarmiði er hetta óynskiligt, men frá einum reit búskaparligum sjónarmiði má tað sigast at vera ynskiligt at ein skipan er til størstan fyrimum fyri lann, ið við at vinna mest, vísir at hann er mest effektivur.

Teir vansar av prinsipiellum slag, ið avskrivningarfyrimumir færa við sær eru umræddir í kapitli II og IV. Harumframt er eisini í hvussu er ein vansi av búskaparligum slag, nevniliga, at jú størri inntøkan hjá eini fyrítøku

er, jú meira ræður um at sleppa undan skatti við avskrivningum. Tey árinu ið vinnan gevur serliga nógv av sær, verða iløgurnar tí serliga stórar. Serliga innan vinnur við stórum konjunkturskiftum sum fiskivinnuni verða tær lagaligu avskrivningarnar, serliga sáttmálaavskrivningar, at skapa eitt alt ov ójævnt iløgulag. Sum áður nevnt er tað júst iløgur í skip, ið verða stuðlaðar mest av føroyskum avskrivningarreglum og tí «selektiva» kredittpolitikkinum.

Nakrir av teim spurningum, ið staudast av avskrivningarreglunum eru viðgjørdir í skjali V.A.

**8. Tiltøk ið miða imóti at økja um fíggjarmøguleikarnar hjá vinnu-
lívinum ella samfelagnum sum heild.**

Eydnast tað at stímbra iløgulugin nóg væl, kemur samfelagið fyrr ella seinni í ta støðu, at fíggjarmøguleikarnir seta eitt mark fyri samlaðu iløgum samfelagsins. Ein iløgufrømjandi politikkur eigur tí eisini at stímbra samlaðu tilgongdina av fíggjan, annaðhvørt sum uppsparing hjá tí almenna, virkjunum ella peningastovnunum, eins og útlendsk fíggjan eisini má umhugsast.

a. Uppsparing hins almenna.

Hitt almenna kann, við øktum skatti, ella við at minka um rakstrarútreiðslurnar, spara upp, og á henda hátt fíggja sínar egnu iløgur og við útláni eisini iløgurnar hjá privata sektorinum. Á henda hátt kann eitt økt skattatrýst sostatt økja um uppsparingina í samfelagnum.

Um henda leið eigur at verða fylgd, er í stórt mál ein politiskur spurningur.

b. Fíggjan uttanfrá.

Slik fíggjan kann annaðhvørt vera

- 1) passiv, t.e. sum lán, ella
- 2) aktiv, t.e. sum iløga í ella keyp av føroyskum fyriløkum ella við keypi av føroyskum partabrevum.

1) Passivur kapitalinmflutningur.

Higartil hevur tað mest verið hitt almenna, sum hevur skipað fyri tilgongd av útlenskum lánafeii, fyrst og fremst til fígging av almennum ilögum, men eisini í ein vissan mun til privatar ilögur (Realkreditstovnurin, Fiskaribankin, «Jøgnsudviklingslán», Idnaðargrunnurin, «Norsk» fígging av fiskiskipum o.s.fr.).

Lagaligi rentuskatturin tykist ikki at hava drigið útlenskt fæ til føroyskar peningastovnar, ei heldur hevur útlenski áhugin fyri føroyskum lánsbrøvum verið stórir. Ein føroyskur kupongskattur á reint føroyskum lánsbrøvum fær tí neyvan heldur nakra ávirkan í so mála. Roknast má við, at almenn føroysk brævalán á alheimsmarknaðinum ikki skulu bera kupongskatt.

2) Aktivur kapitalinmflutningur.

Ikki er heilt greitt, hvussu stóran hjá føroysku myndugleikunum er mótvegis beinleiðis útlenskum ilögum.

Øðrumegin standa fyrimuminir av tí vitan og kunnleika, ið ofta fylgja við útlenskum nýilögum, hinumegin vandin fyri tí valdi, ið stórir og kapitalsterkar útlenskar fyritøkur kunnu fáa í einum so lífum samfelagi sum tí føroyska. Útlenskt keyp av føroyskum fyritøkum geva helst færri fyrimumir ean nýilögur, men somu vansarnar, og nugu tí haldast at vera lítið ynskilig.

Hetta talar fyri so vítt gjørligt at gera skatttingina av føroyskum fyritøkum neutrala viðvíkjandi ávikavist føroyskari ella útlenskari ogn, og í hvussu er at ansa eftir, at skatturin ikki fremur hugin at selja virkir, ið ganga væl, til útlendingar.

Royndir, t.d. hjá íslendingum, vísa, at er serligt ynski um at fáa útlenskar fyritøkur at seta virkir á stovn, krevja tey ofta serligar skattafyrimumir. Einstøk lond bjóða frammanundan fyritøkum generellan skattalætta. Til dømis bjóðar Írland útlenskum fyritøkum upp til 20 árs skattafrælsi á útflutningsinntøkum, um tær seta virkir á stovni í ávísam landspørtum.

Slíkur mismunur á inn- og útlendingum er eitt rættiliga álvarsligt avvik frá vanligu rættvísiskravinum.

Summi smáland hava lagt seg eftir at vinna inntøkur við at skatta t.d. partafeløg ógvuliga lagaliga og draga á tann hátt útlendsk feløg til sín og fáa ley at leggja stóran part av inntøku teirra har. Um henda leið eigur at verða gingin er ein politiskur spurningur, og verður ikki komið nærri inn á hann í hesi frágreiðing.

c. Uppsparingin hjá privatum fyrítøkum og húsarhaldum.

Hitt almenna kann á ymsan hátt royna at leggja viðurskiftini so til rættis, at privati sektorurin fær hug og vilja til at spara meira upp. Henda uppsparing kann koma til sjóndar sum sjálfviggjan av virkjunum og t.d. sethúsum, ella hon kann verða sett á bankabók ella í virðisbrøv, sum láns- ella partabrøv. Eisini kann uppsparingin koma til sjóndar sum minkað skuld, v.ø.o. verða nýtt til avdrátt. Tey tiltøk, ið hitt almenna kann seta í verk til at stimbra sparingina hjá ávikavist fyrítøkum og húsarhaldum verða viðgjørd í teim næstfylgjandi pettunum.

9. Tiltøk, ið miða ímóti at fremja uppsparing hjá privatum fyrítøkum.

Tað sum ger av, um einstaklingar ella feløg, ið eiga virkir, spara upp av virkisinntøkuni, er sjálvsagt fyrst og fremst støddin á avlopinum. Fyri feløginu er tó eisini avgerandi, hvussu stóran part av avlopinum partaeigararnir vilja hava út sum vinningsbýti. Vanliga hugsanin er, at tað er avlopið hjá virkjunum, ið ger av, hvussu nógv, ið ley spara upp, og teir sjálfviggjarmøguleikar, ið hervið skapast, gera samau við lánmøguleikum av, hvussu stórar íløgur, ið ley halda seg tora í holt við.

Ávirkanin hinvegin: at góðir íløgumøguleikar og vantandi ella dýr lán skapa størri uppsparing í feløgunum er nógv veikari.

Um tað almenna við kredittskamtan og høgari rentu roynir at skerja lánmøguleikarnar hjá fyrítøkum er tí ikki vist, at tað førir til størvegis vøkstur í uppsparingini hjá fyrítøkunum, men trúligari er, at tað so verða nýíløgurnar, ið minka.

Tað er tí torført at hugsa sær **kredittpolitisk** tiltøk, ið fremja uppsparingina hjá fyrítøkum **uttan** at larna íløgumum. Frægast kann hetta helst verða gjørt við at herða avdráttartreytirnar á almennum lánnum til virkini, ella við hækkanði rentu á teim lánnum, ið nú líta og onga rentu bera, so at rentan eftir eitt ávíst áramál fór upp á ella upp um marknaðarrentuna og harvið gav monnum hug at gjalda lánini aftur áðrenn tíðina, um ráð vóru til fess.

Konjunkturbundnar rentur og avdráttir høvdu kunnað gjørt, at luffalsliga nógv varð avdrigið, tá ið ráðini vóru til tað.

Tað sum mesta áhugan hevur er tó, hvørjir skattamøguleikar, ið eru fyri at fremja uppsparingina hjá fyrítökunum.

Avskrivningarreglurnar, ið gera møguleika fyri fjaldari uppsparing og iløgugrunnarnir, ið geva møguleika fyri opinberari uppsparing eru nevnd áður. Somuleiðis møguleikarnir fyri lágari skatting av tí fyrítøkuinntøku, ið uppsparð verður, t.d. í partafeløgum.

Fyrítøkur hava vanliga litlan hug at seta uppsparing sína í annað ein egin virkisgagn.

Skattafyrímunir til pensións- og aðrar trygdarskipanir, ið virkini gera fyri meðarbeiðarar kann fáa tey at seta pening í uppsparingarskipanir og harvið í tryggingar- og peningastovnar. Konjunkturútværingargrunnar fyri tær mest viðbreknu vinnurnar, antin við almennari lutløku ella við skattafrádráttarmøguleikum, høvdu eisini framt eina peningauppsparing hjá fyrítökunum í góðum tíðum, men sjálvsagt eina tilsvarendi negativa sparing í vána tíðum.

Lagt eigur at verða aftrat, at ein týðandi táttur í avgerðini hjá virkjunum um, hvussu stórar iløgur tey skulu gera, og hvussu tær skulu fíggjast við ávikavist lánum og eginpeningi, altso uppsparing, er prísvøxsturin inflationin.

Ein prísbólgnan, sum tann, ið verið hevur seinru árinum, fremur hugin til iløgur og ger lánifíggjing ynskiliga, tí at prísvøxsturin fær tey keypta tólini at vaksna í peningavirði og skuldina at minna í veruligum virði (keypiorku). Nakað av hesum skeivleika verður rættað við at rentur hækkar, soleiðis at hon gevur útlánaranum nakað av endurgjaldi fyri minskandi keypiorku á útláni hansara og minnar tilsvarendi um fyrímunia hjá skuldaranum.

Ein politikkur, ið kundi steðga prísbólgnanini, hevði tí skapt betri javnvág imillum iløgur og fíggjarmøguleikar. Í Føroyum er sum áður nevnt ikki hugsingur um at gjøgnumføra slík tiltøk, og føroyski politikkurin má tí vera at royna at laga seg sum frægast eftir tí prísvøxstri, ið innfluttur verður uttanifrú.

10. Tiltök, ið miða ímóti at fremja uppsparing hjá privatum húsarhaldum.

Avgerðandi fyri støddina á húsarhaldssparingini er inntøkan hjá húsarhaldinum. Jú størri inntøka, lutfalsvis størri kann uppsparingin vera.

Tað at stórinntøkufólk tí spara ein størri part av inntøku síni enn smáinntøkufólk, ger at ein inntøkuúttjavningspolitikkur, t.d. við progressivum skatti og sosialum tilskotum, flytir inntøku frá teimum, ið spara til teirra, ið brúka, og minskar sostatt um samlaðu uppsparingina.

Eisini tey ymsu uppsparingarendamálini hava týdning. Spart kann verða upp til serstøk endamál: hús, bíl, møblar, eina uttanlandsferð, eina útbúgving, stovnsseting av egnum virki o.s.fr. Tá er talan um útseting av nýtslu (ella fløgu) fyri eitt stykki tíðarskeið. Spart kann eisini verða upp til «ringar tíðir» ella til ellisár. Tá er talan um útseting av nýtslu í rættiliga langa tíð. Nakað væl verður spart upp við at avdraga skuld, nakað verður spart upp ígjøgnum livstryggingar og pensiónsskipanir og so er nakað eflir av avlopssparing, ið kemur fram við, at nýtslan av eini ella aðrari orsök ikki verður rættiliga so stór sum inntøkan. Í hesum føri kann partvis vera talan um eina vanasparing. Fólk hava kanska vant seg til bert at brúka 80 ella 90% av tí, ið tey hava at ráða yvir, ella seta kanska so smá materiel krøv til tilveruna, at meginparturin av inntøkuni verður standandi óbrúktur.

At prísbólgnanin ávirkar uppsparingina til nøkur av hesum endamálum er eyðsæð. Uppsparing til at keypa eitt hvørt, t.d. hús, bíl o.t. verður ávirkað tveir vegir. Úllitið til prísvøkstur ger tað átroðkandi at keypa skjótt, og tí er neyðugt at spara tann neyðuga peningin upp sum skjótast. Prísvøksturinn ger tað hinvegin lænandi at sjálvleggja so lítið sum gjørligt og læna so nógv sum gjørligt til keypið. Henda seinna ávirkanin er oftast sterkari og ger uppsparingina hjá húsarhaldinum minni og fremur nýtsluna.

Fyri uppsparingina til ellisár hevur prísbólgnanin rættiliga stóran týdning, tí hon ger fólk hangin fyri, at peningavirðið skal minka so nógv, at keypiorkan av tí, ið tey fáa út tá, er minni enn av tí, ið tey seta inn nú, hóast rentuna.

Rentan ávirkar neyvan støddina á tí stuttfreistaðu endamálsuppsparingini stórvegis. Tann langfreistaða endamálsuppsparingin er meira ávirkað av rentuni. Vanasparingin verður neyvan ávirka stórvegis, hvørki av prísvökstri ella rentu.

Tað sum rentan og prísbólgnanin hava týðning fyri er ikki endiliga, hvussu stór ið uppsparingin sum heild verður, men meira, hvat ið hon verður sett í. Lág renta og bráður prísvæxstur gera tað minni lønandi at seta uppsparingina í peningakrøv (fordringar), sum t.d. banka- ella spari-kassabøkur og lánsbrøv, og meira lønandi at seta hana í jørð, bygningar ella framleiðslutól (antin persónliga ella við at keypa partabrøv) ella varandi brúkslutir.

Spurningurin er síðan, hvussu skatturin kann hugsast at ávirka uppsparingina og hvat, ið hon verður sett í. Her kann serliga verða hugsað um

- a) inntøkuskattin yvirhøvur,
- b) skattin av tí partinum av inntøkuni, ið uppspærd verður,
- c) skattin av inntøkuni av uppsparingini (ognarinntøkuni) og
- d) skattliga avleiðingarnar av skuld.

viðv. a) Inntøkuskatturin yvirhøvur.

Sum áður nevnt gongur ein progressivur skattur mest út yvir tær inntøkur, ið mest kann verða spærd av, og minnar tí um spæringina.

viðv. b) Skatturin av tí partinum av inntøkuni, ið uppspærdur verður.

Sum heild kann sigast, at vørugjöldini raka bert tann partin av inntøkuni, ið fer til nýtslu, og eina tí uppsparingini. Sum áður umtalað, so skerja gjöldini kortini keypiorkuna hjá allari inntøkuni og gera, at fólk fáa verri ráð enn áður til at spæra upp. Uppsparingin sleppur tí kortini ikki heilt óskalað undan vøruskattinum.

Í inntøkuskattlegggingini er møguligt at gera frádrátt í skattleggjandi inntøkuni fyri einstøk sløg av uppsparing, t.d. gjöld til pensiónsskipanir og lívstryggingar. Í ymsum londum hava teir eisini roynt ymsar aðrar skipanir, t.d. soleiðis, at persónar skattafrítt kunnu seta eina upphædd inn á eina bankkonto, lata hana standa í 5 ár og so fáa hana út aftur antin við einum ógvuliga lágum avgjaldi ella heilt skattafrítt. Serskipanir hava eisini verið gjørdar t.d. fyri børn, fyri ungfólk, ið vilja spæra upp til bústað, ella til stovnsseting av virkjum o.t. Tær donsku «indexkontraktirnar» kunnu eisini verða nevndar. Til teirra gav hitt almenna ikki bert skattafrádrátt, men garanteraði eisini fyri keypiorkuni við at geva serligar prístalsviðbætur, tá ið peningurin á ellisárum skal takast út aftur.

Um allar hesar skipanir er at siga, at tær eru við til at gera skattlingina

minni rættvísa, eru oftast tungar at umsita, og trupult er at vísa á, at tær veruliga hava fært til eina nettouppsparing og ikki bert eru vordnar fíggjaðar við flyting frá øðrum slogum av uppsparing, ella enná við lúntøku.

Í Danmark hava tær roynt rættiliga nógvir slíkar skipanir, men av ómátt fyri nevndu grundum hava tær oftast havt stórkuta livitíð.

viðv. c) Skatturin av ognarinntøkum.

Sum nevnt í kapítli IV, verða kapitalinntøkur í Føroyum skattaðar ójavn.

Nakrar fáar, t.d. renta av lánsbrøvum og vinningsbýti av partabrevum verða, eins og inntøkur av sjálvsloðugari vinnu, skattaðar full út. Aðrar, sum, t.d. vinningur við sølu av fastogn og vicðisbrøvum verða als ikki skattaðar.

Inntøka av eignum bústaði, sum í nógvum londum er skattskyldug inntøka, er tað ikki í Føroyum.

Renta av banka- og sparikassabók fáa serviðgerð, við tað at tær verða skattaðar serliga lágt.

Inntøka av kapitalogn verður sostatt sum heild skattað ógvuliga mild, og skuldi hetta í eitt ávíst mál kunna økt um uppsparingslugin, men við tí lítlu vitan, ið er tøk viðvíkjandi teimum faktorum, ið ávirka uppsparingina í Føroyum, er tað ógjørligt at siga nakað um, hvussu stór henda ávirkan er. Tað skilst tó greitt av tí, sum frammanundan er sagt, at henda skattling bert er ein av mongum faktorum, ið ávirka uppsparingina, og at hon tí neyvan hevur avgerandi týdning.

Við størri vissu má haldast, at tann ójavna skattlingin av ymsum ognarinntøkum, hevur ávirkan á hvat, ið uppsparingin verður sett í. Hesir skattaójavnar kunnu fáa sparifæið at leita burtur frá láns og partabrevum (og sjálfíggjan av vinnu) og yvir á banka- og sparikassabókurnar, ella heldur í jørð, sefhus og varandi brúkslutir. Ein slík gongd fær eftirspurningina, serliga eftir fastogn at vaxa uppattur meira, sum so aftur færir til prísvøxtur á jørð, gomlum húsum og nýbyggdum húsum, sum síðan færir til uppattur størri kapitalvinning á hesum lutum, hækkanði lönir og vitning innan byggingina o.s.fr.

Sostatt kann hugsast, at skattlingin kann birta upp undir prísvøxturina

á hesum øki, Føroyski búskapurin yvirhøvur er somikið opin, af prísbroytingarnar í Føroyum yvirhøvur verða læt somu sum í útlondum.

Tað, at tann parturin av Føroyska búskapinum, ið hevur við bygging og fastlagn at gera, er ein av teim fáu, ið er eitt sindur avstongdur frá umverðini, ger tað møguligt at hava størri ella minni prísvøkstur á hesum øki enn útlandið.

Menn eru ójavnir á máli um, hvussu stóran týdning ið hesin inflatióusvandi hevur havt í Føroyum higartil. Greitt er, at so hvørt sum innflutti prísvøksturin, inntøkuvøksturin og fólkamiðsavningin vinda uppá seg, verður alsamt størri vandi fyri, at hesir vansar gerast all sjónskari.

Hvat ið serliga rentuskattinum viðvíkur er vert at minna á, at hann sb. kap. IV í síni tíð bert varð innførdur av eftirlits og umsítingarligum grundum, og ikki var ætlaður sum nakar serligur studningur til rentuinntøkur.

Í orðaskiftinum rentuskattinum viðvíkjandi, sær tað tó út sum at tað eru tær búskaparliga avleiðingarnar av hesum skatti, ið størstur dentur verður lagdur á í dag.

Serliga verður dentur lagdur á hesi sjónarmið:

- 1) Rentuskatturin fremur uppsparing í Føroyum.
- 2) Realrentusjónarmiðið.
- 3) Rentuskatturin førir til lægri lántrentu hjá vinnulívnum.

Hesir spurningar verða nærrí viðgjørdir í 11. potti. Har verður komið til ta niðurstøðu, at tann núverandi ógvuliga lági rentuskatturin, ið sæddur frá vanligum skattleggingsjónarmiðum er órættvísur, ikki í sínum núverandi líki tykist hava búskaparligar fyrimunir, ið ikki kunnu verða uppnáddir á annan hátt, ið stríðir minni ímóti góðum skattleggingsiði.

viðv. iv) Skattliga avleiðingarnar av skuld.

Sum nú er, er øll renta av skuld løyvdur frádráttur í skattainntøkuni.

At renta av vinnuskuld er løyvdur frádráttur er í samsvar við aðalregluna um, at allar útreiðslur, ið neyðugar eru til tess at vinna inntøkuna, kunnu dragast frá.

At renta av privatskuld er loyvdur frádráttur kann antin standast av, at torført er at seta mark millum privatskuld og vinnuskuld, ella at hildið hevur verið, at maður við skuld hevði minni skattaføri enn hin skuldarfrí, og tí skuldi gjalda minni.

Hetta seinri nevnda sjónarmiðið var helst væl grundað í eldri tíð, tá ið lænt varð av armóð, og hevur óivað framvegis gildi fyri ávís sløg av skuld, ið mugu haldast at verða neyðug í einum ávísnum skeiði í livinum, t.d. lán til keyp av bústaði ella til at fíggja eina útbúgving.

Sum áður neynt hevur prísbólgnarin síðan seinra heimsbardaga gjørt tað lønandi at seta seg í skuld. Í dag er gongdin tí tann, at tey, sum í dag hava stóra privata skuld ikki eru neyðardýrini, men heldur tey, sum í kraft av ognum, stórarí inntøku, ella enn betur, tryggari framtíðarinntøku, eru fær fyri at fáa nóg stór lán.

Tann sosiala grundin til at geva skattafyrirminir til fólk við privatari skuld heldur sostatt ikki longur, sum heild, men bert í undantaksförum sum teim áðurnevnda.

Umsitingarlíga grundin finst framvegis, men í fleiri londum verður skilt ímillum privatskuld og vinnuskuld, og eisini er møguligt at leita millumleiðir, ið geva lutvísan skattafyrirmin, og tí ikki gera vanlukkuna so stóra, um fullur rentufrádráttur ikki læst, og tí gera kravið til eina heilt neyva upphýting minni átroðkandi.

Grund er til at halda, at rentufrádráttirnir hava óynskiligar búskaparligar avleiðingar og at tað hevði verið gagnligt at avmarkað teir.

11. Búskaparligu avleiðingarnar av rentuskattinum.

Tann ójavna skattning av ognarinntøkum í Føroyum ið áður er umrædd, stendst ikki minst av tí serviðgerð, ið renta av innskoti á banka- og spari-kassabók hevur havt síðan 1953. Tá ið talað verður um broytingar av skattinum á ávísnum ognarinntøkum, t.d. partafelagsinntøku, kemur undan kavi, at ein samskipan av allari ognarinntøkuskattning er ynskilig. Spurningurin er tá, um tað er rentuskatturin (og onnur avvik, t.d. at summi sløg av ognarinntøkum eru skattafrí), ið skal broytast, ella um tað eru allar hinar ognarinntøkurnar, ið eiga at fáa viðferð sum renturnar. Sum umrøtt í kapilli II og aðrastaðni er ongin ivi um, hvat ið rættast er út frá einum vanligum skattarættferðarsjónarmiði: at skatta øll sløg av inntøku

eins og undir einum. Spurningurin er síðan, um tað finnst nóg sterkar búskaparligar (ella umsitingarligar) grundir til at skatta rentur (og kanska eisini aðrar ognarinntøkur) so mildliga sum nú verður gjørt.

Búskaparligu grundirnar fyri at uppihalda nágaldandi rentuskattaskipan verða sagdar at vera hesar:

- 1) Rentuskatturin fremur uppsparing í Føroyum.
- 2) Realrentusjónarmiðið.
- 3) Rentuskatturin førir til lægri rentu hjá føroyska vinnulívinum.

Niðanfyrir verður roynt at geva hesum sjónarmiðum eina gjølliga viðgerð.

viðv. 1) Rentuskatturin fremur uppsparing í Føroyum.

Men herá ótta fyri, at verður rentuskatturin hækkaður, so hann samsvorar betur við skatt av aðrari inntøku, so fer hetta lutvíst at fara til, at uppsparingin minskar, lutvíst at ein partur av tí, sum nú stendur inni í føroyskum peningastovnum, verður fluttur av landinum og settur í peningastovnar ella lánsbræv í Danmark, har tað er truplari hjá føroysku skattamyndugleikum at hava eftirlit við, at rentuinntøkan verður skattað.

Í báðum førum verður úrslitið, at minni verður av útlánspeningi til føroyska vinnulívið.

Til hesa hugsan skulu hesar viðmerkingar verða gjørdar:

- a) Ein skattaumlegging ið førir við sær at markskatturin á lønararbeiði og fyrítaksemi varð settur niður, líkaleiðis markskatturin av spari-pening, ið verður settur í føroysk partabráv og lánsbræv, meðan skatturin á bankabókauppsparing varð hækkaður nakað, men ikki upp á fulla hædd við vanligu inntøku, skatturin á ognarinntøku úr útlöndum framvegis varð sum á aðrari inntøku, og kapitalvinningur t.d. á fastogn varð skattaður, kann ikki sum heild sigast at verða uppsparingar-förðandi. Hinvegin skuldi ein slík umlegging helst ført til eina **uppspar-ingarumlegging**, soleiðis at fólk fingu hug at flyta uppsparing sína frá passivari ogn, sum t.d. fastogn og bankainnskotum, og til aktiva ogn í egnari fyriløku ella í partafelagi.

b) Ein hækking av føroysku rentuskattinum t.d. til eini 30% (svarandi til meðalskattatrystid) meðan innlokur av bankainnskotum ella lánsbrøvum í Danmark verða skattað fullt út, kann møguliga gera, at tað í ein vissan mun fer at loysa seg hjá føroyskum privatfólki at flyta pening til Danmarkar. Bankarentan í Danmark hevur ikki í seinnu árum verið nevnivert hægri enn í Føroyum, men síðan danska rentuavtalan fór úr gildi fyrst í 1973, er innlánsrentan hjá donskum peningastovnum hækkað munandi, meðan føroyska innlánsrentan hevur staðið við. Lánsbrævarentan hevur leingi verið so høg, at hon kann uppvega munin millum 30% og ley 40-48%, ið svara til javnvágarskattin á føroyskum hálfumtökum.

Hartil er at viðmerkja, at nakað av hesum peningi undir øllum umstøðum hevði endað í donskum lánsbrøvum við tað, at føroysku bankarnir høvdu nýtt ein part av innskotum sínum til at keypt slík lánsbrøv fyri.

Verður henda flyting ov stór, verður neyðugt at taka avleiðingarnar av, at tá ið Føroyar eru partur av danska kapitalmarknaðinum slepst ikki undan at bjóða føroyskum spararum føroysk lánsbrøv við rentu, ið er kappingarfør við donsku lánibrævsrentuna, um peningurin skal verða verandi í Føroyum.

Onkur óttast kanska fyri, at ein føroyskur kelduskattur á rentu kann fáa fólk til at seta peningin í danskar bankur ella lánsbrøv til tess at skáka sær undan hesum skatti.

Til hetta er at viðmerkja, at tað neyvan er grund til at halda, at ein stórir partur av føroyskum spararum hava hug at gera seg sekan í skattasviki.

Lánsbrøvunum viðvíkjandi er vandin neyvan stórir, tí rokna menn við, at ein kupongskattur á lánsbrævarentu verður innførdur í Danmark.

Annars er bæði fyri lánsbrøv og bankainnskot at peika á teir eftirlitsmøguleikar, ið finnast, t.d. í ognaruppgerðunum. Faa menn varðhugan av, at misbrúk í størri stíl fer fram, ber til at taka upp samvinnu við danska skattaverkið um hetta.

Eitt argument móti einum rentuskatti, ið svarar til meðalskatt, er at hann er órættvísur við tað at hann ikki er progressivur.

Hetta er sum aðrastaðni ávíst, ein álvarsem affinming, ið má vegast upp ímóti teimum umsitingarlígu fyrinum og tí studningi til banku- og sparikassauppsparing, ið politískt ynski er um. Í hesum førinum er helst lættari at bera í hótuflika fyri órættvísina ímóti teimum, hvørs markskattur liggur omanfyri meðal enn ímóti teimum, hvørs innlökur liggja niðanfyri meðal, t.d. fólkapensiónistum.

Til tess at geva ein lætta til hesi fólk og til at geva ein serligan studning til ta uppsparing, ið er mest ávirkað av rentuhæddini: ellisuppsparingina, er helst neyðugt at gera onkra serskipan, t.d. soleiðis at fólkapensiónistar (ella fólk oman fyri 60 ár t.d.) fáa løyvi at flyta eina nærri ásetta upphædd av síni uppsparing yvir á eina skattafría konto, soleiðis sum í dag verður gjørt við skattafríar stovnar. Um tað verður hildið umsitingarlíga gjørligt kundi hugsast, at øll fólk t.d. fingu atgongd til at hava 20 - 25.000 kr. standandi á eini skattafríari uppsagnararbók, soleiðis at tær fyrstu 1.600 - 2.000 kr. av rentuinntøkuni vóru skattafríar. Hesar upphæddir kundu síðan verið hækkaðar, tá ið fólk nácku pensiónsaldurin.

Tilsvarandi skipanir fyri virðisbrøv verða helst truplar at umsita.

Viðv. 2) Realsjónarmiðið.

Nakrir forsprákarar fyri tí nítverandi lága rentuskattinum leggja dent á tað sonevnda realrentusjónarmiðið.

Henda hugsan byggir á, at í eini tíð við prísbólgnan er meginparturin av tí rentu, ið spararin fær, bert samsýning fyri ta minkandi keypiorkuna hjá sparipeninginum. Bert tey prosentini, ið fara upp um prísvøxsturin eru verulig inntøka: realrenta. Er rentan t.d. 8% og prísvøxsturin 6%, so er realrentan bert 2%, og tí skuldi bert hon verið skattað. Ein 40% skattur á totalrentuni fær tøkuna totalrentuna at falla til 4,8%, so tøkuna realrentan verður $4,8\% \div 6\% = \div 1,2\%$, so spararin hevur hall. Ein 40% skattur á realrentuni skuldi bert verið 10% av 2% = 0,8%, so tøkuna realrentan gjørdist $1,2\% - 0,8\%$ ikki serliga nógv, men fó frægari enn onki.

Sambært hesu hugsan er vanlig skutting av totalrentuni ikki bert til skaða fyri sparsemið og sostatt óøkonomískt, men beint fram órættvís.

Til hetta er at viðmerkja, at hóast tað, at vandamikilið er at fara at innføra

mum ímillum peningainntøku og realinntøku í skattainntøkumhugtakið, so má viðgangast, at júst viðvíkjandi rentu er munurin ímillum hesar báðar støddir serliga týðningarmikil.

Spurningurin er tó, um tað serliga hvílir á tí almenna ígjøgnum skattalættar at bera so í band, at spararin fær fulla samsýning fyri uppsparing sína. Meira rímuligt hevði verið at álagt lántakaranum hesa byrði, t.d. ígjøgnum eina hægri útlánsrentu, ið gav møguleika fyri eini hægri innlánsrentu.

Sum áður nevut, er lánilingurin góður í eini tíð við príshólgnum, tí hon gevur lántakaranum fyrimum. Tað at rentur geva rætt til skattafrádrátt ber á sama borðið. Hugsa vit okkum eina ferð enn, at skattaprosentið er 40 og prísvøxsturin 6%, so sæst, at av eini útlánsrentu upp á 10% uppvegur skattafrádrátturin tey 4 prosentini og prísvøxsturin hini 6, so at realrentan aftaná skatt verður 0! Hetta bendir á, at lántakarinn veruliga hevur ráð at geva spararanum eina fulla samsýning fyri prísvøxsturin, so betri javnvág fæst ímillum láni og sparihug í samfelagnum.

Náttúrligasti máttin at gera hetta er at hækka rentuna.

Ein slík rentuhækking hevði gjørt Føroyar til eitt rættiligt hárentuland. Hetta hevði helst gjørt, at minni av føroyskum sparipeningi hevði leitað til Danmarkar sum langfreistað lánsbrævakøyp hjá føroysku bankunum, og at lánifæ heldur hevði leitað higar, so at Føroyar gjørdist nettoinnflytari av privatum lánifæ og ikki nettoútflytari sum nú. Einum slíkum innflutningi av lánifæi er tó bert tørvur á, um íloguhugurin er nóg stóur.

Vansin við hárentupolitikkinum hevði verið, at íloguhugurin kanska hevði minkað. Hitt almenna hevði tí helst verið noyrt at brúkt ein part av meirskattainntøkuni av rentunum til rentufilskot til tær ílogur, sum annaðhvørt eru mest ávirkaðar av rentuhæddini, t.d. í bygningar, ella av øðrum grundum verða hildnar at hava serliga stóran týðning.

Forbrúkslánini høvdu hinvegin fingið at kenf sviðan av tí meira realistisku realrentuni, og hevði hetta helst økt um nettosparingina hjá húshaldum.

Halda menn hárentuleiðina vera ógongda, so ber eisini til at gera skattareglurnar so, at tann skattafyrimumur, ið ein skatting einans av realrentuni gevur spararanum heilt ella lutvíst verður goldin av lántakaranum og ikki av sakleysum skattaborgarum.

Hetta gerst við at avmarka skattafrádráttin fyri rentuútreiðslur, so at hann bert svarar til realrentuna.

Prinsippið verður tá, at í taldøminum omanfyri skal spararin bert skattast við 40% av $8\% - 6\% = 40\%$ av $2\% = 0,8\%$, meðan lántakarin bert kann draga $10\% \cdot 6\% = 4\%$ frá, og hetta gevur honum tí bert ein skattakeltu svarandi til 40% av $4\% = 1,6\%$. Hugsan vit okkum, at bankin eisini letur 40% í skatt av sínum rentuvinningi uppá $10\% - 8\% = 2\%$, so verður hann at lata $0,8\%$ í skatt, og vit siggja at nettoskatturin, sum ventandi var, verður $1,6\% - 0,8\% = 0,8\%$.

Ein rein realrentuskatt er tørfør, tí hon krevur at ein alla tíðina lagar seg eftir tí skiftandi prísvekstrinum.

Ein tillaging kundi tó hugsast, t.d. við einum lágum skattuprosenti á rentuinntøku — í taldøminum omanfyri hevði t.d. 10% verið á leið — og eini tilsvareandi reglu á útlánssíðuni, soleiðis at rentuútreiðslan ikki varð drigin frá í skattinntøkuni, men 10% vórðu frádrigin í sjálvum skattinum.

Ein slík skipan hevði verið «rættvís» sambært realrentusjónarmiðið og hevði samstundis stuðlað peninga-uppsparing og minkað um lánilugin. Helst hevði hon eisini virkað ov darvandi á summar ílogur, ið tað almenna tí hevði verið noytt at givið rentustudning til. Eisini sosialt ynskiliga skuld, sum t.d. húsalán hjá ungum fólki, ið seta búgv, hevði helst verið neyðugt at stuðlað. Hesir stuðlar kundu hugsast at verið gjørdir á tann hátt, at nærrí útgreind lán sum t.d. lán frá Realkredittstovninum, Idnaðargrunninum og bankalán svarandi til ein ávísan part av bókforda virðinum av tí kapitali, ið varð bundin í eini fyrirøku framvegis kundu dragast frá í inntøkuni hjá fyrirøkuni og at lán frá sparikassa, Húsalánsgrunni o.t. í nýggjum húsum og við nærrí avmarkaðari lánitíð kundu geva størri skattafrádrátt, t.d. 30 ella 40% .

Realrentusjónarmiðið er sostatt ikki uttan áhuga, men skal farast eftir tí, eigur tað at verða gjørt konsekvent.

3) Rentuskatturin førir til lægri láurentu hjá vinnulívinum.

Ein av teimum atferingum, ið kundu gerast ímóti rentuskattinum í dag er júst tann munur, ið gjørdur verður á rentuinntøku og rentuútreiðslu. Hevur ein persónur ein markskatt uppá 40%, kann tað loysa seg at læna pening fyri 10%, sum við eini skattasparing uppá 4% verður til eina

nettorentu uppá 6%, og seta peningin inn á bók til 8%, sum við einum rentuskatti uppá ½% verður til einn tóka rentu uppá 7½%, so 1½% verður til avlops.

**Minsta kravið til konsekvens í skattingini má vera, at ein hugsað disposi-
tión sum henda ikki má kunna loysa seg.**

Viðhvørt verður tann hugsan borin uppá mál, at tann lági rentuskatturin ikki so nógv kemur spararunum til góðar, men ger, at innlánsrentan kann haldast lægri enn t.d. í Danmark og sostatt eisini útlánsrentan. Fyrirun-
urin skuldi sostatt eisini komið lánlakarunum fyrst og fremst vinnulív-
inum til góðar.

Til hetta er at siga, at tey tøl, ið finnast til og við 1972 benda á, at inn-
lánsrentan hjá teimum føroysku peningastovnunum er nakað sum í Dan-
mørk, útlánsrentan hjá bankunum líkaleiðis, meðan útlánsrentan hjá teim
føroysku sparikassunum tykist vera eitt sindur lægri enn hjá teim dansku.
Tað er sostatt ongín grund til at halda, at rentuskattufyrirunurin verður
skúgvaður yvir á vinnulívið. Men, húsaeygarar fáa fyrirun av tí lágu
sparikassarentuni.

Sum áður er nefnt við, er tað hent í 1973, at avtalan millum danskar
peningastovnur um at halda somu innlánsrentu, er avlikin, og rættilig
kapping hevur nú tikið seg upp teirra millum um innlánsfæið. Hetta hevur
ført til numandi lækking í dansku innlánsrentuni.

Henda rentulækking er ikki komin til sjóndar hjá føroyskum peninga-
stovnum enn.

Spurningurin er, um ein eigur at vera so hjartskygdur at halda, at tann
rentunumur, ið hevur líkið seg upp í 1973 fer at standa við, og at hetta
fer at henda tí, at rentuskatturin í Føroyum er lægri enn í Danmark.

Tá ið ein hugsar um, at í tíðarskeiðinum síðan rentuskatturin kom í
gildi í 1953 og inn til 1972 hevur rentunumurin verið lítil og sum frá leið
minkandi, er neyvur grund til at lita á, at tann numurin, ið nú er upp-
komin, fer at standa við longi.

Heldur eigur at verða roknað við, at tað, at likviditeturin í 1973 hevur
verið óvanliga góður í Føroyum (og óvanliga trøngur í Danmark) hevur
fingið føroysku peningastovnamar at geva sær góðar stundir við at lækka
rentuna, men tá ið likviditetsviðurskiptini aftur verða meira normal í
háðum londum fara innskotsrenturnar aftur at nærkast.

Sum áður nevnt kemst ikki burtur frá, at tað at Føroyar eru ein partur
av einum størri kapítalmarknaði, ger at føroyska rentan lættliga ella trek-
liga verður at laga seg eftir rentuni á «høvuðsmarknaðinum». Vilja menn

gera Føroyar til lágrentuland uttan at missa lánifæ til útlandið, so er neyðugt við kreditpolitiskum tiltøkum, ið kunnu girða føroyska kapitalmarknaðin inni. Eitt av teim tiltøkum, ið tá kundu komið upp á tal var ein «rentuútljavningskattur» á allari rentuinntøku úr útlandinum. USA hevur havt ein slíkan skatt (IET) í nøkur ár, men er í ferð við at avtaka hann, tí at teir ikki halda seg hava brúk fyri honum, sum konjunkturviðurskiftini eru nú.

Niðurstøðan rentuskattinum viðvíkjandi verður sostatt, at tann núverandi ógvuliga lági rentuskatturin, ið, sæddur frá vanligum skattleggjarsjónarmiðum, er órættvisur, ikki í sínum núverandi líki tykist at hava búskaparligar fyrirmyndir, ið ikki kunnu verða uppnáddir á annan hátt, ið stríðir minni ímóti góðum skattleggjarsíði.

Ein hækkan av hesum skatti, so hann nærkaðist meðalinntøkuskattinum hevði gjørt skattingina rættvisari og samlaða skattleggjarmynstrið fyri kapitalinntøkur betri. Teir mest sannlíkiligu búskaparligu og sosialu vansarnir av hesum kunnu rættast við eini rættliga einfaldari undantaksskipan. Verður farið eftir **realrentusjónarmiðinum** ber eisini til at skapa eina skipan fyri rentuinntøkur og -útreiðslur, ið bæði kann vera rættvis og búskaparliga gagnlig, men sum helst krevur størri umsiting.

12. Skatturin og ynskið um eitt fjølbroyttari vinnulív.

a) Inngangur.

Ynskið um eitt fjølbroyttari vinnulív er sum nevnt eitt búskaparligt høvuðsendamál. Her kann verða hugsað um at gera fiskivinnuna og fiskiídnaðin meira fjølbroytt, men mest verður hugsað um ídnað, sum ikki nýtist at lílvirka fiskavørur, og um framleiðslu av tænastum, t.d. ferðamannavirksemi (turisnu). Niðanfyri verður dentur lagdur á ídnaðin, men tær hugsanir, ið settar verða fram, kunnu eisini verða nýttar um aðrar vinnugreinir.

b) Skatturin og ídnaðarútbýggingin.

Fyri at meta um, hvussu ið skattingin kundi hugsast at virka til frama fyri ídnaðaruppbyggingina er vert fyrst og fremst at geva sær far um, hvørjir høvuðsmeiðbogarnir fyri ídnaðarútbýggingini eru og síðani at meta um, hvussu skatturin kann hugsast at ávirka teir.

Mestu meiðbogarnir fyri ídnaðarútbýggingini eru helst slíkir sum:

- 1) Lítil heimamarknaður.
- 2) Þjarstöðun frá teim stóru marknaðunum.
- 3) Lítil traditióu.
- 4) Tørvur á láuipeningi.
- 5) Tørvur á eginpeningi.
- 6) Tørvur á kœnari leiðslu.
- 7) Tørvur á iðnaðarvandari arbeiðsmegi.

Við flestu av hesum meiuuogum gerst valla nógy við skattinum, helst eru tað bert teir undir pkt. 4 og 5 nevndu.

Spurningurin er síðan, hvussu ið myndugleikarnir við skattinum ella á annan hátt kunnu stímhra hugin at seta fløgtupening í iðnaðarfyrítøkur sum ávikavist lán og eginpening.

Møguleikarnir fyri størri lánun til iðnaðarfyrítøkur kunnu økjast lutvís við at økja um tilgongdina av lánifúsunum kapitali sum heild, lutvís við at heina ein størri part av hesum kapitali yvir í iðnaðin. Ein økt tilgongd av láuipeningi kann fáast annaðhvort við at økja innlendsku uppsparingina, ta privata og/ella ta almennu, ella við at upptaka lán í útlondum. Taka vit fyrst spurningin um økta kapitaltilgongd er fyrst at gera vart við, at tað almenna hevur fullt ræði á, hvussu stór tess egnu uppsparing skal vera, og harumframt hevur møguleikar fyri at skipa fyri lánupptøku í útlondum.

Sum áður nevnt er tað helst móguligt at ávirka privata uppsparingina ígjøgnum skottareglurnar, t.d. við at skatta háinnløkurnar lættari, ella við serligum uppsparingarfremjandi skipanum.

Síðani er spurningurin, hvussu hitt almenna kann ávirka nýtsluna av lánikapitalinum so, at ein størri partur fer til iðnaðin.

Kapitalinum, ið slavar frá almennari sparing ella lánøku skuldi onki problem verið við. Tað almenna hevur t.d. gjørt bæði iðnaðargrunn og menningargrunn, «egnuvirkingslán» kunnu eisini fáast, og eru menn ónøgdir við hesi tiltøk, her til at finna uppá onnur. Til tess at heina tí privata útlánskapitalinum yvir í iðnaðin, krevjast fyrst og fremst peningapolitisk tiltøk.

Tað er torført at hugsa sær skatta- ella fíggiarpolitisk amboð, ið kundu verið nýtilig til hetta. Eitt hugskot kundi kanska verið at givið peningastovnunum studning til lunn partin av útláunum, ið fór til iðna-

aðarendamál og/ella lagt avgjöld á tann partin av útlánumum, ið fór til onnur endamál, kanska bert á ein part av hesum, til dømis á tað, ið varð sett í útlendsk virðisbræv og bankar.

Eisini ber til at siga, at eginpeningurin, ið hevur hug at leita til ídnaðin, kann økjast tveir vegir, við at samlaða nøgdin av risikofúsum peningi veksur og við at ein størri partur av honum heldur velur at leita til ídnaðin enn til aðrar vinnur. Eisini her eru 3 høvuðskeldur møguligar.

- i) hitt almenna sjálvt,
- ii) útlandið,
- iii) innlendski privati sektorurin.

Viðv. i) **Hitt almenna** hevur sett pening í fyrirtekur í ein vissan mun. Kommunnarnar hava verið rættiliga fyrirtaksomar á hesum øki, meðan landið hevur verið afturhaldandi og bert gjørt hetta undantaksvis í serligum førum. Í hvussu stóran mun hetta eigur at verða gjørt má vera ein politisk avgerð, ið má vera úrslit av eini avvegum millum tørvin fyri idnaðarvirkjum øðrumegin og ideologiska mótstöðu imóti almennum ognarrætti til framleiðslutól hinumegin.

Nevnast kann tó, at í so ymiskt politiskt litlum londum sum Svøríki, Italia og Spania er landsogn av virkjum sett í system á tann hátt, at hitt almenna hevur skotið pening inn í ognarfeløg, ið verða stýrd av sakkønnum eftir forrætningsligum prinsippum og hava til uppgávu, einsamall ella saman við privatum, at seta eginpening í nýggj virkir og at reka tey. Á henda hátt verður roynt at varðveita teir møguleikar fyri økonomiskt rationellari drift, ið annars lættliga hvøeva, um leiðslan verður stýrd av politiskum áhugamálum.

Viðv. ii) Um áhugi er fyri **útlendskum beinleiðis fløgum**, má sum áður nevnt sigast at vera ein spurningur um at avvega tørvin á virkjum upp imóti politiskum ynskjunum um at varðveita og úbyggja landsins húskaparligu sjálvstöðu. Í ávísam førum má viðgangast, at virkir neyvan kunnu komu í gongd uttan brúk av útlendskari vitan (»knowhow»), ið allast bert kann fáast saman við útlendskum eginpeningi. 50-50% (ella 45-45-10%) luttøka er viðhvort ein løysn í slíkum førum.

Viðv. iii) Eftir er so, hvussu ið til ber at brúka skattalóggávuna at økja um hugin og evnini hjá **privatum** at seta pening í virkir og at fáa ein størri part av hesum peningi settan í idnaðarfyrirtekur.

Aður er umtalað, hvørji tiltök, ið kunna hugsast at okja sparsemið sum heild. Veksur sparsemið, vaksa ið hvussu er evni til at fígga innskot av eginpeningi í nýggj virkir ella øking av eginpeningi í verandi virkjum (konsolidering). Spurningurin er síðan hvussu ið ein tryggjar sær, at ein øking í uppsparingini ella ein størri partur av tí uppsparing, ið er, júst fæst at leita inn í vinnulívið sum risikofásur eginpeningur, og til seinast at ein størri partur av hesum ikki fer til traditionellar vinnur, men til nýggjar vinnur sum ídnaðin.

Kapitalinntøka, ið stavar frá aktivari luttøku í vinnulívintum verður sum nú er skattað harðari enn passiv kapitalinntøka. Hetta ber til at broyta.

Frammanfyri er víst á, at tiltök, ið fremja skulu uppsparing og hugin at seta pening í vinnulívið sum heild, onga trygd geva fyri, at tað júst verður ídnaðurin, ið fær peningin. Hesi tiltök eru tí ikki serliga beinrakin amboð í ídnaðarpolitikkinum, og ansast má eftir, at tær óynsktu avleiðingarnar av slíkum alment virkaði tiltökum ikki verða ov stórar, samanborið við teir ídnaðarpolitisku fyrinunir, ið roynt verður at fáa fram, og sum helst kunnu verið náddir á annan, meira heinleðis hátt.

Um tað iløgufúsi peningurin leitar til ídnaðin ella í aðrar vinnur velst um, hvar ið hann roknar við at fáa mest burturúr.

Nógvir meinbogar eru hjá foroykskum ídnaði, og tí er sjáldan, at menn kunnu rokna við at fáa meira burtur úr ídnaði enn øðrum vinnum.

Hetta kunna myndugleikarnir ávirka fyrst og fremst við láni- og studningspolitikkinum, men kanska eisini fyri ein part av skattapolitikkinum.

Hetta kann m.a. gerast við at geva ídnaðinum rúmar avskrivingsreglur, m.a. fyri bygningar, selufremjandi útreiðslur, rannsóknarútreiðslur, útreiðslur til útbúgving av fólki o.s.fr., men kann enn lættari gerast við at minka um avskrivingsmøguleikarnar hjá øðrum vinnum, t.d. fiskivinnuni. Sum nú er, eru fyrinunir hjá fiskivinnuni so stórir sammettir við ídnaðin, at sjálvt vinnur, ið stavar frá ídnaði, verður freistaður at leita inn í fiskivinnuna, heldur enn at verða nýttur til úbygging av ídnaðarvirkjum.

Sum áður nevnt ber til at brúka almennar skattareglur til at stuðla monnum til at spara upp, seta peningin í virkir og eisini í partafelag, men aðrir faktorar vera at avgera, hvussu nógv av hesum, ið verður ídnaðinum at

gagni, og tí er neyðugt afturat slíkum skattareglum at hava onnur tiltøk, ið miða imóti at tað verður innan ídnaðin, at virksenið veksur.

13. Skatturin og ynskið um landsumfatandi framburð.

Í sumnum londum verða skattareglur eisini brúktar til at ávirka fyrítøkurnar til at seta virkir á stovn í serstøkum landspartum, t.d. við serligum avskrivningarreglum í slíkum førum.

Slíkar reglur samsvara ikki við góðan skattleggingsið, og í Føroyum má haldast, at møguleikarnir hjá myndugleikum til at ávirka hetta valið á amann látt eru so góðar, at skattareglur við hesum endamáli skuldu verið óneyðugar.

14. Skatturin og ynskið um at framburðurin verður flestum feroyingum at gagni.

Her verður hugsað um ta ávirkan, ið skattleggingin kann hava á, hvør tað er, ið fær mesta ágóðan av tí framburði, ið við almennum stuðli verður roynt at skapa, um tað verða fá ella fleiri í feroyska samfelagnum ella um tað verða borgarar uttanfyri Føroyar.

a) Býtið innanlanda

Stundum verður peikað á, at vinnufremjandi skattatiltøk sum t.d. rúmar avskrivningarreglur eru til mestan fyrimumm fyrí tey fáu, og er ein almennur stuðul til uppbygging av privatum forniégum, sum láginntøkufólkið fíggjar, og sum gevarin: hitt almenna, onki tamarhald hevur á, tá ið nøkur ár eru umliðin, og privati forniégueigarin er vorðin nóg vælstandandi til at hann ikki hevur brúk fyrí tí almenna meir.

Frá hesum sjónarmiði eru slíkir skattafyrimumm av tí illa, tí at teir ikki koma fjøldini til góðar.

Hetta sjónarmið kann hava ávirkan á, um tað verða skattafyrimumm og treytaleysir studningar øðrumegin ella lán og treytaðir studningar hinumegin, ið verða nýttir til at stuðla privata vinnulívið við, ella um hitt almenna sjálvt skal standa sum eigari.

Hesir spurningar eru av so stórum politiskum týdningi, at hugsast

kann, at stríðið imillum ynskið um framburð uðrumegin og rättvíst býti hinumegin kann gera tað politiskt torført at stuðla framburðinum nóg dyggiliga.

Tí er vert at umhugsa reglur, ið kunna sameina hesi ynski.

Her kann m.a. verðað hugsað um reglur, ið miða ímóti at fremja hugin hjá fólki yvirhoyur at eiga partabrev og harvið ognarrætt til framleiðslutólini, og um serskipanir fyri yvirskot, ið verður býtt út sum meðarbeiðarapartabrev o.t.

Eisini kann sigast, at skipanir, ið miða ímóti at hjálpa smáum nýstovnaðum fyrítøkum, eru meira «demokratisk» enn tiltøk, ið miða ímóti at gera stórar fyrítøkur enn størri. Til hefta skal tó viðmerkjast, at ein vinnulig útbygging í Føroyum eisini fer at krevja nakrar kapitalkonsentratióinir, ið eru stórar effir føroyskum meti, og at tað er eitt politiskt mál um tær skulu vera føroyskar ella útlendskar, almennar ella privatar, á fáum ella nógvum hondum.

b) Iutendskar ella útlendskar fyrítøkur.

Sjálvur spurningurin, um ráðiligt er at geva útlendingum høvi til at geva íløgur í Føroyum er umræddur áður.

Verða generellir ella serstakir skattafyrinumir nýttir, má støða takast til, um teir eru ættaðir føroyingum burturav, ella um útlendingar eisini eiga at sleppa upp í part.

Altjóðareglur ella avtalur, t.d. avtalur við EF, kunna gera tað ógjørligt at geva útlendingum verri kor, um hugur skuldi verið til tess.

Skatturin av teim iutøkum, ið útlendingar vinna í Føroyum, t.d. við úthandlum, dótturfeløgum ella sum partaeigarar í føroyskum fyrítøkum, kann í stórt mál innrættast so, at sum mest av hesum skatti liggur effir í Føroyum, uttan at tað nýtist at skaða ta útlendsku fyrítøkuna, sum ofta annars skuldi góldið tann sama skattin í heimlandi sínum .

15. Skatturin og konjunkturørðslurnar.

a) Inngangur.

Í undanfarnu partinum í hesum kapli hevur høvuðsdenturin verið lagdur á langtíðarpolitikkinn, ið fremur búskaparlígan vøkstur, men tiltøk, ið miða imóti at jøvna út konjunkturbrøyingar, ið koma innan- ella uttanefir hava eisini týðning.

b) Hvussu koma konjunkturørslur til sjóndar í færoyska búskapinum?

Færoyski búskapurin er sum áður nevnt ógvuliga opin, og konjunkturbrøyingarnar koma tí helst uttanfrá, t.d. sum hækkun ella lækkun av inn- og útflutningsprísunum ella sum brøyingar í útfluttu nóggunum, orsakað av skiftandi fiskiskapi.

Øktar útflutningsinntøkur skapa inntøkuvøkstur hjá virkjum og húsarhaldum. Húsarhaldini spara meiru við tí úrsliti, at bankarnir fáa størri líkviditet, tey brúka eisini meir við tí úrsliti, at innflutningurin veksur.

Virkinir fáa størri yvirskot og lí størri iløgulug. Yvirskotið og økti líkviditeturin hjá bankunum skuldu givið størri iløgumøguleikar o.s.fr. iløgurnar vaksa tí, og harvið innlendski eftirspurningurin eins væl og innflutningurin av framleiðslutólum. Falla útflutningsinntøkurnar hendir tað øvugta: innflutningur, líkviditetur og iløgur minka.

c) Møguleikar fyri konjunkturdoyvandi skatting.

Møguleikarnir fyri at doyva hesar konjunkturørslur eru ógvuliga avmarkaðir.

Tað ber tí til at royndu at innretta skattlegggingina soleiðis, at hon við minst møguligum dráli kann taka avleiðingarnar av eini konjunkturbrøying og harvið minka um inntøku- og líkviditetsbrøyingarnar í privata sektorinum og harvið eisini um innflutnings- og iløgubrøyingarnar.

Slik sjálvvirkandi konjunkturdoyving fæst frá tolli og vørugjöldum hvørs upphædd fer upp, so skjótt sum forbrúkið og innflutningurin fara upp.

Sum umrøtt í kapitli IV høvdu útflutningssgjöld helst verið lann mest konkunkturdoyvandi skatturin í føroyska búskapinum, við tað at hann hevði virkað har, ið meginparturin av konjunkturroslunum kemur frá: útflutninginum.

Tey londini, ið hava samliðarskatt á inntøku (kelduskatt) hava oflast innført hesa skipan m.a. fyri at gera inntøkuskattin konjunkturdoyvandi. Einn inntøkuskattur, ið sum lann føroyski, byggir á 1½ ára gamla inntøku, ið harafturat er ávirkað av frádrátti fyri skatt av 2½ ára gamla inntøku, kann ikki roknaast at hava nevniverda konjunkturdoyvandi ávirkan.

16. Samandráttur

- a) Í hesum kapilli er víst á, at til tess at náa teimum búskaparligu høvndsendamálunum: jøvnum og landsumfatandi búskaparligum framburði, ið ger vinnulívið meira fjølbroytt og kemur flestum føroyingum at gagni, er neyðugt at nýta teir avmarkaðu búskaparligu møguleikarnar til fulnar, eisini skattleggjingina. Tí má ansast eftir, at skattingin ikki í óneyðugt mál darvar arbeiðssemi, nýtslu av framleiðslukraftum, skynsamari virkisleiðslu, flogum, sparsemi og kapitalinnflutningi um slíkur verður hildin ynskiligur. Hovegin má ansast eftir at skattleggingin fyri at náa hesum endamálum ikki verður avbronglað og órættvís. Hetta setir mark fyri, hvussu døgliga skattaamboðini eiga at verða nýtt, og tí eigur dentur at verða lagdur á, at oftast er skynsamari at nýta útreiðslusíðuna enn inntokusíðuna á fíggarlógini til vinnupolitisk endamál.
- b) Gjøgnungongdin av galdandi skattareglum og tørvinum á nýggjum reglum gevur m.a. høvi til at peika á hesar spurningar:
  - i) Ansast má eftir at markskatturin verður ikki av høgur.
  - ii) Tað gagnar bæði fyrilakssemi og uppsparing, um inntøkuskatturin verður avlastaður við skattum, ið heldur fylgja forbrúki, ogn og inntøkumøguleikum.
  - iii) Serstakar uppsparingarfremjandi skattaskipanir roymast oflast ódrúgvær.
  - iv) Sum nú er verður passív ognarinntøka betur viðfarin enn aktiv ognarinntøka. Millum annað er lutvís dupultskatting á partafelagsinntøkum.
  - v) Skattafyrinumurin av skuld darvar sparseminum.

- vi) Rentuskatturinn er ein órationellur máti at stuðla sparseni og flögum uppá. Hann gevur líta og onga trygd fyri størri nettosparing og tykist ikki föra til lægri rentuþyrði hjá vinnulívinum.
  - vii) Risikofýsni kann ökjast við lagaligari frádrátti fyri lap.
  - viii) Ein partafelagsskutting, ið er lagaligari enn nú kann virka stimbrandi fyri vinnulívið sum heild.
  - ix) Tá ið talan er um at fremja eitt fjølbroyttari vinnulív er fyrst at siga, at onnur tiltök eru meira nýtilig enn skattatiltök. Vert er at ansa eftir, at avskrivningarreglur, ið á pappirinum eru eins fyri allar vinnur, kortini gagna summum vinnum meira enn øðrum, m.a. eru galdandi reglur til størri gagn fyri sjóvinnu enn ídnaðin.
  - x) Skatturinn kann gerast meira konjunkturðoyvandi m.a. við samtíðarskatti, útflutningsgjöldum, burturavlegging í konjunkturgrunnar o.l.
  - xi) Hugsað eigur at verða um, hvussu rættvíst býtið er av teim fyrminnum, ið veittir verða vinnulívinum.
- c) Serligur áhugi hevur verið fyri at fáa tveir spurningar lýstar: i) skattligar avskrivningar m.a. hjá partreiðaríum og ii) skatt av yvirtíðararbeiði. Hesir spurningar eru viðgjördir í skjølunum A og B til hella kapitul.

SKJAL V A

AVSKRIVINGAR HJÁ PARTREIÐARIUM

1. Inngangur.

Í kapitlunum IV og V er stutt nortið við avskrivningarreglurnar, harðmillum eisni fyri skip. Tann skattamissur, ið stendst av hesum reglum, ið hvussu er í summum kommunum, hevur ført til ynski um eina nærri lýsing av hesum spurningi.

2. Ognarformar.

Avskrivningarreglurnar eru tær somu, hvør ið so eigur skipið, men ognarformurin kann hava ávirkan á, hvussu skattamissurin hjá tí almenna verður.

- i) Er tað ein einstaklingur, ið eigur skipið, heftir hann fyri skyldur skipsins (t.d. rindan av rentu og avdrátti av lánum) einsamallur og við øllum ognum sínum. Høvir skipið ball, t.d. tað avskrivningar

eru stærrí enn rakstraravlopið áðrenn avskrivningarar, kann hann draga tað frá í inntøku síni frá øðrum keldum enn skipinum, um hann hevur slíkar.

- ii) Er tað eitt vanligi íognarfelag (interessentselskab), ið eigur skipið, ábyrgjast felagsmenninir fyri skyldur skipsins við øllum ognum teirra ein fyri allar og allir fyri ein. Hevur skipið avlop ella hall verður tað býtt millum luttakararnar í mun til innskot teirra og teir kunnu draga hallið frá í aðrari inntøku, hava teir slíka.
- iii) Er tað eitt partreiðari, ið eigur skipið, ábyrgjast luttakararnir fyri skyldum skipsins við øllum ognum sínum, men bert í mun til teirra part av skipinum. Tann luttakarinn, ið eigur $\frac{1}{4}$ av skipinum bert $\frac{1}{4}$ av ábyrgdini, hvørki meir ella minni, og tann, ið bert eigur $\frac{1}{8}$ ber samleiðis bert $\frac{1}{8}$ av ábyrgdini o.s.fr. Avlop ella hall verða vanligi býtt millum partreiðararnar í mun til part teirra og hallið kann verða drigið frá í aðrari inntøku teirra.
- iv) Er tað eitt samløgufelag (kommanditfelag), ið eigur skipið ábyrgjast luttakararnir fyri skyldum skipsins í mun til innskot teirra, men bert teir sonevndu komplementarnir (ið ofta bert eru ein í tali, t.d. eitt partafelag) ábyrgjast við allari ogn teirra, hinir kommanditistarnir ábyrgjast bert við innskoti teirra. Vit kunnu hugsa okkum eitt skip við einum komplementari og einum kommanditisti, ið eiga hvør sína helvt. Skipið kostar 1 milj. kr., og teir hava innskotið 10% svarandi til 100.000 kr., 50.000 kr. frá hvørjum. Sambært samløgusáttuálan ábyrgist kommanditisturin bert við innskoti sínum: 50.000 kr. Klárar skipið nú ikki at vinna fyri rentur og avdrátt, so at til dómis 20.000 kr. resta í, so skuldu teir goldið hvør sína helvt, um tað var eitt íognarfelag ella partreiðari, men tá ið tala er um eitt kommanditfelag, og kravið fer upp um tær 50.000 kr., ið kommanditisturin hevur sett sum hámark fyri ábyrgd sína, so noyðist komplementarurin at gjalda allar tær 20.000 krónurnar.

Hevur skipið vinning, verður hann býttur ímillum eigararnar í samsvári við innskot teirra, og vísir roknskapurin hall. verður tað býtt á sama hátt og kundi sambært tær gomlu skattareglurnar verða drigið frá aðrari inntøku hjá eigarinum. Nú eru reglurnar broyttar, soleiðis at kommanditistarnir ikki kunnu draga tapið av skipinum frá í aðrari inntøku.

- v) Er tað eitt partafelag, ið eigur skipið, so ábyrgist partafelagið sum

slikt fyrri skyldum skipsins við öllum ögnum sínum, meðan partaeigararnir onga ábyrgd hava. Hevur skipið avlop, verður tað skattað í partafelagnum og hevur tað hall, kann tað dragast frá øðrum inntøkum hjá partafelagnum, men ikki hjá partaeigarunum.

Ein kann sostatt siga, at broytingin, ið gjørd varð í skattingini av kommandittfeløgum, varð at skatta tey eins og vóru tey partafeløg, og er argumentið fyrri hesari javnstilling helst, at talan er um avmarkaða ábyrgd í báðum førum.

3. Avskrivningarreglurnar.

Avskrivningarreglurnar fyrri skip eru, sum nevnt er í kap IV og V, at avskrivast kann við 30% av bókførda virði skipsins. Í tíðini frá tí at skipið er umbiðið og inntil tað verður latið eigaradum kann verða forskotsavskrivað við upp til 15% um árið í upp til 3 ár.

Í taldøminum niðanfyri hugsa vit okkum 10 partaeigarar, sum eiga hvør síni 10% av einum skipi, ið kostar 1 milj. kr., svarandi til at hvør parturin er uppá 100.000 kr. Vit hugsa okkum at eigararnir í meðal hava ein markskatt upp á 40% (10% til kommununa og 30% til landið) og at teir hava aðrar inntøkur, sum rakstrarhall hjá skipinum kann verða mótröknað í. Roknað verður við, at í 1. rakstrarári hevur skipið ein vinning aftaná at rentur, men áðrenn avdráttur er goldin, uppá 50.000 kr., svarandi til 5% av keypsvirðinum, og at hetta avlop tey fylgjandi árin er 100.000 kr., svarandi til 10% av keypsvirðinum. Hetta er ikki nakað stórfingið úrslit, men nóg mikið til, at skipið kann gjalda hvørjum sítt og reiðiliga tað.

Vit hugsa okkum, at menninir bíleggja skipið í 1971, fáa tað í 1974 og selja tað aftur í 1980 fyrri ca $\frac{2}{3}$ av upprunaliga keypsvirðinum. Allir partaeigararnir búgva í somu kommunu.

Ár	Bóknað virði slépsins 1/1	Tengsla löyva	Bakstar- fyrir- skrifning	Bakstar- fyrir- skrifning	Bakstar- fyrir- skrifning	Skattamissur hjá			Tills.
						komputur (10%)	landinn (30%)	(tills. (40%))	
	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)		
1971	(10000)	150	-	+ 150	15,0	45,0	60,0	60,0	
1972 1.	(10000)	150	-	+ 150	15,0	45,0	60,0	120,0	
1973	(10000)	150	-	+ 150	15,0	45,0	60,0	180,0	
1974	550	165	50	+ 115	11,5	34,5	46,0	226,0	
1975	385	115	100	+ 15	1,5	4,5	6,0	232,0	
1976	270	81	100	19	1,9	5,7	7,6	224,4	
1977	189	56	100	14	4,4	13,2	17,6	206,8	
1978	133	40	100	50	6,0	18,0	24,0	182,8	
1979	93	28	100	72	7,2	21,6	28,8	154,0	
1980 1/1	65	-	-	-	-	-	-	-	
1980 2/1	695	+ 600	-	800	- 60,0	- 180,0	+ 240,0	+ 86,0	
Tills.	-	2/ 335	550	115	- 11,5	+ 34,5	+ 46,0	- 86,0	

1. Tey fyrsta 3 árin verður forsótsavskrið og verður 2. Hetta er virðingur í mun til bóknað virðis.
 bóknað upphæðin í 1974 til 1 milj. nýrus samlaðu
 forsótsavskriðingina kr. 450.000.

Hyggja vit fyrst at heiklarúrslitinum fyrí ta tíð, ið parlóðariíð hevur átt skipið, so siggja vit, at tað hevur havt eitt rakstraryvirskot áðrenn avskrivning uppá 550.000 kr., men við tað, at skipið er minkað í virði við 335.000 kr. í hesum sama tíðarskeiði, so er vinningurin netto bert 115.000 kr. Hesin nettovinningur er vorðin skattaður við ávikavist 10% og 30% av kommunu og landskassa. Úrslitið fyrí tað almenna er, tá ið avtornar, ikki ein skattamissur, men ein skattainntøka, og soleiðis vil tað vera, tá ið iløgan er so mikið vøleydnað, at hon gevur vinning. Gevur iløgan tap, sigur tað seg sjálvt, at tað førir til lægri skattskylduga inntøku og lægri skatt.

Dømið er treytað av, at inntøkan av øðrum slagi er, ið tapið av skipinum kann dragast frá í. Henda treyt kann verða uppfyllt undir øllum ognarformum. Er talan um eitt parlafelag, ella kommandittfelag, ið bert eigur hetta skipið, so verða avskrivningarar avmarkaðar til eina upplædd, ið svarar til rakstrarúrslitið áðrenn avskrivning sama ár.

Í mun til taldømið hevði hetta merkt, at avskrivningin fyrst kundi byrjað í 1974. Frá 1974 til 1979 hevði felagið kunnað avskrivað svarandi til rakstrarúrslitið áðrenn avskrivning, so skattliga úrslitið varð = 0. Í 1980 hevði felagið so fingið ein söluvinning uppá 665.000 kr. ÷ 550.000 kr. = 115.000 kr., ið hevði verið skattaður sum áður við tilsamans 46.000 kr. í hesum førí hevði skattainntøkan hjá tí almenna í áruum 1971 - 75 sostatt ikki verið minni enn um onki skip var, soleiðis sum hon var í taldøminum. Rentufria skattalánið til eigararnar hevði verið minni og hevði runnið í nógv stytri tíð enn í taldøminum.

4. Vandamál, ið standast av avskrivningunum.

Tað, sum serliga verður víst á sum óhepnar síður av avskrivningarreglunum er 1) at hitl almenna missir stóra skattainntøku á henda hátt, 2) at persónar, ið eftir vanligari mannahugsan eru mentir at bera eina stóra skattabyrði sleppa ov heftliga í skutti og fáa harafturat lættari atgongd til sosialar veitingar, 3) at tað í stóran mun eru fólk uttan serligt samband við fiskivinnu, ið njóta gott av avskrivningarfyrimunum og 4) at iløgurnar verða ov stórar, ójavnar og illa undirbygdar.

Til hella kann verða viðmerkt:

Viðv. 1) **Skattamissi hins almenna.**

Sum vist varð á í taldöminum, so verður nettoinntøka skipsins í lívítið tess skattað á vanligan hátt. Ein kann tí av røllum spyrja, hvat ið vanda málið so er.

Hartil er fyrst at siga, at meir-skatturin í dømi okkara er ógvuliga ójávnt býttur ímillum árinum. Frá 1971 til 1975 missir hitt almenna skatt. Hesin munur verður bert lutvíst uppvegaður í 1976-79. Ikkj fyrr enn í 1980, tá skipið verður selt, kemur rættilig vend í. Aftrat hesum skal leggjast, at í veruleikanum er tað ofta so, at í 1980 (ella kanska longu í 1976) bíleggja eigararnir eitt nýtt skip og útskjóta á henda hátt skattgjaldingina enn longur fram í tíðina. Sum áður vist á, so færu avskrivingsreglurnar við sær, at hitt almenna gevur skipaeigaranum eitt rentufrítt lán, ið verður latið feimum tey fyrstu árinum eftir at teir hava bílagt skipið, og síðani verður kravt inn aftur so við og við, um ikki fyrr so tá ið skipið verður selt, um ikki annað skip verður keypt.

Í samband við argumentið um, at skattamissurin hjá tí almenna er ov stóur, er vert at minna á tað, ið sagt varð í kapitli II um brúk av skatti ella studningi.

Ein av vansununum við at nýta skattaútløsing heldur enn tilsvareandi rentufrí lán, er at torførari er at halda skil á skattamissum enn á útreiðslum á fíggjarlógini.

Tað er mest skattamissurin hjá einstøku kommununum, ið hevur verið umrøddur. Við at velja at geva rentufria lánið sum skattaútløsing hevur lögtingið noytt kommunurnar at taka lut í hesi studningsveiting. Meðan landið á annan hátt, t.d. við láni- og veðhaldstilsøgnum kundi stýrt fløgt-virkseminum í ein vissan mun, so hava kommunurnar ongur møguleikar fyri at avmarka hesar skattaútløsingar.

Um so er, at tað ikki er landskassin, men bert kommunurnar, ið hava fíggjarligan ampa av skattaútløsingunum og meðan annars eru nogdír við avskrivingsreglurnar sum læt eru, er einfaldasta løysnin helst, at landskassin gevur feim meinst raktu kommunum rentufri lán yvir eini 5 ár, innfil skattainntøkurnar hjá hesum kommunum aftur fara at vaks.

Viðv. 2) **Persónar**, ið eru mentir af bera eina stóra skattabyrði, sleppa ov lættliga í skatti og fáa harafturat lættari atgongd til sosialar veitingar.

Skattligar avskrivningar, ið eru størri enu veruliga virðisminkingin hjá skipinum, føra við sær, at skattskylduga inntøkan undirmetir fíggingarmegina hjá sumnum borgarum. Teir sleppa tí lættari í skatti en svarandi til veruligu avlopsfíggingarmegi teirra, og hella er, sum nevnt í kap. II, óræltvíst.

Avskrivningarreglurnar eru tí annaðhvørt gjørdar uttan hugsan um rættvíst skattabýti, ella er ætlanin við teimum júst at javna samfelagsbyrðarar sum heild. Um so er, at tað at gera iløgur og harvið binda pening og átaka sær risiko verður uppfatað sum ein byrði, ið bert fáir samfelagsborgarar eru fúsir at bera sjálvbodnir, so kann tað hugsast, at samfelagið — í ásannan av, at ilögubyrðin skal berast á ein ella annan hátt - bjóðar teimum, ið vilja bera ilögubyrðina, ein letta í skattabyrðini afturfyri. Er tað henda hugsan, ið býr undir avskrivningarreglunum, so virka tær júst eftir ætlan, tá ið fólk við stórum inntøkum og ilögum sleppa biliga í skatti.

Eftir stendur tó, at jú størri skattainntøkan er undan avskrivning, jú størri verður skattaútsetingin og harvið rentuvinningur borgarans av tí rentufriú útsetingini. Víst kann verða til tolini í skjali IV G hesum viðvíkjandi.

Hella kemur av, at jú hægri markskatturin er, jú størri er skattasparingin. Í taldøminum var markskatturin hjá øllum teim 10 eigarumum 40% og rentufria lánið hjá hvørjum 23.200 kr., tá ið tað var upp á tað mesta (í 1975). Varð markskatturin hjá onkrum eigara bert 30%, so varð lánið hægst 17.400 kr. Afturat hesum kemur, at jú størri inntøkan er, jú meira rúm er fyri avskrivningum.

Fyri at avmarka fylgjurnar nakað er nú gjørd regla um, at maður ikki má avskriva so nógv, at inntøka fer niður um eitt minstanmark, ið svarar til útreiðslurnar hjá prístulshúsarhaldinum (um 22.000 kr.). Henda regla førir m.a. við sær, at maður við 42.000 kr. í inntøku kann avskriva 20.000 kr., men maður við 122.000 kr. í inntøku kann avskriva 100.000 kr. Taka vit so eisini sosialveitingarnar við, verður skeivleikin uppáftur greffligari. Hin vælstandandi fær nú rætt til biliga lækna hjálpi o.m.a., ið bert var ætlað teim minni mentu.

Hetta er eitt ógvuliga greitt dømi um, hvussu vandamikilið tað er at royna at brúka skattleggjina til endamálið, ið er skattinum óviðkomandi. Øðru-

megin verður skattskylduga inntøka nýtt sum mál fyri sosialum tørvi, hinvegin verður tað loyvt at rokna hana út á ein slíkan hátt, at hon ikki gevur nakra mynd av veruliga fíggjarmegini hjá einum persóni.

Skal betast um hetta er prinsipielt beinasta leiðin at reinsa skattainntøkuhugtakið, so tað veruliga er eitt mál fyri fíggjarligu orkunni. Er hetta ikki gjørligt, eiga avleiðingarnar av hesum at verða tíknar, so smíðað verður eitt «sosialinntøku»-hugtak, ið kann verða nýtt sum mál fyri sosialum tørvi og ikki er ávirkað av avskrivningum, ið eru størri enn veruliga virðis-
tapið á framleiðslutólum o.s.fr.

Viðv. 3) Fólk uttan serligt samband við fiskivinnuna njóta gott av avskrivningarreglunum.

Hesin spurningur er meira vinnupolitiskur enn skattapolitiskur.

Hava ell fólk høvi til at fáa skattaútseltingarfyrinum, fáa persónar, ið ikki higartil hava havt við fiskivinnuna at gera, hug at seta pening í hesa vinnu. Verður atgongdin til skattaútselting avmarkað til ávísar partar av fólkinum, t.d. fiskimenn, so verður hetta al stuðla til, at tað mest verða fiskimenn, ið eiga fiskiskip. **Hvørja støðu, ið menn taka til henda spurning, velst tí um, hvussu teir vilja hava ognarviðurskiptini í fiskivinnuni at verða.**

Halda menn tað verða gott, at so stórir partur av fólkinum sum til ber hevur beinleiðis fíggjarligum áluga í høvuðsvinnuni ígjøgnum eigaraskap, so eigur atgongdin ikki at vera avmarkað. Halda menn tað vera best, at bert teir, sum starvast í sjálvari vinnuni sum fiskimenn, reiðarar o.t. eiga flotan einsamallir, so kann ein avmarking, t.d. soleiðis at hall av fiskiskipi ikki kann verða drigið frá í inntøku, ið stavar frá øðrum keldum, óivað hjálpa til at uppnáa hetta. Ein slík regla hevði helst verið lott at umsitið, tá ið tala er um lønarinntøkur. Truplari hevði verið at umsitið hesa reglu viðvíkjandi feløgum ella persónum, ið reka aðra vinnu enn fiskivinnu.

Er tað serliga løntakararnir uppi á landi, ið hugsað verður um, og serliga teir hægst løntu, kundi ein hugsað sær eina reglu, sum ikki heilt bannaði, men strangliga avmarkaði møguleikarnar fyri at draga undirskot av fiskiskipi frá í slíkari lønarinntøku, t.d. til 20.000 kr. árliga.

Ein slík regla hevði havt betri sosiala javnvág enn tað núverandi hámarkið. Í døminum áður hevði tann, ið vann 42.000 kr. framvegis kunna av-

skrivað seg niður í 22.000 kr., men hann, ið vann 122.000 kr. hevði bert komið niður á 102.000 kr.

Um slíkar avmarkingar er at siga, at tær óivað høvdu minkað um laugin hjá teimum bólkum, ið raktir vórðu, til at seta pening í fiskiskip. (Um slíkar reglur eisini skuldi umfatað farmaskip, velst um hvørji ognarviðurskifti, ið menn ynskja í tí vinnuni).

Nakað av tí peningi, ið tá ikki verður settur í skip, fer inn í skatti. Um restin verður nýtt til forbrúk, passiva uppsparing ella aðrar fløgur er ikki lætt at siga. Vanliga hugsanin millum búskaparfrøðingar er, at løntakarar yvirhøvur nýta størri part av innlökuni til forbrúk enn t.d. fólk í ognari vinnu.

Hvørja ávirkan, ið ein slík avmarking hevði havt á fiskivinnuna er eisini ilt at meta um. Jú strangari avmarking, jú meira eru tað tey gomlu, «traditionsbundnu», «feitu» virkini, ið fjálgað verður um. Tað er royndur lutur innan allar vinnur, men serliga innan «traditionellar» vinnur sum landbúnað og fiskivinnu, at tær neyðugu endurnýggjanir sjáldan koma frá teimum «etableraðu» men oftast frá teimum nýggja, ið koma inn í vinnuna uttanífrá. Hetta sjónarmið talar fyri varðsemi við avmarkingum.

Leggjast kann aftrat, at ein avmarking fyri løntakarar á landi sum tann áðurnevnda helst í summum førum hevði ført til, at menn á landi fóru til skips ein part av árinum til at tryggja sær størri frádráttarmøguleikar. Hetta hevði so amaðhvørt hjálpt til at minka um fiskimattrotið, um slíkt er, ella gjørt tað truplari hjá teimum, ið fiska burturav, at fáa arbeiði árið íkring, um so er, at tað stendst á við tí.

Viðv. 4) Fløgurnar eru ov stórar, ójavnar og illa undirbygdar.

Um fløgurnar í fiskiskip í Føroyum hesi seinastu árin sum heild eru ov stórar er ilt at siga. Ein unlegging av fiskivinnuni, so hon verður meira mekaniserað, hevur víst seg at vera neyðug. Hetta setur stór krav til fløgur. Skal flotin verða nokurlunda nútímans, er eisini brúk fyri at skifta skip út í heilum. Framvegis eru nógvar feroyskir fiskimenn í vinnu uttanfyri Føroyar. Tað er tí neyvan nokur grund til at halda, at fløgurnar í fiskiskip sum heild eru størri enn tær eiga.

At fløgulagið er ójavn hevur fleiri orsøkir. Fløgurnar kunnu minka eina tíð, av tí at menn hava ilt við at síggja lønandi fløgunøguleikar. Tá ið so slíkir møguleikar koma til sjóndar, vinda fløgurnar aftur uppá seg.

Tað er ó ongín ivi um, at avskrivningarreglurnar gera hesa ójövnu gongd enn ójavnari. Íløgugrunnarnir eru til nakra hjálp í so máta, men mark er fyri, hvussu nógv álit, ið eigur at vera sett til teirra, tí møguleikin at leggja í íløgugrunn er einvíst til fyrimum fyri teir, sum eru «etableraðir» í vinnuni frammanundan.

Hvørja ávirkan, ið ein herðing av avskrivningarreglunna hevði havt á íløgur og íløgulag er illt at meta um. Tað er ikki givið, at hetta hevði minkað um íløgurnar ella gjørt lær minni ójavnar. Hugsu vil okkum ein persón, ið vil sleppa at avskriva 150.000 kr. í ár. Hetta kann hann við nógaldandi 15% forskotsavskrivning gera við at biðja um eitt skip fyri 1.000.000 kr. Varð forskotsavskrivningin lækkað niður í 10% hevði hetta møguliga ført til, at hann umbað skip (ella part í skipi) fyri 1.500.000 kr.

Á sama hátt kann víasast á, at rúmari avskrivningar t.d. heilt frælsar avskrivningar, ikki við vissu kunnu sigast at føru til størri ella ójavnari íløgur.

Summir óttast fyri, at rúmari avskrivningarmøguleikar, ið koma ollum til góðar uttan mun til, um tey hava skil fyri skiparakstri ella ikki, føra til illa undirbygdar íløgur við skattasparing sum einasta endamáli.

Í hesum viðfangi er vert at minna aftur á taldomið í 2. pelli. Hetta var ein skipaðlaga, ið «endaði velt», við tað at eigararnir fingu peningin aftur við einum ávisum avlopi (sum teir eisini lótu skatt av, tá ið avtornaði). Var íløgan ikki undirbygd, so teir t.d. nøyddust at selja skipið í 1980 fyri 400.000 kr., so er skilligt, at hetta var ein ring förrætning, bæði fyri hitt almenna, fyri færoyska samfelagið sum heild, men sanniliga eisini fyri eigararnar, sum høvdu havt eitt tap uppá tilsamans 150.000 kr. Skattamyndugleikarnir høvdu horið 40% av tapinum, men hiní 60% svarandi til 90.000 kr. høvdu teir horið sjálvir.

Ein rationelt hugsandi persónur setur tí ikki pening í eitt tiltak, ið hann væntar undirskot av, bert tí at avskrivningarreglurnar hjálpa honum til at útseta ta lótu, tá ið undirskotið skal gjaldast. Hinvegin kann verða endurlikið, at ein lögur markskattur ger menn ikki bert minni fegnir um ein vinning, men eisini minni cynnar um eitt tap. Hetta, og so tað, at avskrivningarreglurnar – við at fáa vinningin at koma seinni og tap fyrr til sjónar í skattaroknskapinum – í veruleikanum fáa vinningin at koma skjótari og tap eisini seinni til gjaldingar hjá eigarunum, ger helst menn meira fúsar at taka eina risiko. Hetta økir um íløguhugin og ger menn minni bangnar fyri at royna nýggjar leiðir, og skuldi sostatt verið gott.

Læggjast skal afturat, at tað, ið her er sagt, byggir á, at menn hugsa skynsamliga. Er henda treyt ikki uppfyllt, ber ikki til at siga nakað um búskaparligu atferð teirra.

5. Samandráttur.

Avskrivningarreglurnar geva skipaeigararum eitt rentufrítt lán, sum tó kann verða langt um við framhaldandi iløgum. Fyrinumurin er størri, júst størri inntøkan er, og eru tað tí mest háinntøkufólk, ið fáa fyrinumín, bæði av sjálvari skattaútsetingini og av øktum sosialum ágóðum. Skulu hesir skeivleikar avmarkast, er ruddiligasta loysnin at minka um avskrivningarnar, so tær samsvara betur við veruliga virðistapið. Reglur um avmarking av tí undirskoti av skipum, ið kann dragast frá í aðrari inntøku samsvara illa við reglurnar fyri góðari skatting, og mugu uppfatast sum vinnupolitisk tilløk til at ávirka ognarviðurskiftini í fiskivinnuni.

Tær rúmu avskrivningarnar virku iløgufrenjandi, so verða reglurnar herdar, er helst neyðugt við øðrum tiltøkum, ið kunnu upphalda teim ynsktu iløgunum uttan at avlaga skattleggjingina.

Skjal V.B.

Skattalætti fyri yvirlíðararbeiði.

1. Inngangur.

Løgtingið heitti hin 27. november 1973 á landsstýrið um at áleggja nevndini at kanna møguleikarnar fyri skattalætta á yvirlíðararbeiði.

Fyrst verður greitt frá grundunum til at uppskot um slíkan lætta er komið fram. Síðan verður spurningurin um tað er beint at geva ein slíkan lætta viðgjørdur, fyrst úr búskaparligum og síðani úr skattafrøðiligum sjónarmiði. At enda verður víst á hvørjir møguleikar, ið eru fyri at seta slíkan skattalætta í verk í Føroyum.

2. Grundir fyri uppskotinum um skattalætta fyri yvirlíðararbeiði.

a. Heitið «yvirlíðararbeiði» merkir sum kunnugt «úrlíðararbeiði», t.e. arbeiði, ið gjørt verður uttan fyri ta í lønarsáttmálanum fastsettu «vanliga» arbeiðstíðina, (ið til dømis kann vera frá kl. 8 á morgni til kl. 17 á kvøldi mánudag til friggjadag). «Yvirlíðararbeiði» kann umframt «úrlíðararbeiði» vera «eykararbeiði», t.e. arbeiði út um vanliga arbeiðsviku, (ið t.d. kann vera avtalað til 42 tímar), men nýtist ikki vera tað. Talan

kann vera um «reint úrtíðararbeiði», ið liggur á kvældið, nátt ella um vikuskifti, men heldur seg innanfyri teir ásettu 42 tímarnar.

Tað tykist sum at áhugi hevur verið fyri at geva skattalætta til alt yvirtíðararbeiði, ikki bert eyka arbeiði, men eisini reint úrtíðararbeiði.

- b. Taka vit fyrst tær grundir, ið tala fyri at stuðla til eyka arbeiði, t.e. til longri arbeiðsviku enn 42 tímar ella longri arbeiðsár enn ca. 2.000 tímar, so er vert at minna aftur á tað, ið sagt varð í kap. V 5. petti um, at skatturin sum heild, men serstakliga hin progressivi inntøkuskatturin, hevur lyndi til at minka um hugin til at arbeiða og vinna meira.

Ein skattalætti á yvirtíðarlønini miðkar um marksskattin á hesi løn og skuldi á henda hátt stuðla til eykaarbeiði.

- c. Sum grund fyri at stuðla til úrtíðararbeiði (ið ikki nýtist vera eykaarbeiði) verður víst á, at summi virkir, eitt nú fiskavirkir, vegna ójavn- an rávørutilflutning hava eina ógvuliga ójavna arbeiðsgongd. Onnur virkir, t.d. skipasmíðjar, hava ofta brúk fyri at avrika eitt ávist arbeiði innan fyri eina ógvuliga stutta frest. Í láðum fornum er neyðugt at biðja fólk átaka sær úrtíðararbeiði, men hóast dýrtíðarviðbótur, ið eru tyngjandi útreiðslur hjá hesum virkjum, so gongst kortini strílið at fáa fólk at átaka sær úrtíðararbeiði.

Ein skattalætti á úrtíðarviðbótini hevði fingið hana at munað betur og sostatt økt um hugin at átaka sær úrtíðararbeiði.

3. Búskaparligar viðmerkingar til yvirtíðarskattalætta.

- a. Fyrst eigur at verða hugt eftir, hvussu, ið lønin fyri yvirtíð verður ásett.

Tá ið lønarsáttmálarnir áseta serliga lønarviðbót fyri yvirtíð, stendst tað av, at løntakarinn ikki bert hugsar um tann pening, ið hann kann forvinna, men eisini um tað ið hann ofrar, fyrst og fremst av tíð, fyri at fáa fatur á inntøkuni. Valið stendur immillum fríttíð og inntøku; jú meira hann vil hava av peningi, jú meira má hann ofra av fríttíð. Hann vil helst hava bæði, og roynir at finna eina javnvág, hvar ið hann júst ofrar so nógv tíð, at ein tílíní aftrat júst er eitt sindur minni verður enn ein tímansløn og ein tímansløn aftrat júst er eitt sindur minni verd enn ein mistur fríttíni.

Tað er eitt alment fyrbrigdi, at jú meira ein hevur av onkrum, jú minni vil ein ofra fyri at fáa eitt sindur av tí aftrat. Nyttan av eini eind

andi javnvág á arbeiðsmarknaðinum, ið stendst av, at avtalaði prísurin á yvirtíð er ov lágur. Tann náttúrliga loysnin í einum liberalistiskum búskapi er tá at hækka prísin, so at nakað av tí yvirtíðararbeiði, sum verður gjørt í dag, men sum ikki er ment at bera eina hægri løn, dettur burtur, og sostatt fríger yvirtíðarlugaða arbeiðsmegi, ið saman við tí eyka arbeiðsmegini, ið tann hægri lønin fær at koma fram, kann avrika so mikið meira av tí yvirtíðararbeiði, ið gevur eina so stóra samfelagsliga úrtøku, at ráðini eru til at gjalda ta hægri lønina.

Ein slik hækking av yvirtíðarlønini kann sostatt tryggja, at allir partur fáa meira burturúr. Meira verður arbeitt. Arbeidararnir fáa eina eykainntøku, ið er nóg stór til at uppvega tann økta frítíðarmissin. Tey virkini, ið hava so lønandi uppgávar, at tær kunnu bera ta hægri yvirtíðarlønina, fáa nú loyst tær, meðan tey virkini, hvørs framleiðsla ikki er so virðismikil, at hon orkar at bera ta hækkaðu lønina, nú noyðast at flyta framleiðsluna til vanligu arbeiðstíð ella lata hana detta niðurfyri. Eitt slíkt umskifti er ein samfelagsøkonomiskur vinningur.

Ein uppilegging í hesa náttúrligu marknaðarstýring við serligum skattafyrinum til yvirtíðarløn kann forða búskapinum í at finna ta samfelagsøkonomiskt ynskiligastu javnvágina. Hon førir til, at virðismikil arbeiðskraft verður misnýtt til at framleiða vørur og tænastur, ið ikki eru so mikið verðar, at tær eru forar fyri at gjalda eina løn, ið kann uppvega virðið av tí mistu frítíðini.

Eitt er, at ein skattastudningur sum nevnt kundi hjálpt til at fingið eina (falska) javnvág í lag ímillum útbøð og eftirspurning av yvirtíðararbeiði á einum marknaði við ov lágum yvirtíðargjaldi frammamanndan. Á øðrum partum av arbeiðsmarknaðinum, har roknað kann við, at javnvág var í frammamanndan, tí at yvirtíðarviðbøturnar eru nóg stórar, eisini tá ið skatturin av lønum er goldin, kemur nú ólag í, soleiðis at løntakararnir nú fáa «yvirkompensatió», sum kanska førir til at yvirtíðarviðbøturnar í øðrum umfari verða settar niður ella kanska bert til, at yvirtíðararbeiðið veksur. Hetta sjónarmið er serliga týðingarmikið á leimum økjum, har ið danskt lønarlag er galdandi. Teir dansku takstirnir fyri yvirtíð eru ásettir so mikið stórir, at teir skulu kunna bera ein markskatt, ið er 10-20% hægri enn tann føroyski javnvágarmarkskatturin.

Búskaparlig sjónarmið tala sostatt ímóti einum serligum skattastudningi til úrtíðararbeiði og harvið til serliga úrtíðarkrevjandi framleiðslu.

- b. Eftir stendur so tann meira almenna grundin, at skattleggingin sum er — við at skatta arbeiðsúrtekku (og nýtslu), men ikki frítið kann fáa fólk at velja stytri arbeiðstíð og longri frítið enn tey høvdu valt um ongin skattur var. Skatturin tannar sostatt arbeiðsluginum og tí kundi tað hugsast at verið skynsamt (rationelt) at roynt at uppvega nakað av hesi virksemisdarvandi ávirkan við tiltøkum, ið miðaðu ímóti at fáa fólk at arbeiða meira og sostatt kanska koma nærri at tí arbeiðstíð, ið tey høvdu valt, um skatturin ikki hevði havt nakra ávirkan.

Til helta er fyrst at viðmerkja, sum nevnt er í kapittli V 5. petti, at tann virksemisdarvandi ávirkanin hjá skattinum ikki er heill so einvís sum ofta verður hildið.

Til ber at hugsa sær domi um, at minni hevði verið arbeið um ongin skattabyrði var. Híntvegin er valla nakað at ivast í, at ein høgur markskattur á inntøku helst minskar um hugin til at átaka sær meirarbeiði ella eykarbeiði ella á annan hátt vinna meira pening.

Sum nevnt í kap. V 5. petti er torført at hugsa sær ein markskatt, ið var null, um ein samstundis ynskir at skatta borgararnar eftir førinum.

So skuldi ein uppkravt skatt — ikki eftir veruligari — men eftir moguligari inntøku, og tann uppgávan, at meta um, hvussu nógv, ið hvør einstakur skattaborgari hevði verið færur fyri at ymjið, um hann nýtti evni síni best gjørligt, er hart út sagt ógjørlig. Vit noyðast tí helst at liva við markskattinum og hansara doyvandi ávirkan á fyrirtaksenið, men sum víst er á í kap. V, so er moguligt at minka um hann, lutvís við at broyta skattalagið, so inntøkuskatturin fær minni týðning, lutvís við at breiðka grundarlagið undir inntøkuskattinum, so moguligt verður at krevja somu upphædd inn við lægri prosentum.

Í Føroyum er serlig grund til at peika á skattafrádráttarregluna, sum ferir við sær, at miða metu eftir einum markskatti í longdini (javnvágarmarkskatti) uppá 45%, so er neyðugt at seta markskattin fyrsta árið til 82%.

Hóast allir skattaborgarar vita, at hetta høga prosent ikki er galdandi í longdini, so er óvissan um endaliga úrslitið kortini so stór, at hon

helst skapar ein varðhuga av, at markskatturinn er hægri enn hann veruliga er. Hetta er virksemisdarvandi.

Hinvegin er tað helst ein fyrimunur fyri arbeidssfýsnið, og ikki minst hugin til at átaka sær yvirtíðararbeiði, at skatturinn ikki verður uppkravdur sum samtíðarskattur.

- c. Tann almenna grundin, at skatturinn sum slíkur er virksemisdarvandi, talar ikki únóti skattaliltøkum, ið kunnu uppvega nakað av hesari ávirkan og fremja virkisfýsnið.

Serligir skattalættar fyri eykararbeiði hjá lóntakarum tæna hesum endamáli, men sum víst er á, so er spurningurinn heilt almennur, og tí má verða rátt til at royna at loysa hann við so alment virkandi tiltøkum sum gjørligt og rátt má verða til at nýta serfílløk sum yvirtíðarlættar við varðsemi.

4. Skattleggjarsjónarmið viðvíkjandi yvirtíðarskattalætta.

- a. Sambært tað rættvísissjónarmið, ið inntøkuskatturinn byggir á, eigur øll inntøka at verða skattað eins, uttan mun til hvussu hon er vunnin, eisini uttan mun til um hon er vunnin undan ella aftaná kl. 17.

Hinvegin er greitt, at allar útreiðslur, ið neyðugar eru til at vinna inntøkuna, skulu kunna dragast frá. Standast serliga stórar útreiðslur av yvirtíðararbeiðnum eiga tær sostatt at geva rætt til frádrátt. Er ein partur av yvirtíðarviðbótini samsýning fyri eykaútreiðslur, eigur hesin partur ikki at verða roknaður uppí skattainntøkuna.

- b. Sum grund fyri serliga mildum skatti av yvirtíð verður onkuntíð víst á, at jú meira stríggið tað hevur verið at vinna inntøkuna, jú mildari eigur hon at verða skattað.

Líknandi sjónarmið hava eisini verið ferd fram til frama fyri hugsanina um, at ognarinntøkur skulu skattast harðari enn arbeidssinntøkur o.s.fr.

Hóast hetta sjónarmið sær ógvuliga rættvist út, so er vanligu hugsanin millum skattafrøðingar tann, at hesi viðurskiftini eiga at vera skattinum óviðkomandi.

Henda áskoðan byggir á tað sama sum nevnt varð í 3. part, at vit í einum marknaðarstýrdum búskapi í fyrstu syftu eiga at áleggja markn-

aðinum sjálfum at skapa «útjavnandi lönarmunir», ið gera, at störv, ið t.d. krevja nógv úrtíðararbeiði, langa fráveru heiman, strævið ella skitið arbeiði o.s.fr. fáa hægri lön, enn störv, ið ikki hera hesar vansur við sær.

Eín uppílegging við serligum skattalætta til tey minni atdragandi störvini færir lættliga við sær, at tann ynskiliga útjavninngin við lönarmunum ikki verður framd.

Heldur ikki hetta sjónarmið er sostatt nóg góð grund fyri serliga mildari skatting av t.d. yvirtíðarinntøku.

- c. Eín grund fyri at skatta eykaarbeiði millt ella als ikki, er hitt sonnevnda »limagjaldssjónarmiðið», ið vil vera við, at um so er at maður letur skatt av eini inntøku, ið svarar til vanligu arbeiðstíð í yrki hansara, so hevur hann gjørt skyldu sína ímóti samfelagnum, og tað eigur tí ikki at krevja meira av honum enn svarandi til hetta «limagjald», men lata hann hava eina eyka inntøku út um hetta skattafría fullt og heilt.

Hitt er at hetta sjónarmið ið møguliga er rættiliga útbreitt manna millum - er torført at sameina við sjónarmiðið um skatt eftir førimumi. Verri er, at tað helst er ógjørligt at gjøgnumføra.

Tað kann so dánt nýtast upp á ein persón, ið er tímaløntur í einum starvi við almennakunngjördum lönarsáttmála, men hvat við akkordvinningi, ognarinntøku og inntøkuni hjá fólki í sjálvstøðugum virki? Hesi vandamál eru ikki minni eina tey, ið umrødd vórðu í 3. patti um skatting eftir inntøkunøguleikum.

- d. Tað skattliga grundsjónarmiðið verður sostatt, at serliga linlig skatting av inntøku av yvirtíðarvinningi ikki er í samsvari við vanligu góðtiknar reglur fyri góðari skattlegging.

5. Hugsanligar yvirtíðarskattalætta skipanir.

- a. Er politiskt ynski um at áseta serligar reglur um skattalætta fyri yvirtíðararbeiði verður trupult at finna gongdar leiðir at vísa á.

Tað hevur ikki verið møguligt at finna fram á galdandi ella royndar skipanir av hesum slag í útlöndum. (Í Týsklandi sigst tó galda ein skipan, ið líkist tí undir b. uppskotnu). Donsku skattamyndugleikarnir, sum ið hvussu er í prinsippinum hava havt eitt hugskot um slíka skipan

tíl umhugsunnar, tykjast hava víst skipanini frá sær, tí teir hava hildið tað vera ógjørligt at finna eina skipan, ið kann umsitast.

b. Skattafrælsi fyri yvirtíðarviðbøtur.

Ein toluliga greið skipan hevði verið at gjørt allar yvirtíðarviðbøtur hjá øllum løntakarum skattafríar.

Ein slik skipan krevur, at løntakarar og arbeiðsgevarar geva upp, hvussu stórir partur av lønarinntøkuni, ið er yvirtíðarviðbót. Hetta er lætt at rokna við, men helst trupult at hava eftirlit við.

Ein slik skipan hevði helst havt ymsar óynsktar avleiðingar fyri inntakubýtið.

Áður er nevnt, at nógvar prísviðbøtur longu frammaundan vóru nóg stórar til at tær kundu bera skattin, og aðrar (hjá teim danskløntu) eru eintá størri. Eitt amað er, at støddin á yvirtíðarviðbótunum veksur, í hvussu er ájavnt við lønarhæddina, og skipanin verður tí helst til størstan fyrimum fyri háinntøkufólk. Afturat hesum kemur, at hjá summum bólkum, sum t.d. lærarum og sjúkraluúslæknum er ein rættliga stórir partur av arbeiðinum úrtíðararbeiði, meðan onnur onki úrtíðararbeiði kunnu fáa í størvum teirra.

Ein annar vansi er, at uppskotið ger mannann í millum løntakarar og fólk í sjálvstøðugari vinnu, ið ofta hava langa arbeiðsviku, sum tey eftir hesi skipan bert kunnu fáa skattalætta fyri, um tey skípa virki síni sum partafeløg og seta seg sjálvi sum løntakarar eftir sáttmála, ið gevur ríviligar yvirtíðarviðbøtur.

Men, heldur ikki allir løntakarar verða at fáa part í eini slikari skipan. Her verður hugsað um fiskimenn, sum helst eru teir feroysku løntakarar, ið hava flestar úrtíðartímar. Meðan menn í farmasigling (sum nógvir hava skattafyrimumir frammaundan ígjøgnum sjómansskattin) fáa ein stóran part av løn síni sum yvirtíðarløn og fiskil kunnu sleppa upp í part, so fáa feroyskir fiskimenn onga serstaka yvirtíðarsamsýning og sleppa sostatt ikki upp í part.

Hvussu stórt eftirlitsproblemið verður, er illt at meta um, men tað er ikki óhugsandi, at ein slikur lætti hevði nært um hugin at átaka sær yvirtíðararbeiði yvirhøvur, og serstakliga úrtíðararbeiði. Hugsandi er eisini, at bæði løntakarar og arbeiðsgevarar høvdu havt hug til at avtala ein lutfalsligan størri part av komandi lønarhækkington sum úr-

liðarviðbætur enn higar til og at áhugin fyrir ótráðitionellum arbeiðs-
tíðum hevði vaksið, somuleiðis hevði áhugin fyrir at arbeiða longur
kanska gjørst størri enn áhugin fyrir at arbeiða skjótt.

c. Frádráttur fyrir arbeiðstímatál út um vanligt arbeiðsár.

Um so varð, at tað bert var eykaarbeiði, og ikki reint úrtíðararbeiði, ið
hugar var at geva skattalætta, kundi ein hugsa sær eina skipan, sum
álegði lönfakarum og arbeiðsgevarum at uppgæva tað tímatál, ið arbeiði
varð, og at givið inntøku- ella skattalætta fyrir hvønn tíma, ið fór upp
um teir umleið 2.000 tímarnar um árið, ið svara til vanligu arbeiðsvíku.
Ein kundi t.d. hugsað sær ein frádrátt í inntøkuni upp á 5 kr. pr. tíma
ella í skattinum uppá 2 kr. pr. tíma .

Við at hakla seg til reint eykaarbeiði slepst undan úrtíðarspurninginum
og skipanin verður lí einfaldari, men eftirlitsspurningurin verður helst
stórur kortini. At sleppa fólki í sjálvstøðugari vinnu uppí er helst fram-
vegis ógjørligt, men tað ber til at fáa fiskimenninar við, t.d. við einum
frádrátti pr. dag úr havn út yvir t.d. 200 um árið.

Henda skipan hevur sostatt færri vansar enn hia fyrra, men uppfyllir
eisini bert ein part av teim ynskjum, ið sett vórðu fram. Hon er t.d. til
líttla hjálp fyrir tey, ið arbeiða á vírkjum, ið hava ójævnt vírksemi
í gjøgnum árið, við nógvum úrtíðararbeiði ein part av árinum, men ikki
nóg miklum ársvírksemi til at náa upp um teir 2.000 tímarnar pr. fólk
pr. ár.

Hetta ger tað helst ivasamt, um tað er ómakin vert at royna hesa
skipan.

6. Samandráttur.

Skatturin hevur lyndi til at tarna arbeiðssemi og vírkisfýsni sum heild.
Tað finst ongin «patentloysn», ið kann loysa henda spurning til fulnar,
men gjørligt er at broyta skattleggina, so hon tarna vírkseminum
minni enn nú. Best er at royna at bota um hetta almenna vandamál við
almennum tiltøkum. Sertiltøk, sum t.d. hetti fyrir inntøku av eykaarbeiði
eiga at koma í aðru røð.

Bæði búskaparlígar og skattlígar grundir tala móti serskipanum fyrir úr-
tíðararbeiði.

Tvær móguligar yvirtíðarskattalættaskipanir eru umrøddar.

Hin fyrri gevur skattafrælsi ella lætta fyri allar yvirtíðarviðbatur (men ikki fyri grundlønina). Hon gevur skeivleikar ímillum ymsar bólkar av skattaborgarum, ber vanda í sær eisini fyri avlagandi ávirkan á arbeiðs-
viðurskiftini í vinnulívinum og er hartil tørfør at hava eftirlit við.

Hin seinra gevur bert lætta fyri eykaarbeiði út um vanligt arbeiðsár, og ger tí ikki so nógvan mun, men afturfyri eru vansarnir eisini minni.

Niðurstøðan tykist at vera fann, at tá nógv arbeiði er til, eru virkir, sum hava trupulleikar við at fáa fólk at arbeiða yvirtíð, men gongda leiðin er ikki í hesum førum at avlaga skattaskipanina sum heild fyri einkult virkir. Støða má heldur takast til, um hesi virkir skulu fáa serskilta hjálp. Viðmerkjast skal, sum áður nevnt, at skatting uttan skattafrádrátt hevði vist meira greitt, at skattatrystið (støðan tá menn nýta roknaðan skattafrádrátt) á síðst vunnnu krónuni í veruleikanum ikki er meira enn til helvtar so slórt, sum sagt verður.

Skjal V.C.

SKJALTALVA

Bruttotjóðarúrtøka í marknaðarpreisum (eftir SNA-definition, t.e. umvælingar eru drignar frá) pr. íbúgva í Føroyum og øðrum londum.

1. Føroyar	18.200 kr.	100
2. Ísland	21.600 —	119
3. Noreg	24.800 —	136
4. Danmark	26.000 —	143
5. Svøríki	32.600 —	179
6. Finland	18.100 —	99
7. EF («teir 9»)	20.600 —	113
8. OECD íalt ¹⁾	23.600 —	130
9. OECD, Europa ²⁾ ..	17.400 —	96

Kelda: 1. Føroyar: Tjóðarrokniskapur 1971, 2. Hini londini: OECD: National Accounts of OECD Countries 1960-1971, Paris 1973.

¹⁾ Her er tað USA og Canada, ið draga meðaltalið uppeftir.

²⁾ Her eru tað tey Suðureuropeisku londini og Írland, ið draga meðaltalið niðureftir.

VI YVIRLIT YVIR PARTAFELAGSSKATTASKIPANIR:

1. Prinsippspurningar viðvíkjandi partafelagsskatti.

a) Grundir fyri serstøkum partafelagsskatti.

Eitt partafelag er ein serstakur juridiskur persónur, men hevur onga fíggjarliga sjálvstöðu, við tað at aðrir persónar, veruligir ella juridiskir, eiga hann.

Henda dupultstöða førir eisini til tvídrátt um, hvørja stöðu felagini hava skatti viðvíkjandi.

Teir, ið leggja dent á juridisku sjálvstöðuna, koma til tað úrslit, at eitt partafelag skal skattast eins og aðrir persónar.

Teir, ið leggja dent á fíggjarligu ósjálvstöðuna hjá juridiska persóninum: partafelagnum, vísa á, at skattabyrðar í evstu syftu bert kunnu verða bornar av fólki, og at partafelagið bert er ein serligur samarbeiðsháttur millum privatpersónar, og tað er tí út frá hesum sjónarmiði meiningsleyst at tosa um skatt á partafelagum. Verður skattur lagdur á partafeløg, kann tað bert vera talan um eina fyribilsskattung, ið skal mótróknast hjá eigarunum, tá ið høvi verður til tess.

Vanligt er, at partafeløg gjalda inntøkuskatt, men tey grundsjónarmið, ið nevnd eru omanfyri hava havt ymiska ávirkan í ymiskum londum, og tí er rættiliga ójavn, hvussu partafelagsskatturin er uppbygdur.

b) Serligir spurningar viðvíkjandi partafelagsskatti.

1. Dupultskattingin.

Verður partafelagsinntøkan skattað hjá partafelagnum, og síðan vinningsbýtið skattað hjá partaeigarunum, er vinningsbýtið so at siga skattað tvær ferðir, bæði hjá felagi og eigara.

Her er talan um eina formella dupultskatting, men hvussu hørð tann veruliga dupultskattingin er, velst um hæddina á partafelagsskattinum og á vinningsbýtlisskattinum, og hvussu long tíð, ið gongur frá tí, at vinningurin verður vunin og skattaður hjá felagnum og inntil hann verður útgoldin til eigara og skattaður hjá honum.

Seta vit rentuna (aftaná skatt) til 6 per. so svarar ein skattaútsætting í 7 ár til, at skatturin minkar við einum triðingi, 12 ár svara til at hann minkar niður í helvt og 18 ár, til, at hann minkar niður í ein triðing.

Bert um vinningsbýtið verður skattað sama ár sum felagið skal gjalda skatt av vinninginum er ongin útsetingarfrímunur, og dupultskattingin virkar fullt út.

Vilja menn sleppa frá dupultskattingini, so kann hetta gerast á ymiskan hátt.

Teir, ið leggja dent á sjálvstøðu partafelagsins halda ta rættastu leiðina vera at meta vinningsbýtið javnt við aðrar fíggjarútreiðslur hjá felagnum og koma til tað úrslit at vinningsbýtið eigur at verða drigið frá í felagsinntøkuni (frádráttarskipanin). Teir, ið leggja dent á ósjálvstøðu felagsins halda, at vinningur felagsins bert skal skattast hjá eigarunum. Tann skattur, ið felagið letur, tá ið vinningurin kemur fram hjá tí, eigur at verða settur sum fyribilsskattur, ið eigur at verða góðskrivaður partaeigarunum og mótroknaður í skatti hansara av vinningsbýtinum (**endurgjaldingarskipanin**).

Hesir báðir mátar miða imóti at avtaka ella minka um bæði lann formella og tann veruliga dupultskattin.

Tað ber eisini til at minka um ella avtaka lann veruliga dupultskattin uttan at avtaka ta formellu dupultskattingina.

Hetta kann m.a. gerast við at skatta bæði vinningin hjá partafelagnum og vinningsbýtið hjá partaeigarunum lægri enn aðra inntøku. Latvíst kann hetta eisini gerast við tí sonevndu «splitrate» skipanini, ið er uppbygd soleiðis, at inntøkan hjá felagnum verður skattað ymiskliga, alt eftir um hon verður lutað út ella verður standandi í felagnum. Tann parturin, ið verður standandi, verður skattaður við einum høgum skattaprocenti, og lann parturin, ið verður lutaður út við einum lágum procenti.

Ein annar «dupultskattaspurningur» stendst av, at vinningurin hjá partaeigarunum persónliga umfatar bæði vinningsbýtið og kursvinning á partabrøvum. Ein partur av hesum kursvinningi er eitt úrslit av burturavlegging av skattaðum yvirskoti hjá felagnum. Í Føroyum er hesin spurningur sum nú er uttan lýðning, við tað at ongin skattur er á kursvinningi.

II) Búskaparligu avleiðingarnar av partafelagsskattinum.

Ikki allir halda, at tann veruligi dupultskatturin hevur nakað uppá seg. Teir vísa á, at hugsandi er, at partafeløgini uppfata sín egna skatt og kanska eisini bruttovinningsbýtið (t.e. vinningsbýti, áðrenn skatturin hjá eigarinum verður drigin frá) sum kostnað, ið antin verður skúgvaður fram eftir, yvir á söluprísirnar ella aftureftir sum lægri prísir á ráevni og arbeiðsmegi.

Jú sterkari monopolstöðu, ið felagið hevur, ávikavist á sölur- og á innkeypssíðuni, jú meira trúligt er, at hetta er so.

Spurningurin er síðan, hvussu fyrinumurin av avtøku av tí fornella dupultskattinum (sum eftir hesi áskoðan ikki er veruligur) verður býttur imillum felagið, eigararnar, teir, ið keypa frá, og teir, ið selja til felagið.

Fær fyriløkan stødd í harðari kapping á solumarknaðinum (sum t.d. føroyskar útlutningsfyrirøkur), men ikki á innkeypssíðuni, hevur hon bert móguleika fyri at skúgva skattin frá sær á rávøruseljararnar og arbeiðsmegina. Stendur fyriløkan sterkt yvirfyri hesum, fáa teir neyván nakran fyrimum av skattalættanum. Skattalættin kemur tí í fyrsta umfari bert fyrirøkuni tilgóðar. Hon fær tí størri vinning. Um hann verður nýttur til størri tøk vinningsbýti (t.e. vinningsbýtið eftir at skatturin er frádrigin) ella til størri berturavleggingar er ilt at siga. Tað velst um so nógv, m.a. hvussu ið skattaskipanin sær út.

Var eisini hørð kapping millum virkini á innkeypssíðuni hava rávøruseljarar ella arbeiðsfólk longu frammamanndan fingið tann prís og ta løn, ið marknaðurin sum heild kann geva. Sostatt skuldi onki hent uttan tað, at fyriløkan fekk størri tøk vinning. Fyriløkan fær hesar vørur og tænastur fyri marknaðarprís sum vant. Í øðrum umfari kundi hugsast, at hendan (og aðrar) fyrirøkur nú fáa størri tøk vinning og tí víðka um virksemd. Hesin størri eftirspurningur eftir framleiðslukreftum kann tá lóa prísirnar á rávørurnar ella arbeiðslønina at hækka. Kanska verður eisini neyðugt at seta vinningsbýtið upp fyri at fáa meira av partapeningi.

Sum frálíður má ein umfatandi skattalætti á øllum feløgum (ella betri: á øllum vinnulívsinstøkum) fara at koma eisini øðrum til góðar enn teimum núverandi eigarunum.

Hevur fyrítøkan monopol (ella eina sterka støðu) á solumarknaðinum (føroyskar heimamarknaðarfyrítøkar t.d.), hevur hon longu (við at framleiða mími) skúgvað skattin yvir á keyparamar. Læt看 skatturin, skuldi tað loyst seg hjá virkinum at økt nakað um framleiðsluna og setti prísir nakað niður. Hvussu nógv, velst um, hvussu stóra ávirkan, ið ein prisniðurskurður fær á eftirspurningin. Er fyrítøkan undir monopoleftirliti, má eftirlitið taka støðu til, um skatta-byrðin higartil hevur verið roknað inn í kostnaðin, tí um so er, eiga prísirnir at verða lækkaðir.

Verður skattalættin ikki skúgvaður víðari, men verður verðandi hjá felagi og eigarum, fær sjálvur skattalættin til ein kapitalvinningur fyri eigararnar, soleiðis at interna virðið á partabrevum hækkar og við tí helst eisini kursurin. Henda ásannan av, at partafelagsskatturin ofta er vorðin skúgvaður víðari, hevur ofta verið nýtt sum avgerandi argument imóti avtøku av dupultskattningini.

III) Neutralitetskrøv til partafelagsskattin.

Hesi neutralitetskrøv eru fleiri. Eitt krav, ið samsvarar við rættvísiskravið er, at inntøka skal verða **skattað eins**, annaðhvørt hon verður vunnin í persónligum virki ella í partafelag. Skattningin eigur **ikki** at ávirka valið imillum persónligt virki og partafelag.

Eitt annað krav er, at skatturin ikki skal ávirka fíggingina av einum partafelag.

Felagið skal verða **skattað eins**, um tað fíggjar seg við lántøku ella partapeningi. Frádráttur fyri vinningsbýti sum fyri rentu uppfyllir hetta krav. Verður dupultskatturin avlíkin, verður hesin spurningur oftan áhuga.

Eitt triðja krav er, at inntøkan skal **skattast eins** (antún hjá felagnum ella hjá felagi og eigarum fílsamans), annaðhvørt hon verður nýtt til **uppsparing** í felagnum ella verður býtt út til eigararnar.

Eitt fjórða neutralitetskrav er, at skatturin ikki skal hava ávirkan á, hvar, ið partafelagið fær sær **heimstað**. Av hesi orsök og fyri at spara umsiting er partafelagsskatturin nógvastaðni (t.d. í Danmark) eins um alt landið og verður inngoldin til ríkið, ið síðan letur ein part (t.d. 1/5) víðari til heimstaðarkommununa.

IV. Búskaparpolitísk endanál við partafelagsskattinum.

Tað kann hugsast, at hitt almenna antin vil stuðla vinnulívsmonnum til at skipa seg sum partafelag ella vil mótarbeiða hesum.

Í eldri tíð, tá avmarkaða áhyrgdin í partafeløgnum varð hildin at vera ódámilig, varð hetta brúkt sum argument fyri harðari skatting av partafelagsinntøkum enn persónligari inntøku, harundir dupultskatting.

Í nýggjari tíð hevur lyndið heldur verið at stuðla monnum til at gera partafeløg, út frá tí hugsan, at vinningur, ið vunnin varð í partafelagi og umsitin av eini partafelagsnevnd, heldur varð nýttur til uppsparing og íløgur enn til nýtslu, mótsett persónligari inntøku.

Eisini hevur verið tosað um at uppsparing, ið varð sett í risikokend partabrøv, skuldi fáa eina mildari skatting enn passiv, risikofri uppsparing.

Í hesum sambandi kann verða nevnt, at í orðaskiftinum um hvørt partafelagsskattin eigur at stuðla til vinningsbýti ella burturavlegging og um hvør háttur, ið bestur var at lætta um dupultskattin, at geva felagnum lættan (frádráttarskipanin) ella partaeigarunum (endurgjaldsskipanin) hava summir hildið uppá felagið, av tí at felagsnevndin má halda at duga betur at nýta peningin rætt enn partabrævaeigarin, meðan aðrir hava hildið, at kapitalurin sum heild verður best nýttur, um partabrævaeigarin fær hann út úr felagnum og kann taka støðu til, um hann vil seta peningin inn aftur í hetta felagið ella kanska í økkurt annað felag, ið kastar meira av sær. Hesir scinna halda, at hin skipanin tryggjar, at tey gomlu «feit» feløgin trívast («survival of the fittest») meðan teirra skipan tryggjar, at teir dugnaligastu trívast («survival of the fittest»).

Til hetta kann viðmerkjast í fyrsta lagi, at tað at eitt felag gevur yvirskot jú er eitt tekin um, at dugur er í leiðsluni, og at felagið tí ikki kann gerast «feitt» uttan eisini at duga nakað, og í øðrum lagi, at tað væl kann vera, at t.d. tann bretski partabrævaeigarin er kønari enn tann bretski nevndarlimurin, men at hetta neyvan er galdandi í Føroyum. Í londum sum Bretlandi er avgomul traditióin, at almenningurin setur pening í partabrøv, og stórir partur av partabrøvunum verður umsitin av monnum, ið hava hetta til starv burturav og hava lagt seg eftir at fylgja við í, hvussu tað gongst virkjumum sum heild og sum

tí væl kunna hugsast at duga betur at skyna á, í hvørji feløg tað loysir seg at seta pening.

Í Føroyum er ikki slík traditióin og tí er grund til at halda, at sum nú er, eru tað nevndarlimirnir, ið eru teir kærari til at umsita avlopspeningin, so hann verður til størst samfelagsgagn; sum nevnt talar hetta fyri at stuðla til burturavleggingar í feløgnum.

Eitt annað endamá, ið kann ávirka partafelagsskattin, er hvørja støðu, ið lond hava til útlenskar ilögur. Tey flestu lond skatta alla inntøku hjá borgarum teirra, hvaðani hon er, og alla inntøku, sum vunnin verður innanlands, hvar tann, ið vinnir hana hevur, so býr.

Av hesum stendst ein dupultskatting, ið rakar bæði innlenskar eigarar í útlenskum partafeløgum og útlenskar eigarar í innlenskum partafeløgum. Í flestu londum ber heldur ikki til at snikja seg undan hesi dupultskatting, við tað at partafeløgini hava skyldu at halda einum prosentparti av vinningsbýtinum eftir sum kelduskatt. Jú minni vekt, ið verður lögð á partafelagsskattin og jú størri vekt, ið verður lögð á skattin av vinningsbýti, jú størri verður problemid. Roynt verður at seta reglur fyri hesum skattabýti við dupultskattaavtalam. OECD hevur eisini gjørt eina fyrimynd fyri slíkar avtalar. Har verður roknað við, at heimlandið hjá partafelagnum kann halda 30% av vinningsbýtinum aftur sum fyribils kelduskatt frá innlenskum borgarum, men til útlenskar partaeigarar eiga í minsta lagi 15% at verða latin aftur (tó størri prosent fyri dótturfelag), tí prinsippið er, at vinningsbýtið helst skal verða skattað í tí landinum, har partaeigarin býr.

Við endurgjaldsskipanini stendur ein serliga sterkt yvirfyri útlenskum partaeigarum, við tað, at endurgjald kann verða treytað av, at partaeigarin letur skatt í innlandinum. Henda treyt kan síðan verða linkað við dupultskattaavtalam.

V. Umsitingarkrøv til partafelagsskatt.

Tað, at tað eru færri partafeløg enn partaeigarar, ger at jú meira av skattaviðurskiftinum, ið verða avgreidd beinleiðis millum tað almenna og felagið, jú lættari er umsitingin. Umsitingarkrævið talar fyri, at partafelagið letur skatt, at lætti fyri dupultskatt verður givin felagnum og ikki partaeigarunum, og at skattur av vinningsbýti verður inngoldin av felagnum sum endaligur kelduskattur.

Verður endurgjaldt fyri partafelagsskattin latið partaeigarumum tala umsitingarligu sjónarmiðini (serliga eftirlitssjónarmiðið) fyri at partafelagsskatturin svarar til hægsta markskatt hjá persónum.

2. Partafelagsskatturin í Føroyum.

Í Føroyum verða feløg skattað sum persónar, t.e. eisini eftir sama progressiva stiga (tá lata tey ikki fólkapersjónsgjald). Vinningsbýtið upp til 6% av partapeninginum kann dragast frá í skattskyldigu inntøkuni hjá felagnum. Hjá fiskivinnufeløgum er tá ikki neyðugt at útgjalda tey 6 prosentini.

Sambært dansk-føroyska dupultskattavtaluna fáa føroyingar endurgoldið tann danska 30% kelduskattin á vinningsbýtið, tá ið inntøkan verður skattað í Føroyum. Somuleiðis sleppa danskir partaeigarar í Føroyum undan at gjalda skatt í Føroyum av vinningsbýtium. Í Føroyum er ikki kelduskattur av vinningsbýti. Vinningur við sølu av partabrevum verður ikki skattaður, men frípartabrev verða skattað hóast tað, at fáa eitt frípartabrev ikki í sjálvum sær merkir nakra øking í fíggjarnegi móttakarans.

3. Partafelagsskattaskipanir í útlöndum yvirhøvdur.

Reina klassiska skipanin uttan nakran helta fyri dupultskattingina verður brúkt í t.d. Australia, Danmørkini, Luxembourg, Hollandi, Spania og Sveits.

Klassisk skipan við lutvís dupultskattalætta, við at vinningsbýti innanfyri ávíst mark kann dragast frá í felagsins inntøku finst í Føroyum, Íslandi, Svøríki og Finnlandi.

Í øðrum löndum verður eitt sindur av lætta givið partaeigarumum t.d. við at vinningsbýti upp til eina ávísa upphædd er skattafrítt t.d. í USA.

Skattaskipanir, ið fullt og heilt gera av við allan dupultskatt finnast næstan ikki.

Í Grikkalandi sigst, at teir hava fullan skottalætta fyri felagið av øllum vinningsbýti.

Í Canada og í Týsklandi hefur verið skolið upp af geva partaeigarunum fullt endurgjald fyrir tann skatt, ið felagið hefur lutið av vinningsbýtinum, men í hvørgum landinum fekst politiskur meiriluti fyrir hesum.

Í sumnum londum hava teir roynt at sleppa undan einum stórum parti av dupultskattinum við af veita felagnum lættan við eini «split-rate» skipan ella veita eigarunum lættan við eini endurgjaldsskipan.

Í Týsklandi hava teir, sum fyrr nevnt eina «splitrate» skipan, men umhugsa af gera sum Ongland og fara yvir til eina endurgjaldsskipan, ið ikkist tí frønsku ella belgisku. Týsturríki, og Japan hava skipan, ið minnir um ta týsku. Eftir frønsku endurgjaldsskipanini letur felagið ein partafelagsskatt uppá 50%. Restin kann verða útgoldin sum vinningsbýti, ið eigarin skal rokna upp í inntøku sína, men hefur hann rætt til endurgjald fyrir tann partafelagsskattin, ið er goldin av vinningsbýti hansara. Hetta verður gjørt á tann hátt, at hesin partafelagsskattur (50% av vinningsbýtinum) verður lagdur affurat vinningsbýtinum í skattaskyldugu inntøku hansara, men verður mótroknaður í tí skatti, hann skal gjalda av síni samlaðu inntøku. Er endurgjaldið størri um samlaði skatturin, fær hann munin útgoldnan.

Henda skipan gevur ikki fullt endurgjald fyrir partafelagsskattin.

Hvussu ið hesar skipanir virka er víst í skjølum til kap. VIII.

4. Serligar áhugaverðar reglur í einstøkum londum.

Nevnast kann at í Noregi hava teir loyst dupultskattaspurningin á ein serligan hátt: Felagið letur kommunuskatt av allari inntøku síni. Í skattainntøkuni til ríkið er vinningsbýtið loyvdur frádráttur. Eigararnir lata bert ríkisskatt av vinningsbýtinum, ikki kommunuskatt.

Frádrátturin fyrir vinningsbýti til ríkið er bert avmarkaður til yvirs kotið fyrir tað árið. Herumframt er loyvdur ein lítil frádráttur fyrir hurturavlegging í vinningsbýtisútjavnargrunn.

Í Islandi kunnu teir umframt vinningsbýti eisini draga frá tað, sum lagt verður í lógfestan tiltaksgrunn. Hetta er til serligan fyrimum fyrir nýstovnaði feløg.

I Svøríki er frádráttur fyrir vinningsbýti bert loyvdur upp til 5% av partabrevum, ið stava frá tíðini eftir lógarbroytingina í 1966.

Mesti skattalættin fyrir partafeløg í Svøríki eru ilögugrunnarnir, ið skulu setast inn í peningastovnarnar og bert kunnu nýtast til ilögur, tá ið hitt almenna sigur til. Endamálið við hesum er at fáa eitt javnt ilögulag.

I Finlandi og Álandsoyggjunum kunnu 40% av útgoldnum vinningsbýti dragast frá í skattskyklugu inntøku felagsins. Vinningsbýti verður skattað sum vanlig inntøka hjá partaeigaranum. Nýggj feløg fáa 100% frádrátt fyrir vinningsbýti fyrstu 5 árin.

I Danmørk hava teir í prinsippinum fullan dupultskatt, men lætt verður um hann á tann hátt, at partafelagsskatturin er munandi lægri enn hægsti marksskattur hjá persónum (36%, veruliga bert umleið 34%, móti 67%). Lata eigararnir inntøku partafelagsins verða standandi í felagnum í nøkur ár fáa teir tí ein rættuliga munandi útsetingarfrimun, ið minkar nógv um tann veruliga dupultskattin.

Í fleiri londum, eitt nú Bretlandi, USA og Týsklandi, eru smá «stongd» partafeløg og stór almenn partafeløg ikki skattað eins. Í Bretlandi vórðu tey smáu partafeløgin skattað sum íognarfeløg, t.v.s. úrslitið varð skattliga sæð býtt sundur millum partaeigararnar. Á henda hátt slapst undan dupultskatti, og skipanin varð samstundis neutral.

I Canada skjeyt hin sonnevnda «Carter-kommissiónin» (sí bókeyvirilit nr. I.1.) upp at taka dupultskattin fullkomiliga av á ein hátt, ið skuldi uppfylla øll rættvísis- og neutralitetskrøv.

Teir góðkenna bert, at persónar kunnu bera skatt, og mela tí bert partafelagsskattin sum ein fyribilsskatt.

Skipan teirra er, ásettur verður ein partafelagsskattur uppá 50%, svarandi til hægsta marksskatt av persónum sambært uppskot teirra til persónskatt.

Partaeigararnir fáa fult endurgjald fyrir partafelagsskattin, tá ið inntøkan verður litað teimum. So langt líkist skipanin eini vanligari endurgjalds-

skipan. Munurinn er, at eftir teirra uppskoti er ekki neyðugt, at vinningsbýtið, ið verður litað eigarinum, verður útgaldið til teirra. Felagið kann t.d. samtykkja, at allur vinningur felagsins aftaná skatt, skal útlufast men ekki útgjaldast. Allur bruttovinningur partafelagsins verður tá roknaður upp í persónligu inntöku eigaranna, sum fáa endurgjald fyri partafelags-skattin sambært skattaprocent teirra. Ein vælstandandi eigari, ið hefur ein markskatt uppá 45% fær 5 % aftur, ein pensionistur við einum markskatti uppá 20% fær 30% aftur.

Henda skipan er neutral:

- 1) Ein fyrirtøka verður skatta eins, antin hon er skipað sum partafelag ella persónligt virki.
- 2) Partaeigararnir verða skattaðir eins, um teir fígga felagið við lántøku ella eginpeningi.
- 3) Inntøkan verður skattað eins, antin hon verður útgoldin til eigararnar ella spard upp í felagnum.

Skipanin er rættvís, við tað, at inntøka partaeigarans av partafelagnum verður tald upp í skattskyldigu inntøku hansara og skattað við skattaprocenti hansara.

Útlenskir partaeigarar fáa skattaendurgjald, um so er at hefta verður avtalað við heimland teirra.

Vinningur við sølu av partabreytum er vanlig skattskyldug inntøka, men ein upphædd svarandi til lann part av inntøku felagsins, ið verður útlutadur og ekki útgoldin, verður lögð aftur útveganarvirðinum hjá partabreyvinum, so bert vinningur, ið ekki stavar frá skattaðari burturavlegging verður skattaður.

Skipanin er lætt at hava eftirlit við, við tað at partaeigararnir sjálvir hava ábuga fyri at uppgæva vinningsbýti teirra, men hon krevur nakað væl av pappri, av tí at hvør einstakur partaeigari skal viðgerast sær.

5. Gongdin í partafelagsskattinum seinastu árin.

Broytingar í partafelagsskattinum hava verið til umlungsunar í mongum londum.

Tað, sum mest upptekur menn, er dupultskattaspurningurin, men tað tykist sum at ongin rættiliga hevur hug at avtaka dupultskattin heilt.

Helst man tað vera vandin fyri inntøkumissi, ið ger tað, men eisini politiskir trupulleikar gera seg galdandi. Tað hevur gingið striltið at samfara vinstravong t.d. í Týska javnaðarflokkinum um, at tað var rættast at geva partaeigarum henda skattalætta.

Í felagsmarknaðinum, EF, er ein tillaging av partafelagsskattinum eisini á skránni. Fyrsta stigið er at finna saman um eina felags skipan. Skatta-prósentini koma í aðru røð.

Ongan veg er komið enn við at finna eina felags skipan.

Kommissiónin læt hollenska fíggingarfrøðingin Van der Tempel skriva eina ritgerð um, hvør skipan, ið mátti haldast at vera mest gagnlig út frá hugsjón EF's, um at lætta um kapitalflutningin landanna millum.

Hann ráddi til at brúka klassisku skipanina.

Tá ið nú bæði Týskland og Ongland hava gjørt av at fylgja Frankaríki og Belgíu, má haldast fyri víst, at endin verður, at EF-londini við tíðini øll fara yvir til hesa endurgjaldsskipan, ið ikki gevur partaeigarunum fullt endurgjald.

6. Samandráttur.

Sum tað sæst av hesi gjøtuungongd eru grundbúgusanirnar undir partafelagsskattningini rættiliga ymiskar, og tey krøv, ið setast kunnu til skattaskipanina torfør at lúka samstundis. Hetta er helst orsøkin til, at partafelagsskattleggingin er so ymisk land úr landi. Tað kanadiska uppskotið, ið umrøtt er, tykist á ein greiðan hátt at lúka bæði rættvísis- og neutralitetskrøvini. Hóast vaksandi áhuga fyri dupultskattspurninginum (ið helst hevur samband við vøxturin í samlaða skattatrystinum), sær tað út, sum at menn himprast við at avtaka dupultskattin heilt. EF-londini tykjast á veg ímóti eini endurgjaldsskipan, við lutvísari avtøku av dupultskattningini.

VII GJØGNUMGONGD AV GULDANDI FØROYSKA PARTAFELAGSSKATTINUM.

1. Inngangur.

Í tí orðaskifti, ið verið hevur í Føroyum seinastu tíðina, hevur verið víst á ymiskar síður av føroysku partafelagsskattini, ið verða hildnar at vera óhepnar. Sum tað sæst av undanfarnu kapitlum er grund til at halda, at ein endurskoðan av hesi skattleggning kundi verið gagnlig.

Niðanfyrir verður nomið við ymsar spurningar viðvíkjandi føroysku partafelagsskattini.

Roynt verður at lýsa, á hvørjum økjum tørvur kundi verið fyri broytingum og møguleikarnir fyri ábótum .

Teir einstøku spurningarnir, ið nomið verður við, eru hesir:

- a) Dupultskatturin á vinningsbýti.
- b) Tað, at partafeløgini verða skattlögð eflir sama progressiva skattastiga sum persónar.
- c) Samlaða skattatrystið á inntøku frá partafeløgum.
- d) Mismunurin, ið verður gjørdur á vinningsbýti og rentu.
- e) Fremur skattin ein ynskiligan vinningspolitikk?
- f) Fremur skattin uppsparing og ílegur í feløgum?
- g) Skatturin á frípartabreytum.
- h) Skattin í sambandi við sølu av partabreytum og likvidatión.
- i) Skattleggningin av útlenskum partaeigarum í Føroyum.
- j) Móður- og dótturfeløg
- k) Samløgufeløg verða skattað sum partafeløg.
- l) Ójavnin í skattini frá kommunu til kommunu.
- m) Møguleikarnir fyri at nýta partafelagsskattina í vinnulívspolitikkinum.

2. Viðgerð av teim einstøku spurningunum viðvíkjandi partafelagsskattini.

- a) Dupultskatturin á vinningsbýti.

Dupultskatturin er umræddur í kapitul VI. Hann verður í flestu londum uppfataður sum eitt brek. Veri er tó at leggja til merkis, at í lond-

um við lágum skattaprocentum sum t.d. USA og Spania hevur lítið verið tosað um henda spurning.

Hetta bendir á, at tað meira er tað skattatryggtið, ið kemur fram, tá ið eitt høgt skattaprocent verður lagt omaná eitt annað høgt skattaprocent, enn sjálv tann formella dupultskattin, ið skapar ónøgd.

Dupultskatturin gevur inntøku úr partafelagi verri viðferð enn persónligari inntøku og hevur tí lýndi til at fáa menn at lata vera við at gera partafeløg. Hetta er í stríð við tað í kapitli V umrødda kravið um neutralitet hesum viðvíkjandi. Summir halda, at skattaskipanin heldur átti at stuðla monnum til at skipa seg í partafeløg.

Hugsanin er m.a., at skattin av vinnulívsinntøkum á henda hátt gerst einfaldari og at tað, at vinnulívið er skipað sum partafeløg, lættir um stýringina av samfelagsbúskapinum.

Verður hugt at, hvussu stórir dupultskattaspurningurin er í Føroyum, er fyrst at vísa á, at útseting av útgjalding av vinningsbýti sum nevnt í kap. VII, 1, b, gevur ein rentulætta og síðan at reglan um 6% frádrátt gevur vissar møguleikar fyri at sleppa undan dupultskatti. Um so var, at 6% av partapeninginum svaraðu til 6% av eginpeninginum, so hevði hesin frádráttur gjørt stóran mun. Hartil kann leggjast afturat, at tey flestu føroysku partafeløgin eru smá og verða stýrd av nøkrum fáum høvuðspartaeigarum, ið hava fullt lögliga atgongd til at taka ein part av ágóðanum av felagnum út sum løn, provisjón o.t., ið kann dragast frá í inntøku felagsins og sleppa sostatt í stóran mun undan dupultskatti. Sum nú er, finst tó ein annar máti at sleppa undan dupultskatti, nevniliga, at lata vinningin standa í partafelagnum og at realisera henda vinning við sølu av partubrøvum, smbr. punkt h).

Rættvísis- og neutralitetskravið, at inntøka eigur at verða skattað eins, um hon verður vunnin í privatvirki ella í partafelag, talar fyri at lætta um ella avtaka dupultskattin.

Tað, sum omanfyri er nevnt um teir ójøvnu møguleikar, ið fáment og fjølment feløg hava fyri at komast undan dupultskattinum bera á sama borðið.

- b) Partafeløgin verða skattløgð eftir sama progressiva skattastiga sum persónar.

Prinsippið um skatting eftir avlopsfíggjarmegi kann ikki flytast yvir á skatting av partafeløgum, við tað at tað fyrri menniskju so avgerandi hugtakið «lívsminnum» ikki kann brúkast um juríðskar persónar. Sum dømi kann verða nevnt, at ein inntøka uppá 100.000 kr. er stór hjá einum persóni. Tað er hon eisini hjá einum lítlum partafelag, men hjá einum stórum partafelag kann hon heftliga roynast alt ov lítil.

Hesi sjónarmið tala fyrri, at partafeløg verða skattlögð við proportionalum skatti.

Tó eigur at verða gjørt vart við, at um ein slíkur proportionalskattur brýtur alt ov nógv av frá markskattinum fyrri háinntøkufólk kann hetta geva óæflaðar flytingar frá persónligari inntøku til partafelagsinntøku.

c) Samlaða skattatrystið á inntøku frá partafeløgum.

Sum taldøminí í kap. VIII vísa, er skattatrystið á partafelagsinntøku hjá felagi og eigara tilsamans í Føroyum rættiliga stórt, sjálvt sammett við javnvágar markskattin á høgum persóninntøkum.

Hóast ta dupultskatting, ið víst er á omanfyri, kundi skjál VII A fingið ein at trúð, at dupultskatturin fyrri árið 1972 helst bert hevði ávirkan fyrri 4 feløg, men kann hetta eins væl vera partur av tí óhepna ávirkan á atburði felagsins, ið eitt høgt skattatryst hevur. Feløgin velja tí ikki at gjalda vinningsbýti útyvir 6% fyrri at komast undan tí hoga skattatrystinum. Feløgin samla upp í felagnum og partaeigarin kann síðan fáa vinningin skattafrítt við sølu av partabrevunum.

Sum víst á í kapitli V eru grundir til at halda, at eitt stórt skattatryst kann fáa eina óhepna ávirkan á atburðin hjá feløgunum

Skjál VII A visir, at umleið 2/3 av øllum partafeløgum í Føroyum at kalla onga skattskylduga inntøku høvdu í 1972, at umleið 10% av feløgunum umboðaðu 50% av vinningsbýtinum og um 90% av partafelagsskattinum. 4 feløg (1½) umboðaðu umleið 60% av vinningsbýtinum og 2 feløg (¾) umboðaðu umleið 70% av partafelagsskattinum. Sostatt eru tað bert nøkur fá feløg, ið hera at kalla allan skattin. Ynskiligari var, at fleiri feløg høvdu ein vinning at skatta av.

d) Mismunur verður gjörður á vinningsbýti og rentu.

Umframt dupultskattin, sum umræddur er frammanfyri er eitt aftrat, ið ger menn ónøgdar, nevnliga tann manninumur, ið gjörður verður í skattingini av rentum av bankabók og vinningsbýti frá partafeögum.

Sum áður víst á, so verður ein rentuinntøka uppá 4% (vanlig bankabók) skattað við $\frac{1}{2}\%$, svarandi til $\frac{1}{8} = 12,5\%$, og ein rentuinntøka uppá 8% (1 árs uppsøgn) við $\frac{1}{2}\%$, svarandi til $\frac{1}{16} = 6,25\%$ av rentuinntøkuni.

Inntøka av vinningsbýti verður skattað við marksskattinum, ið kann røkka uppá nokur og níti %, sum tá, ið skattafrádrátturin virkar, førir til ein javnvágarmarksskatt uppá kanska 40—48%.

Hesin munur er ikki bert órættvisur, men fremur passiva uppsparing fram um aktiva iløgu og samsvarar tí heldur ikki við tey búskaparligu endamál, ið skattaskipanin sum aðrastaðni nevnt eisini eigur at tæna.

Spurningurin er síðani, hvussu hetta kann fáast í rættlag.

Ein nærliggjandi møguleiki er at seta skattin á vinningsbýti líka so langt niður sum á rentu.

Skatturin á vinningsbýti skal so vera $\frac{1}{2}\%$, men av hvørjum?

Tað, sum fyrst dettur einum í huga, er partapeningurin. Hetta er tó bert problemleyst, um partabrævið stendur í parikursi. Hevur skatta borgarin keypt partabrævið fyri kurs 1000, so svarar $\frac{1}{2}\%$ av partapeninginum bert til $\frac{1}{2}\%$ av tí peningi, ið maðurin hevur sett í partabrævið, og skatturin av einum vinningsbýti, ið svarar til 8% av kursvirðinum, verður tí bert ein fíggjundapartur av rentuskattinum av bankabók. Tað skattaprosentið uppá 6,25%, ið nevnt varð frammanundan verður tá til 0,625%.

Skal skatturin svara til bankarentuskattin, eigur hann sostatt at vera $\frac{1}{2}\%$ av veruligu iløguni, t.e. av kursvirðinum ella interna virðinum. At finna sanna interna virðið av einum partabrævið, t.e. tann partin av eginpeningi felagsins, ið partabrævaegjarin eigur, er torført.

Um vit nú hugsa okkum, at hesin spurningur kortini kann loysast, so uppstendur ein annar spurningur.

Bankarentan liggur vanligi millum áðurnevndu 4 og 8%. Tað er peningamarknaðurin sum slíkur, ið ásetir hesa rentuhædd og ikki spararin sjálvur.

Ammarleiðis er við partabrávæðingaranum. Hann er sum aðalfundarluttakari við til sjálvur at áseta hvussu høgt vinningsbýtið skal vera. Jú størri partaeigari hann er, jú størri vald hevur hann at gera hetta.

Hetta merkir, at meðan skattafyrímunurin av rentuskattinum kann avmarkast til eini 30-40% av 4-8% av einum veruligum peningainnskoti, so er onki mark fyri, hvussu nógv av síni inntøku, ið ein sterkur partaeigari kann velja at fáa útgaldið sum vinningsbýti úr einum partafelag við lítlum eginpeningi á pappirinum.

Hetta kundi tó lutvist verið bøtt um við at avmarka tann partin av vinningsbýtinum, ið kundi fingið skattalætta til eitt prosent, ið svarar við vanligi bankarentuprosent og kanska eisini til ein ávísan part av skattskylduga vinningi partafelagsins.

Aðrenn hildið verður fram við hesum, eiga vit tó at steðga á og spyrja, um tað er beint at ganga út frá tí núverandi rentuskattinum og royna at laga skattin av vinningsbýti eftir honum.

Sum víst er á aðrastaðni í hesi frágreiðing er rentuskatturin, sum nú er, eitt álvarsamt avvik frá góðum skattleggjarprinsippum. Eisini sæð úr búskaparpolitiskum sjónarmiði er orsök til at ivast í, um hesin stóri studningur til passiva uppsparing, er kostnaðin verður. Hiuvegin má sigast, at tað at uppkrevja rentuskatt sum endaligan kelduskatt er ein stórur umsitingarligur fyrímunur.

Eisini viðvíkjandi vinningsbýti og rentu av færoyskum lánsbrøvum hevði ein endaligur kelduskattur verið ein umsitingarligur fyrímunur.

Treytað av, at rentuskatturin verður ajourførdur, so at mismunurin ímillum skatt av rentu og av aðrari inntøku fellur burtur ella minskar munandi kann sigast, at grundir eru, ið tala fyri at umhugsa ein felags endaligan kelduskatt fyri bæði bankarentu, lánsbrævarentu og vinningsbýti.

c) Fremur skattingin ein ynskiligan vinningsbýtispolitikk?

Her verður hugsað um, hvørt skattleggingin fær feløgin til at føra ein vinningsbýtispolitikk, ið hvørki er so stórtøkin, at hann tarnar uppsparingini í felagnum, ella so kargur, at fólk flest missa hugin at seta peningin í partabrøv.

6% frádrátturin gevur feløgnum hug at reka ein javnan vinningsbýtispolitikk. ¹⁾

Spurningurin er sðan, um hesi 6% eru hóskandi. Hesin spurningur kann býttast í tvey:

a) Er 6% eitt hóskandi tal?

b) Er tað grundarlagið, ið tey 6 prosentini verða tikin av, hóskandi?

Viðvíkjandi a) er at siga, at rímligt er at samanbera hetta vinningsbýti við bankarentu.

Her kann annaðhvørt verða hugsað um ta innlánsrentu, ið partaeigarin kundi fingið, um hann setti peningin á bók, ella ta útlánsrentu, ið felagið sparir við at víðka partapeningin heldur enn at læna úr bankanum.

Kravið um neutralitet millum fíggjarkeldur felagsins talar fyri at leggja útlánsrentuna til grund, meðan kravið um neutralitet millum inntøkukeldurnar hjá almenninginum talar fyri innlánsrentuni.

Tað, at risiko er knýtt til ogn av partabrævi talar fyri at vinningsbýtið eigur at verða sett hægrí enn bankarentan. Hinvegin kann tað, at

¹⁾ Sí skjaltalvu VII A.

partaeigarin umframt vinningsbýtið eisini fær ognarrættin til burturavleggingar felagsins kortini fóra til, at hann verður nøgdur við eitt vinningsbýti, ið er minni enn innlánsrentan.

Samanhildið kann sigast, at ógjørligt er at siga, at júst 6%, ið svara til eina meðalinnlánsrentu, er tað rætta vinningsbýtið, meðan ein frádráttur, ið svarar til meðalrentuna, samsvarar ið hvussu er við neutralitetskravið.

Viðvíkjandi b) er at siga, at hann peningur, ið bundin er í felagnum og skal rentast, bert í undantaksfórum svarar til partapeningin.

Í einum eldri og væl konsolideraðum felag er eginpeningurin væl størri enn partapeningurin, og 6% av partapeninginum svaca tí til nógv ferri prosent av eginpeninginum. Tað, at frípartabrøv verða skattað sum inntøka hjá partaeigarunum, ger, at ein vøxtur í eginpeninginum sjáldan fórir til eina uppskriving av partapeninginum.

Verða 6% í vinningsbýti hildin at vera rímlig, má sigast at ein frádráttur, ið svarar til 6% av partapeninginum er ov strangur ímóti hesum feløgum.

Fáini kann verða viðmerkt, at í feløgum við stórum avskrivningum, ið gera bókførdi eginpeningin sambært skattarokniskapin lítlan, kann verða spurt, um tað er rætt og rímligt, at feløgin skattafrítt kunnu útgjalda eitt vinningsbýti, ið er 6% av einum tali, ið er størri enn hann eginpeningur, ið sæst av skattarokniskapinum.

Hesi viðurskifti kunnu tala fyri at prosentfrádrátturin ikki átti at verið roknaður av partapeninginum, men av skattskylduga bókaða eginpeninginum.

At enda kann verða lagt afturat, at ein hóskandi vinningsbýtispolitikur bert er ein av mongum fortreytum fyri, at fólk fáa hug at seta sparing teirra í partabrøv.

f) Fremur skattin uppsparing og iløgur í feløgum?

Sum nevnt undir e) er skattatrysti á tí partinum av inntøkuni, ið verður standandi feløgum heldur hart, og hetta kann minka um hugin til at visa eitt yvirskot, ið kann verða lagt til síðis sum opinber konsolidering. Tó eru møguleikar fyri burturavseting til iløgugrunn (og til klassingargrunn fyri skip).

Hinvegin er at sigr, at avskrivningarreglurnar geva réttlíga rúmar möguleikar fyrir ósjónligari konsolidering, serliga í vinnum við langlívaðum rakstrargögnum, sum t.d. sjóvinnuni.

Eitt uppsparingarfremjandi tiltak, ið kundi hugsast, er at geva felagnum loyvi til frádrátt fyrir tann part av vinninginum, ið settur verður í serligan konjunkturgrunn.

Frádrátturin fyrir vinningsbýti uppá 6% av partapeninginum má sigast at vera ein so mikið matabíldin stuðul til at úlluta vinningsbýti, at hann ikki skuldi verið nakar vandur fyrir konsolideringini.

g) Skatturin á frípartabrevum.

Frípartabrev verða skattað sum inntøka, hóast tað, at eitt frípartabrev ikki í sær sjálvum ger partaeigarin ríkari, men er ein bókhaldsteknisk flyting frá eini tiltakskonto til partabrevakonto. Um tann virðisvøksturin í felagnum, ið helst liggur aftanfyrri útgávuna av frípartabrevum, skal skattast, er ongin grund til at gera hetta í sambandi við sjálva frípartabrevuútgávuna.

Halda vit fast um tað sjónarmið, at vøkstur í fíggjarmegi hins einstaka ikki skal skattast fyrr enn hann verður realiseraður, eigur tann omalfyrri nevnda skattingin at biða inntil partabrevið verður selt ella felagið likviderað.

h) Skattingin í samband við sølu av partabrevum og likvidatión.

Tann virðisvøkstur í partafelagnum, ið ikki verður úllutaður sum vinningsbýti, kemur fram, annaðhvørt tá ið partabrevini verða seld ella tá ið felagið verður avtikið.

Verður hesin virðisvøkstur realiseraður við avtøku verður hann eftir galdandi reglum skattaður sum inntøka, men verður hann realiseraður við sølu av partabrevunum er hann skattafriur. Tann upphæddin, ið roknað verður sum inntøka við avtøku er munurin ímillum tað, sum útgoldið verður og útveganarvirðið á partabrevinum.

At hesin virðisvøkstur verður skattaður, er bæði rætt og rímiligt. At virðisvøksturin bert verður skattaður við avtøku, men ikki við sølu tykist lógið og má haldast at vera eitt réttlíga álvarsamt «hol» í skattleggningini. Sum tað sæst niðanfyrri er eitt og annað, ið bendir á, at

skuldi munur verið gjörður, varð það úrtökan við avtöku, ið átti at verið skattað mildari.

Tá ið talan er um skatting av áðurnevnda virðisvækstri kann verða viðmerkt, at ynskið um at avtaka alla dupultskatting av partafelagsinntöku talar ímóti at skatta tann virðisvækstur, ið stavar frá uppsparing av lí inntöku, ið longu einaferð er skattað í felagnum. Til hetta er at siga, at í fyrsta lagi er ikki vist, at dupultskattingin skal verða avtikin fullkomiliga, í øðrum lagi má það vera ein treyt, at skattingin í partafelagnum hevur verið nóg høg til, at ein kann meta inntökuna at vera skattaða fult út, tá ið partafelagsskattur er goldin av henni. Í triðja lagi eru eisini aðrar orsøkir til slíkan virðisvækstur enn uppsparing av skattaðari inntöku, t.d. prísvækstur, good-will og know-how.

Verður felagið avtikið, ber til at gera vøxturin upp og greina út, hvussu stórir partur av honum, ið stavar ávikavist frá uppsparing (ið ikki skal skattast) og frá prísvækstri, good-will, know-how o.t., ið rimiligt er at skatta.

Verður virðisvøxturin konstateraður við sølu av partabrøvum, meðan felagið er í gongd, ber als ikki til at gera omanfyri nevnda uppbygging. Valið stendur tá ímillum at skatta alt ella onki. Ein meting av, hvat ið rætt og rimiligt er, førir til, at ein persónur, ið keypir eitt partabræv og síðani selur það aftur við vinningi, verður skattaður av hesum vinningi.

Sum sagt er framanfyri, eigur virðisvækstur, ið verður konstateraður við sølu av partabrøvum ella avtöku av partafelagnum, at verða roknaður sum skattskyldug inntøka. Kemur vinningurin fram við sølu, eigur hann at verða skattaður fult út. Sum nevnt kundu prinsipiellar grundir talað fyri at skatta úrtöku við líkvidation eitt síndur øðrvisi, men trupulleikarnir við at skilja ímillum keldurnar til virðisvøxturin og ynskið um eina skipan, ið er lætt at umsita, tala fyri, at skatturin verður roknaður eins í báðum førum.

Á sama hátt eiga tap at kunna dragast frá.

Um so er, at vinningurin ikki verður roknaður upp í persónligu inntökuna, men verður skattlagdur við serligum kapitalvinningskatti, ið er lægri, eigur atgongdin til at draga tap frá at vera avmarkað samsvandi.

i) Skattleggingin av útlenskum partaeigarum í Føroyum.

Ein partur av føroysku partafeløgnum er heilt ella lutvist á útlenskum, mest danskum hondum. Dømi um hetta eru ammar bankin, oljufeløgin og einstakar heilsøkur.

Nakað av útlenskum (danskum) partabrøvum er á føroyskum hondum.

Teir dansku partaeigararnir í føroyskum feløgum lata bert skatt í Danmark av vinningsbýti teirra.

Teir føroysku partaeigararnir í danskum feløgum skulu skattast í Føroyum av hesi inntøku, men 30 prosent av vinningsbýtinum verða uppkravd í Danmark sum kelduskattur (kupongskattur). Hesi kelduskattur verður tó endurgoldin fullt út, um føroyski skattaborgarin prógvar, at hann er skattlagdur í Føroyum av hesi inntøku.

Tað er ikki greitt, um politiski viljin er til at fremja útlenskar iløgur í føroysk partabrøv ella um hildið verður rættast at avmarka tey, men haldast má, at tað ikki er eitt politiskt endamál at føroyingar í størri mál flyta pening av landinum og seta hann í dansk partabrøv.

Mælt verður tí til, at um so er, at ein kelduskattur á vinningsbýti verður gjøgnumførdur, so verða samráðingar tiknar upp við Danmark um broyting í dupultskattaavtaluni, so ein upphædd svarandi til mestamarkið hjá OECD, 15%, verða afturhildin í Føroyum og ikki endurgoldin dansku partaeigarunum og tilsvarandi sjálvsagt fyri føroyskar eigarar av dansku partabrøvunum.

Partaeigararnir liða neyvan nakað tap av hesum, við tað at tey 15%, ið teir dansku partaeigararnir ikki fáa endurgoldið úr Føroyum kann mótroknast í skatti teirra í Danmark, ið helst man liggja omanfyri 15%.

Á sama hátt verða føroysku myndugleikarnir nøyddir at mótrokna tey 15%, ið danir ikki endurgjalda, í føroyska skattinum.

Av tí at dansku interessurnar í føroyskum partafeløgum eru størri enn føroysku interessurnar í danskum feløgum, verða føroysku skatta-myndugleikarnir at fáa eina inntøkuøking burtur úr hesi broyting.

Útlendskar fyrirøkur, ið hava deild í Føroyum, kunnu annaðhvørt hava hana sum «úthandil» ella sum partafelag (dótturfelag). Ein úthandil verður skattlagdur sum ein serstøk fyrirøka. Verður úthandilin umskipaður til partafelag, skal partafelagið lata skatt, men tað vinningsbýtið, ið móðurfelagið tekur út, verður ikki skattað í Føroyum. Sum nú er, er tað tí ein fyrimunic fyri føroysku skattmyndugleikarnar, at úthandlarnir ikki verða skipaðir sum partafeløg. Ynskiligt hevði verið, um skatturin var tann sami í báðum førum.

j) Móður- og dótturfeløg.

Eftir tí skattaskipan, ið er galdandi í Føroyum í dag, verður vinningsbýtisinntøka millum feløg skattað í øllum liðum, t.v.s. fyrst hjá dóttur, so hjá móður og endaliga hjá partaeigara.

Hetta førir við sær, at skattleggingin kann hava avgerandi týdning í valinum av, hvussu feløg skulu skipast.

Eitt av aðalkrøvunum til eina skynsama skattlegging er, at hon skal vera neutral. Roynt eigur at verða at uppfylla hetta krav, uttan so at góðar grundir eru fyri at víkja frá hesum kravi.

Tað tykist ikki at vera nøkur ávís grund ella politiskt fyribrigdi, ið er orsøkin til, at vinningsbýti millum feløg her á landi verður skattað uttan mun til, hvussu nógv lið hetta sama vinningsbýti skal igjøgnum, og má tí haldast, at hetta er ein skeivleiki sum er komin av tilvild heldur enn grundað á serligar fyrirreytir (6% frádrátturin fyri vinningsbýti lættir um skeivleikan). Tað kann vera racionellar grundir til at skipa feløg sum lið í eini konsern og tykist eingin verulig grund vera fyri at straffa henda skipanarhátt.

Spurningurin um skatting av vinningsbýti millum feløg verður vanligi loystur á tveir ymiskar mátur land úr landi, alt eftir um tann einstaka skipanin góðtekur hugtakið um at avtaka dupultskatting ella ikki.

a) Tey lond sum ikki vilja avtaka dupultskattin, men lætta um dupultskattingina, sum t.d. Danmark og U.S.A. velja loysnir, sum byggja á eina definition um, nær eitt felag er eitt dótturfelag, og so kunnu feløgini undir ávísam treytum loysa spurningin tveir vegir:

1) Er felagið eitt dótturfelag, men t.d. 75% av partabrevunum eru á øðrum hondum, so fær móðurfelagið ein skattaletta, ið svarar til

tann partin av skattinum í móðurfelagnum, sum kann ferast til inntøkuna frá dótturfelagnum, tó ongantíð meira enn tað, sum svarar til tann goldna skattin í dótturfelagnum.

2) Eigar móðurfelagið all partabrevini í dótturfelagnum ella feløgnum (rein konsern) so kundu feløgin undir ávísun fyriritrytum skattast saman.

b) Tey lond, sum góðtaka hugtakið um at lætta mest møguligt um dupultskattin, loysa spurningin á tann hátt, at um feløgin ikki verða skattað saman, so verður ein á conto skattur goldin í dótturfelagnum og annaðhvørt verður vinningsbýtið frá dótturfelag ikki tikið við í skattskyldugu inntøku móðurfelagsins, ella fær móðurfelagið ein lætta av vinningsbýtisinntøkum uttan mun til, um hetta felag eigur ein stóran ella lítlan part av partabrevunum í tí felagnum, sum gav vinningsbýti.

Henda seinra loysnin samsvarar best við ley sjónarmið, sum framsett eru frammanfyri, um at skattleggingin um gjørligt, skal vera neutral og sostatt ikki ávirka, hvussu vinnulívið verður skipað.

Tað lykist at verða gongd leið at broyta færeysku skipanina á henda hátt, uttan so at hugsanin er, at tess oftari ein ávís inntøka verður skattað, tess betur. Fyriritrytin fyri eini slíkari broyting er helst, at partafelags-skatturinn verður broyttur til ein proportional-skatt uttan skattafrádrát.

Verður frádráturin fyri vinningsbýti at standa við, eigur hesin parturin av vinningsbýtinum at verða skattaður hjá tí felag, ið fær ágóðan.

Inntøkur frá deildum av partafeløgum og dótturfeløgum í útlandinum verða sum er, skattaðar við fullum skatti, uttan mun til um hesar deildir ella feløg eisini verða skattað í útlandinum.

Er ynski um at lætta dupultskattin av søvordnum inntøkum, kann hetta gerast við eini reglu um, at felagið, ið fær ágóðan, fær ein skattalætta, sum svarar til skattin av inntøkuni frá hesum deildum ella feløgum, tó ongantíð meira enn svarandi til tann skatt, ið er goldin í útlandinum av hesum inntøkum.

Ein slík broyting hevði skapað størri javnvág millum íleggingar heima í Føroyum og í útlandinum og kundi sostatt ført við sær, at íleggingar í útlandinum nú gjørdust meira lønandi enn áður. Útlendskar íløgur vildu sostatt verið meira kappingarførar enn áður, og kundi broyt-

ingin ført til, at minni varð gjørt av fleggingum í Føroyum enn, um ein slik broyting ikki varð gjørd.

k) Samløgufeløg og onnur feløg.

Samløgufeløg (kommanditfeløg) verða, sum er, skattað sum partafeløg. Broytingar í skattingini av partafeløgum eiga sostatt eisini at galda fyri hesi feløg.

Keypsamtøkur og **sølufeløg** verða ikki skattað sambært galdandi skattalóg. Tað er vert at umhugsast, um hetta framvegis eigur at vera so. Flest øll lond skatta hesi feløg við einum føstum prosent, antin av ognarvirðinum ella av söluvirðinum.

l) Ójavnir í skattingini frá kommunu til kommunu.

Sum nú er, lata partafeløgini vanligan landsskatt og vanligan kommunuskatt. Eitt partafeløg við heimstaði í eini «dýrari» kommunu fær tí eitt hægri skattatryst enn eitt feløg, ið býr í eini «biligari» kommunu.

Teir faktorar, ið gera av um ein kommuna er bilig ella dýr, hava sjáldan nakað við virkini ella partafeløgini í kommununi at gera.

Av hesum orsökum og fyri at tryggja sær, at ójavnir í kommunuskatti ikki fær ávirkan á hvar, ið partafeløgini leita sær heimstað, kundi skipanin verið broytt og gjørd einfaldari, soleiðis at partafeløgsskatturin varð eins fyri alt landið og at skatturin varð uppkravdur av gjaldstovuni, ið læt eitt ávíst prosent, ið var eins fyri allar kommunur, til kommunurnar.

Halda menn, at kommunurnar við høgum skattaprocenti eiga at fáa lutfalsluga meir enn hinar, so ber hetta eisini til.

Leggjast kann aftrat, at hevur ein kommuna serstakliga stórar útreiðslur í samband við eitt virki í kommununi, ber til at bæta um hetta við ymsum avgjøldum.

m) **Møguleikarnir fyri at nýta partafelagsskatttingina í vinnulívspolitikkinum.**

Sum tað skilst av hesum og undanfarnum kapitlum er nógv í núverandi føroysku partafelagsskatttingini, ið ger, at hon mótvirkar vanligu góðtiknum búskaparpolitiskum endamálum.

At avtaka ella minka um dupultskattin, ikki skatta aktiva ognarinntøku harðari enn passiva, ikki forða virkjum í at skipa seg í konsernliki, um tey halda tað verða skynsamt o.s.fr. fær eisini skatttingina at samríma betur við ynskið um búskaparligan framburð.

Harumframt er eisini møguligt at stuðla vinnulívnum ígjøgnum t.e. mildan skatt á burturavleggingum í feløgnum, møguleikum fyri avseting í grunnar o.s.fr. Tá skal bert ansast eftir, at ynskið um at stuðla vinnulívnum ikki gongur alt ov harðliga út yvir hini endamálini við skattleggingini.

Er ætlanin ikki bert at stuðla vinnulívnum sum heild, men eisini at fremja summar vinnugreinar meira enn aðrar, er tó neyðugt at nýta onnur meira heitakin amboð umframt.

3. Niðurstøða.

Henda gjøgnungongd bendir á, at til ber at bota munandi um føroysku partafelags skattleggingina.

Tað tykist gagnligt at minka um ella avtaka dupultskattin, at gera partafelagsskattin (antin hann verður mettur at vera endaligur ella fyribils) proportionalan, seta samlaða skattatrystið á partafelagsinntøku niður á somu hædd sum á inntøku í persónligum virki, minka um ella avtaka mismunin ímillum vinningsbýti og rentur, framvegis at stuðla til ein javnan og hóvligan vinningsbýtispolitikk, men gera tað á ein meira skynsamari hátt enn nú, og møguliga í eitt vist mál stuðla til uppsparing og íløgur í feløgnum við lægri skatti á burturavlagda felagsvinninginum. Skatturin á frípartabrevum er ikki skynsamliga grundaður. Vinningur við sølu av partabrevum eigur at verða skattaður minst líka so hart sum úr-

tøkan við líkvidatióin, ið tó kanska ikki átti at verið skattað fullt út sum nú. Roynt eigur at verða at skatta vinningsbýti útlendinga í føroyskum partafeløgum heilt ella lutvist. Inntøka hjá dótturfelag eigur ikki at verða skattað bæði hjá dóttur- og móðurfelag. At samløgufeløg verða skattað sum partafeløg kann forsvarast við, at ábyrgdin er avmarkað í báðum førum. Grundir eru, ið tala fyri at hava sama partafelagsskatt um all landið. Nakrir av teim umrøddu broytingunum hava reint skattligar grundir, men tær flestu høvdu samstundis eisini gjørt partafelagsskattin meira framfarðsfremjandi. Harumframt eru ávísir møguleikar fyri beinleiðis vinnulívsstudningum ígjøgnum t.e. ein mildan skatt á felagssparing, men slíkir møguleikar eiga at verða nýttir varliga. Til at ávirka sjálva vinnulívssamansetingina er tó brúk fyri øðrum amboðum ultrat.

Í kapitli VIII verður farið í holt við at meta um, hvussu nakrar hugsaðar partafelagsskipanir kundu hugsast at bøtt um tey omanfyri umrøddu viðurskiftini.

SKJAL VII A

YVIRLIT YVIR PARTAFELAGSSKATT FYRI ÁRIÐ 1972.

(1.000 kr.)

Nettoinntøkur	Nettoinntøka áðrenn skattafreðrætt	Góddin ella rokni- aður skattar	% av inntøku	Vinningsbýti	% av partapeningi	Partapeningur	Tal á p/f
kr. upp til 0	+ 4.112	125		165	0,8	21.462	120
kr. 0 - 25.000	792	136	17,1	237	1,0	12.207	90
kr. 25.000 - 100.000	2.829	826	20,1	191	2,8	6.662	43
kr. 100.001 - 300.000	3.645	1.441	39,5	801	5,0	16.102	22
kr. 300.001 - og hægri	18.333	9.684	52,8	1.192	9,7	12.350	9
	21.487	12.212	47,7	2.586	3,8	68.783	284

Ein kanning av teimum feløgum, sum eru innanfyri teir tveir hægstu inntøkubólkarnar omanfyri visir, at bert 4 feløg hava góddið vinningsbýti útyvir tey 6% sum frádráttur er fyri.

Møguligar nýskipanir fyri skatting av føroyskum partafeløgum.

1. Hverji krøv eiga at verða sett til partafelagsskattin í Føroyum í dag?

Í kapitli VI er víst á nakrar prinsippspurningar viðvíkjandi partafelagsskatti yvirhøvur, og í kap. VII er víst á serligar spurningar viðvíkjandi núgaldandi føroysku skipan.

Uppgávan er nú at finna hvørjar av teimum skipanum, ið umræddar vórðu í kapitli VI, sum bæði virða tey prinsippkrøv, ið sett vórðu upp í kapitlinum II og VI, og sum bæta mest møguligt um teir vansar, ið umræddir eru í kapitli VII.

Í kapitli II varð víst á tey 4 aðalkrøvini til eina skynsama skatta-skipan, nevnliga, at hon skuldi vera:

- 1) rættvis,
- 2) greið,
- 3) lætt at umsita,
- 4) samsvara við búskaparlig endamál.

Tey búskaparligu málini av lýðningi í hesum viðfangi eru fyrst og fremst ynskiini um økta uppsparing, og at ein størri partur av uppsparingini verður settur í vinnulvið sum risikofúsar kapitalur.

Heldur enn at leggja dent á serstøk búskaparlig mál, kann ein leggja dent á kravið um **neutralitet**, sum nevnt varð í kapitli VI, so innluka verður skattað eins, um hon verður vunnin ígjøgnum partafelag ella í persónligari fyriløku, og skattað eins hjá felagnum antin hon verður verður spard upp í felagnum ella útgoldin sum vinningsbýti, eins og felagið eigur at verða sett javnt antin tað fíggjar iløgurnar við lánnum ella eginpeningi.

Ein høvuðsspurningur er, um ein vil hava fulla dupultskatting, lætta um hana sum nú ella á annan hátt, ella avtaka hana heilt.

Antin ein ynskir neutralitet millum ognarinntøkur ella at stuðla aktívum iløgum fram um passiva uppsparing, er vert at ansa eftir, at vinningsbýti ikki verður skattað harðari enn higar ognarinntøkurnar sum t.d. bankarenta.

Fyri at uppfylla kravið um, at skattingin skal vera greið, er roknað við, at skattafrádráttarreglan er tikin hurtur í møguligum nýskipanum.

2. Hvussu væl uppfylla ymiskar skipanir krøvini?

Í skjali VIII A verður gjørd ein lýsing av, hvussu tær mest kendu partafelagsskattaskipanirnar virka undir føroyskum viðurskiftum.

Í skjalinum verður fyrst gjørd ein samanbering ímillum hesar skipanir (sb. talvu 1):

- 1) Traditionell, uttan frádrátt,
- 2) Galdandi føroyska skipan,
- 3) «Split-rate» - skipan,
- 4) Rein frádráttarskipan,
- 5) Rein endurgjaldsskipan,
- 6) Frønsk endurgjaldsskipan.

Av talvu 1 í skjalinum skilst, hvussu hesar skipanir virka, og víst verður hvussu tær virka viðvíkjandi:

- a) Hvussu stórir skatturir verður tilsamans,
- b) Hvussu nógv, ið verður eftir í partafelagnum,
- c) Hvussu nógv, ið verður eftir hjá eigarum og felagi tilsamans, og
- d) Maximala trýstið, tá ið allur vinningur verður býttur út.

A talvu 2 er á sama hátt roynt at samanbera nakrar hugsaðar føroyskar nýskipanir við ta núgaldandi.

- Nr. 1. er galdandi skipan.
- Nr. 2. er ein skipan, ið skattar partafelagsins inntøku ájavnt við hægsta persónskatt, men vinningsbýti við $\frac{1}{2}\%$ svarandi til núgaldandi rentuskatt.
- Nr. 3. skattar partafelagið lágt, við 25%, men vinningsbýti við einum 40% kupongskatti svarandi til markskattin hjá vanligum føroyskum háinntøkum.
- Nr. 4. skattar bæði partafelagsinntøku og vinningsbýti við 35%.
- Nr. 5. Kanadiska skipanin við partafelagsskatti uppá 40%.

Allar hesar skipanir uttan kanadiska skipanin loyva frádrátt fyri vinningsbýti upp til 6% av antin partapeningi ella egiupeningi. Allar uttan tann núverandi føroyska skatta vinning við sølu av partabrøvum.

Fyri at meta um, hvussu væl, ið hesar skipanir uppfylla tey krøv, ið sett eru, er spurnarskjalið á talvu 3 sett upp.

Úrslitið av hesari meting er, sb. skjal A, Tann reina klassiska skip-

anin við fullum skattatrýsti, bæði á felagi og á vinningsbýtismóttakara og utan nakran dupultskattalætta verður her vrakað, av tí, at hon hevur eitt óhóskandi stórt samlað skattatrýst, ikki stímbrar felagsuppsparingini á annan hátt enn við at dupultskatta vinningsbýti, og so stalt fær fólk at lata vera við at seta sparipening í partabráv.

Tann galdandi føroyska skipanin hevur nógv brek, sum ávíst varð longu í kapitli VII, og spurnarskjalið her á sama borðið. Millum annað lýkur hon ikki eitt av aðalkrøvunum, nevniliga kravið um rímliga skatting t.e. at ongin inntøka skal kunna sleppa munandi bíligari enn svarandi til meðalskattatrýstið á persónum (umleið 30%). Hetta kemst av, at tað sum nú er, er møguligt at fáa partafelagsinntøkuna út sum söluvinning, ið als ikki verður skattaður. Harumframt eru nógv onnur brek, ið umrødd eru í kapitli VII.

«Split-rate»-skipanin er, sum tað sæst av skjalinum, heldur ikki serliga góð.

Reina frádráttarskipanin hevur fleiri fyrimunir. Hon tekur allan dupultskatt burt, men fremur ikki uppsparing og iløgur í felagnum.

Reina endurgjaldsskipanin hevur somu fyrimunir og brek. Harafturat hevur hon tað brek, at hon krevur meira av umsiting enn hin.

Tann franska endurgjaldsskipanin gevur bert lutvíst endurgjald, og tarnar tí ikki uppsparingini so nógv sum hin. Hetta ger hana samstundis minni greiða. Umsitingarkrøvini eru tey somu.

«½%-skipanin» hevur tann vansa, at eitt inntøkuslag, nevniliga vinningsbýti, nú sleppur nógv bíligari í skatti enn aðrar inntøkur. Hesin vansi kundi tó verið avmarkaður, um ongin frádráttur var fyri vinningsbýti. Ein høgur skattur á sjálvari partafelagsinntøkuni hevði tryggjað eitt hóskandi samlað skattatrýst, men stímbrar ikki uppsparing í felagnum.

Skipan við serliga lágum skatti á sjálvum partafelagnum (25% á p/f, 40% á vinningsbýti). Henda skipan uppfyllir ikki kravið um rímliga skatting, við tað at lann uppsparða partafelagsinntøkan sleppur undan einum meðalskatti. Hon gevur stóran stuðul til uppsparing í felagnum.

Skipan við meðalskattatrýsti bæði á partafelag og vinningsbýti (35%/35%). Hon uppfyllir í høvuðsdráttum tey krøv, ið eru sett her, serliga um so er, at renta verður skattað við sama prosentí sum vinn-

ingsbýti. Hon hefur endaligan kupongskatt, ið er lættur at umsita. Lætt er munandi um dupultskattin í fyrsta lagi við frádrátti og í öðrum lagi við, at bæði partafelags- og vinningsbýtisskattur liggja niðanfyrri markskattin á háinntökum (sum gevur ein útselingsfyrinum til ta inntøku, ið spærd verður upp í felagnum).

Kanadisk endurgjaldsskipan. Henda skipan uppfyllir øll rættvísis- og neutralitetskrøv. Munurin á hesari skipan og tí «reinu endurgjaldsskipanini» er, at her er ikki neyðugt at gjalda vinningsbýtið út fyri at fáa endurgjald. Henda skipanin er tí ikki uppsparingartarnandi. Endurgjaldsskipanirnar eru rættvísari enn skipanirnar við proportiolum endaligum kupongskatti, við tað at partafelagsinntøkan verður lögð aftrat persónligu inntøkuni og skattað saman við henni og tí eisini skattlögð við markskatti eigarans. Umsitingarlíga eru endurgjaldsskipanirnar tyngri, við tað at skattamyndugleikarnir skulu í samband við allar partaeigarar. Hin vegin ger tað, at fyribilsskatturin eftir kanadisku skipanini verður uppkravdur við einum prosent, ið svarar til hægsta markskatt, at partaeigararnir sjálvboduir geva upp vinningsbýtisinntøku teirra, og er skipanin tí lítið eftirlitskrevjandi.

Í talvuni er roknað við einum partafelagsskatti upp á 40%. Onkur vildi kanska hildið, at hesin skattur darvar uppsparingini í felagnum. Tað skal jú av við tey 40 prosentini, og hefur eigarin ein lægri markskatt, so er tað hann og ikki felagið, ið fær munin útgoldnan ella mótröknaðan í skatti sínum. Munurin imillum hesa skipan, og so eina skipan við 40 percents partafelagsskatti uttan endurgjald er, at partaeigarin helst verður so fegin um endurgjaldið, at hann minskar tilsvareandi um krøv síni um at fáa vinningsbýti útgoldið. Hugsu vit okkum, at eigararnir eru nøgdir við eitt tækt vinningsbýti (t.e. vinningsbýtið, tá ið skatturin er goldin) upp á 12.000 kr. út av einum vinningi uppá 100.000 kr. (svarandi til tað, ið teir fáa við einum vinningsbýti uppá 6% av eginpeninginum undir eini 35/35 skipan) og markskattur teirra er 35 so tørvar teimum bert eitt útgoldið vinningsbýti uppá 7.000 kr. til tess at uppnáa hetta (híni 5.000 eru jú mótröknað í inntøkuskattinum), og tá eru framvegis $100.000 \div 40.000 + 7.000 = 53.000$ kr. eftir í felagnum, júst tað sama sum eftir tí uppsparingarfremjandi 35/35-skipanini. Er markskattur eigarar lægri, skiftir myndin nakað, men tá er ikki óhugsandi, at felagið kann fáa eigararnar at skjóta pening inn í felagið, ið kann uppvega gjaldorkutapið av skattinum, um fyrítøkuni tørvar størri eginpening.

3. Uppskot til nýskipanir.

Ein beinleiðis samanbering millum tær umræddu skipanirnar vísir, at hin kanadíska endurgjaldsskipanin skarar framúr. Næst henni kemur «35%-35% -skipanin». Hvørja skipan ein velur, velst í stóran mun um, hvørji politisk endamál ein leggur størstan dent á, og tí ikki roknað við fullari semju manna millum um hetta.

Hesar báðar loysnirnar uppfylla best tey krøv, ið her eru sett til eina skynsama skattlegging av partafeløgum. Hvør av teimum, ið eigur at verða vald, velst um eina meting av teimum fyrinum og vansom, ið tær, hvør í sínum lagi, hava. Tann kanadíska við rættvísi og neutraliteti, hin við lættari uppkrevjing og stuðli til partafelagsupp-sparing.

Í báðum førum er tað ein treyt fyri neutralari skatting av ognarinntøku, at aðrar ognarinntøkur, fyrst og fremst renta, verða skattaðar á sama hátt sum vinningsbýti.

Niðanfryri verður greitt nærri frá innihaldinum í hesum báðum skipanum.

Alternativ 1: Kanadíska endurgjaldsskipanin.

1. Partafelagsskatturin verður broyttur soleiðis, at felagið verður skattað við einum proportionalskatti, ið er ein fyribilsskattur á partaeigarin, og sum av umsitingarligum grundum (eftirlitsgrundum) eigur at vera minst 40%.
2. Felagið kann deklarerera vinningsbýti uttan at hetta verður útgoldið. Partaeigarin verður skattaður uttan mun til, um vinningsbýtið verður útgoldið ella ikki, men fær partaeigarin afturgoldið munin millum tann skatt, sum felagið hevur goldið og tann skatt, hann sjálvur eigur at gjalda av hesi inntøku, dømi:

Skattskyldug inntøka áðrenn vinningsbýti	kr. 30.000
Vinningsbýti	kr. 10.000
	<hr/>
	Samanlagt kr. 40.000
	<hr/>
Skattur 30%	kr. 12.000
Endurgjald fyri partafelagsskatt av vinningsbýti (40% av 10.000)	kr. 4.000
	<hr/>
	At gjalda kr. 8.000
	<hr/>

Partabrævaeigarin fær sostatt í hesum fari minni í persón-skatt við at fáa vinningsbýti, enn uttan. (Skattur av lønarinntøku, 30% av kr. 30.000 = kr. 9.000, skattur tilsamans kr. 8.000, minking í persón-skatti kr. 1.000).

- Frádrátturin fyri vinningsbýti verður avtikin.
- Tap við sølu av partabrøvum kann dragast frá í skattskyldugu inntøkuni. Tap verður at rokna sum munurin millum söluvirði og útveganarvirði.
- Vinningur við sølu av partabrøvum verður roknaður sum skattskyldug inntøka. Vinningurin verður á partabrøvum, keypt aftaná 1. januar 1974 at rokna sum munurin millum söluvirði øðrumegin og hinumegin keypsvirði + partur partaeigarans av skattaðu hutfuravleggjngum felagsins síðan keypsárið. Fyri partabrøv, keypt áðrenn 1. januar 1974, skal ein meeting gerast av interna virði felagsins pr. 1. januar 1974 og skal hetta virði sefast í staðin fyri keypsvirðið.
- Á sama hátt sum við sølu verður farið fram við likvidation, bæði viðvikjandi vinningi og tapi.
- Fripartabrøv verða ikki skattað, tá hesi ikki eru inntøka, men ein flyting av reservum felagsins.
- Vinningsbýti frá partafelag til eitt annað partafelag verður ikki skattað. Frádráttur verður givin fyri skatt, ið deildir og dótturfeløg í útlandinum hava goldið har, tó ikki meira enn taun skatt, sum huffalsliga fellur á inntøkuna frá hesum deildum og feløgum.

9. Partaeigarar í útlandinum fá ekki afturgoldið skatt. Í hesum fornum er partafelagsskatturinn tann endaligi skatturinn, uttan so er, at annað verður avtalað sambært dupultskattaavtalu.
10. Samlögufeløg verða skattað sum partafeløg, eisini hvat viðvikir út-
útbýti millum feløg.
11. Frádráttur fyri hall verður broyttur til 5 ár fram eftir og 2 ár aftur-
eftir.

Allur partafelagsskatturinn verður appkravdur av gjaldstovuni, sum eisini letur endurgjældini. Skattakommuna partaeigarans fær vanligan inntøkuskatt av partafelagsinntøku hansara. Heimstaðarkommuna partafelagsins fær ongan kommunuskatt frá felagnum.

Henda skipan byggir á hugtakið um, at eingin verulig grund er til, at dupultskatta inntøku, sum vunnin er í partafeløgum ella feløgum, sum verða skattað sum partafeløg.

Trýr ein, at tann, ið keypir partabrøv, sjálvur, tá keypt verður, roknar við útsettari skattabyrði, og er ein ikki sinnaður at skatta konjunkturvinn-
ingarnar, so ber til við hesum broytingum at lata vera við at skatta vinn-
ing við sølu av partabrøvum, men tap eiga helst at verða loyvdur frá-
dráttur, eftir somu reglum sum nevnt frammanfyri.

Ein slík skipan hóskar sjálvsagt best saman við einum persónskatti, uttan skattafrádrátt, men kann eisini sameinast við ein persónskatt við skatta-
frádrátti. Tvørleikarnir av hesum kundu eisini verið minkaðir, um kravt
varð av persónum, ið vildu hava partafelagsskatt endurgolduan, at teir
brúktu roknaðan og ikki veruligan skattafrádrátt.

Skal mismunur ikki verða millum skatting av ognarinntøkum, so eigur
rentuinntøka at verða skattað sum vanlig inntøka. Er ynski um at geva
smáspararum skattalætta, eigur núgaldandi skipan at verða broytt soleiðis,
at tað bert eru smá sparararnir, ið fáa ágóðan av skipanini. Tann sosiali
ójavnin, sum stendst av rentuskattinum er ikki burtur, tá dupultskatt-
urinn á vinningsbýti er linkaður ella burtur, men ójavnin í mun til skatt-

ing av vinningsbýti er minkaður. Ójavnin í mun til lönarinntøkur og aðrar inntøkur er ikki loystur fyrr enn rentuinntøka verður skattað sum vanlig inntøka.

Skattamissurin orsakað av hesum broytingum í partafelags- og vinningsbýtisskattingini er sambært skjal VII A leysliga mettur til umleið kr. 2 milj. og er uppgjørdur sum 7,7 % av 25,6 milj. (samlaða skattainntøkan + negativu skattainntøkurnar smbr. skjal VII A). Hetta er treytað av, at markskatturin hjá partaeigarunum er umleið 40%.

Verður rentuinntøkan skattað sum vanlig inntøka, verður úrslitið (sum meti er í kap. IV) ein skattaágóði upp til umleið kr. 4 milj. soleiðis, at roknað má við einum nettoágóða upp til umleið kr. 2 milj. (Av hesum kann tó roknað við, at nakað fer út aftur í studningi til smáspararar).

Hesi tøl eru nakað óviss, í fyrsta lagi tí tey eru grundað á gomul tøl, og í øðrum lagi tí at ikki kann litast á, at hagtølini eru heilt bein.

Alternativ 2: 35/35 skipanin.

Vil ein ikki góðtaka hugtakið um at avtaka dupultskattin heilt, men er ynski um at lætta hendu dupultskatt munandi, samstundis sum ynski er um eina skipan, sum ikki bert er greiðari, men eisini er meira vinnulívs- vinarlig enn núgaldandi skipan, so er ein skipan sum 35/35 skipanin rúmilig. Skipanin er avbalanserað, lætt at umsita, fremur bæði í lögum í felagið og vinningsbýtið.

1. Partafelagsskatturin verður broyttur til ein proportionalskatt upp á 35% uttan skattafrádrátt.
2. Frádrátturin fyri vinningsbýti verður broyttur til 6% av skattskyldugu ogn felagsins, tó ongantíð meira enn 50% av vinningi (yvirskoti) felagsins.
3. Vinningsbýtið verður skattað við endaligum kopongskatti uppá 35%.
4. Móðirfeløg í Føroyum fáa endurgoldið kopongskattin á vinningsbýti. Móðirfeløg í øðrum londum fáa afturgoldið sambært dupultskattaavtalu.

5. Vinningur við sölu av partabrévum og rentuinntöku verða eisini skattað við kupongskatti upp á 35%.
6. Gjört verður av, hvussu, ið partafelagsskatturin og vinningsbýtisskatturin skal verða býttur ímillum landskassan og heimstaðarkommunu partafelagsins (ikki partaeigarans).

Annars verða somu broytingar gjørdar sum viðgjört omanfyri fyri alternativ 1.

Hóast tað ikki er heilt í samsvar við rættvísissjónarmiðið at skatta rentuinntöku øðrvísi enn vanligu lønarinntöku, so verður hildið, at tað eru umsitingarligir fyrimumir at skatta rentuinntöku og vinningsbýti við einum endaligum kupongskatti heldur enn at leggja hana omaná aðrar inntøkur og sostatt skatta hesar inntøkur við marksskatti.

Nettoskattaágóðin við eini slíkari broyting verður undir somu fyriritreytum sum frammanfyri, umleið kr. 0,8 milj. og kann uppgerast soleiðis:

Skattaágóði við broyting av rentuskatti	kr. 4,0 milj.
Skattamissur við broyting av partafelagsskatti 25,6 milj. (si frammanfyri) x 12,7% (47,7% ÷ 35%)	kr. 3,2 milj.
	kr. 0,8 milj.

Her er roknað við at 35% kupongskattur av vinningsbýti ikki fær ávirkan á skattainntøkuna.

Í hvørjari skipan hava verið høvi til at meta um, hvussu nógv ið ein broyting í skatttingini av útlendskum partaeigarum gevur av sær.

Báðar hesar skipanir eru avvigaðar. Tann seinra er meira traditionel og gevur møguleika fyri eitt sindur størri uppsparing í felagnum, men samlaði skatturin á felagi og vinningsbýti er størri enn eftir tí kanadisku løysunini. Útsetingarfyrimumurin kann tó heilt ella lutvíst javna henda mun. Sjálvt um partafelagsskatturin verður settur til 40%, er skipanin væl nýtilig. Ynskja menn at stuðla nýstovnaðum feløgum, kundi ein regla verið gjørd um, at feløg tey fyrstu t.d. 5 árinu kundu leggja 6% av skattskylduga eginpeninginum, tó ikki meir enn 50% av vinninginum í vinningsbýtisgrunn, uttan at deklarerera vinningsbýti, hesin skuldi tó havt eitt hámark upp til t.d. 25% av skattskylduga eginpeninginum. Tá vinnings-

býti frá vinningsbýtlisgrunninum síðani verður útgoldið, hevur hetta onga skattliga ávirkan uppá felagið.

Viðmerkjast skal, at ein partafelagsskattur í Føroyum upp á 40% er ein høgur skattur á partafeløgum í mun til samlaða inntøkuskattatrystið samanikið við onnur lond.

Lyndið er til at kalla eina lækking av partafelagsskattinum við tí fyrri eyga at lætta um dupultskattingina fyrri eina «liberalisering», men ein kundi eins væl tosa um avtøku av revsing av fyriløkum, sum verða ríknar sum partafeløg og sostatt um eina «normalisering».

Er ynski um ikki bert at javnsfilla partafelagsinntøku við aðra, men heint fram at geva stuðul gjøgnum partafelagsskattin, eigur partafelagsskatturin sostatt at verða lækkaður upp aftur meir.

Idnaðarfyriløkur verða oftast ríknar sum partafeløg. Ein avtøka av diskrimineringini av partafeløgum hevði tí meira kom iðidnaðinum at gagni enn sjóvinnuni, har skattleggingin higartil hevur ført við sær, at hesi feløg í dag oftast verða stovnað sum iøgnarfeløg ella partreiðari.

Fyrir munir við at stuðla gjøgnum partafelagsskattin móttvegis avskrivningun er, at tað er lætt at fylgja við, hvussu stóru stuðulin er.

Verður partafelagsskatturin settur munandi niður um meðalskattatrystið fyrri háinntøkur, eigur krav at vera um, at lógin skal endurskoðast, tá tørvur er og í seinasta lagi innan t.d. 5 ár.

SKJAL VIII A

YVIRLIT YVIR FYRIMUNIR OG VANSAR VIÐ NØKRUM PARTA-
FELAGSSKATTASKIPANUM Í MUN TIL FØROYSK VIÐURSKIFTI,

Fyri at fáa eitt yvirliit yvir hvussu lær mest kendu skattaskipanirnar fyri skatting av partafeløgum virka er skjál talva 1 viðløgð.

Tað, sum roynt er at fáa fram í hesi talvu er hvør munur, ið er tá ið ein samanber skipanirnar viðvíkjandi:

- a) Skatti tilsamans
- b) Eftir í P/F
- c) Eftir hjá eigarum og P/F tilsamans
- d) Maximala trústið, tá ið allur vinningur er býttur út.

Øll dømini eru grundað á sama vinning, 50% sum skattaprosent fyri partafeløg og 40% sum skattaprosent fyri vinningsbýti. Roknað er við, at 50% av tøkum partafelagsinntøkuni (i.e. partafelagsinntøkuni aftaná skatt) verða býtt út sum vinningsbýti, uttan á reglu 20, har roknað er við at øll tøk partafelagsinntøka verður býtt út.

Tað er ein fyrifreyt í viðgerðini av skjáltalvunum 1 til 3 at vinningur við sølu av partabrøvum verður skattaður sum vinningsbýti.

Fyri partafelagsskattin er lær nýttur ein satsur upp á 50%, tí at hesin satsur er nógv nýttur í øðrum londum og tí at føroyski markskatturin fyri partafeløg nærkar seg 50.

Fyri vinningsbýti er nýttur ein markskattur upp á 40%, sum samsvarar nokurlunda við javnvágar skattatruستیð á eini inntøku omanfyri meðal í Føroyum.

Í flestu av teimum londum, ið nýta lær skattaskipanir, ið her eru viðgjørðar, er skattatruستیð á eini høgari inntøku millum 60 og 70%, men í hesi samanbering er hildið, at betri er at samanbera hvussu skipanirnar eru háttáðar eftir vanligum føroyskum viðurskiftum.

Yvirliitið vísir, sum fyrr sagt í VI parti, at bert tann reina frádráttarskipanin og tann reina endurgjaldsskipanin eru heilt uttan dupultskatt. Með-

an bæði tann franska endurgjaldsskipanin og «the split rate» skipanin bert lætta munandi um dupultskattin, men ikki avtaka hann.

Fara vil síðani at samanbera síggja vit, at skattur tilsamans og maximaltrýst er munandi lægst eftir tí føroysku og tí tradionellu skipanini.

Undir teimum gjørdu fyriritrytum hava «the split rate» og franska endurgjaldsskipanin helst eftir vanligum hugsunarhátti, eitt hóskandi skattatrýst, meðan rein frádráttarskipan og rein endurgjaldsskipan hava eitt heldur lágt skattatrýst.

Eftir hjá partaeigarum og partafelagi tilsamans er tað sum ikki er goldið í skatti og verður hesin partur minni jú størri skattatrýstið er.

Vert er at leggja til merkis, at hóast samlaða skattatrýstið er næstan tað sama við reinum frádrátti sum við reinum endurgjaldi, so er undir teimum gjørdu fyriritrytum munandi meira eftir í partafelagnum við frádráttarskipanini.

Á talvu 2 eru øll dømini býtt í tvey. Núgaldandi 6% frádrátturin fyri vinningsbýti er nýttur í øllum dømunum uttan dømi 5, tó so, at frá dømi 2 til 4 eru tey 6% roknað av eginpeninginum móttvegis partapeninginum fyri dømi 1. Uppbýtingin er gjørd fyri at vísa skattatrýstið, um feløgini undir teimum gjørdu fyriritrytum býta út 6% sum vinningsbýti svarandi til tann nú loyvda frádráttin.

Dømini 2 til 4 byggja á ta fyriritryt, at bæði partafeløg og vinningsbýti verða skattað við proportionaliskatti og at skatturin av vinningsbýti verður uppkravdur í felagnum sum kupongskattur.

Dømi 2 er grundað á ein høgan partafelagsskatt og skatting av vinningsbýti á sama hátt sum renta verður skattað í Føroyum í dag.

Dømi 3 er grundað á ein lágan partafelagsskatt og ein kupongskatt av vinningsbýti upp á 40%, meðan dømi 4 er grundað á sama skattasats fyri vinning hjá partafeløgum, rentuinntøku, inntøku við sølu av partabreytum og vinningsbýtisinntøku.

Dømi 5 — kanadiska skipanin — er ein endurgjaldsskipan, sum brýtur av frá eini vanligari endurgjaldsskipan á tann hátt, at vinningsbýti kann skattast hjá partaeigaranum uttan at verða útgoldið. Í dømi a er roknað við einum vinningsbýti upp á 50% av vinninginum aftaná skatt, ið ikki

verður útgöldin, meðan dæmi b er grundað á eitt vinningsbýti uppá 6% av eginpeningnum, og verður hetta vinningsbýti útgöldið. Hevði ein valt at skatta allan vinningin sum vinningsbýti, hevði endurgjaldið fyri vinningsbýtið verið 4.

Regla 17 maximaltrýst er ikki útfyllt, tí at trýstið er ymist alt eftir um partaeigarin hevur ein lágan ella høgan markskatt. Skattaprosentið (35%) er í dæminum sett lægri enn skattaprosentið fyri felagið (40%) fyri best at vísa, hvussu skipanin virkar. Tað ið vert er at leggja til merkis er, at skattatrýstið fyri felag og eigara undir einum svarar til persónskattatrýstið.

Fyri at fáa einu grova fyribils meining av, hvør skipan og hvørjir skattasatsir tykjast best undir ávísunum fyrirtreytum er eitt spurnarskjal gjørt og er hetta viðlagt sum skjallalva 3 (spurnartalvan).

Spurnartalvan er grundað á tað, sum sagt er frammanfyri og lær viðmerkingar, sum gjørdar eru niðanfyri til teir eginleikar, ið kannast verða í talvu 3.

1. **Rímilig skatting:** Ein skipan er her mett at geva rímliga skatting, um so er, at hon ikki gevur nakrari inntøku (partafelagsvinningi, vinningsbýti, úrtøku við likvidation, vinning við sølu av partabrevum) møguleikan at sleppa undan einum vanligum meðalskattatrýsti.
2. **Greið:** Fyrst og fremst verður hugsað um, at lætt er hjá bæði feløgum og eigarum at rokna út, hvørjar avleiðingar, ið ein avgerð færir við sær. Er skipanin heilt konsekvent, t.d. fullur ella als ongin dupultskattur, verður sagt ja, er skipanin inkonsekvent (letur sær t.d. at geva fullt endurgjald, men ger tað kortini ikki) verður svarið nei. Ein «blandað» skipan, ið kortini er lætt at rokna við, fær svarið «M».
3. **Lætt at umsita:** Her verður mest hugsað um partaeigaruskattin. Er endaligur kelduskattur á vinningsbýti verður sagt ja, verður vinningsbýtið roknað upp í skattainntøku eigaranna verður sagt «M». Er skipanin hareftir heldur flækt, verður sagt nei.
- 4.c. **Hóskandi samlað skattatrýst:** Skattatrýstið hjá partafelagi og partaeigara tilsamans verður her mett at vera hóskandi, tá ið tað í mesta lagi kann vera 60% (svarandi til hægsta markskatt fyri persónar + 10 prosentstig) og í minsta lagi 35% (svarandi til meðalskattatrýstið á persónum + 5 prosentstig).

4.d. Sami skattur av rentu og vinningsbýti: Bert í B. «Galdandi føroyska skipanin» er rentu skattað annarleiðis enn onnur inntøka, og vinningur við sølu av partabrevum ikki skattaður.

5. **Neutral:**

Her verður hugsað um foy try mentalifetskrøvini:

1. Javnstilling millum partafelag og persónligt virki.
2. Fíggjanarhátturin.
3. Javnstilling, tá uppspart verður, og tá vinningurin verður býttur út.

Ja verður sett, um skipanin lýkur allar triggjar treytirnar. Nei verður sett, um ongin treyt er lokin og M, tá minst ein treyt er lokin.

Teknfrágreiðing:

Ja er her sett, tá skipanin lýkur ta treyt, ið spurd verður um. Lýkur skipanin ikki hesa treyt, verður svarað nei. M er nýtt í tí støðu, tá skipanin er nekurlanda neutral. Parantesar merkja, at svarið er bæði og. Í samandráttinum niðan á talvuni eru parantesar og M samanløgð.

Ein viðgerð av nær og hví svarið á skjali 3 er ávikavist ja, nei ella M er gjørd niðanfyrri.

1. **Rímilig skatting.**

Her er svarið nei fyri tað núgaldandi føroysku skipanina, tí at vinningur við sølu av partabrevum ikki verður skattaður, men góðtekur ein hugtakið um avtøku av dupultskattinum, so er skattingin rímilig. Skatturin er bert tekniskt fyri størsta partin uppkravdur í feløgnum. Fyri dømi II er svarið líkaleiðis nei, tí her er skattatrystið undir teimum fyrirtreytum, sum her eru gjørdar, ov lágt um so er, at felagið gevur vinningsbýti upp á 6% (sí talvu 2, 3b).

Tað hevur verið ført fram, at góðtekur ein hugtakið um at dupultskatturin skal heilt burtur, so er óneyðugt at skatta inntøku av vinningsbýti og vinning við sølu av partabrevum, bert partafelagsskatturin er rímiliga høgur. Henda argumentation er ikki skeiv, men tá er neyðugt at hava ein partafelagsskattasats, ið er so høgur, at eingin fyrimumur er við at útseta vinningsbýtisútgjalding.

2. Greið.

Her er tað tann traditionella skipanin og rein frádráttar- ella rein endurgjaldsskipan og kanadiska skipanin, ið eru best, tí hesar eru undir teimum gjørdum fyriritrytum konsekventar. «The split-rate» og franska endurgjaldsskipanin fáa svarið nei, tí at hesar skipanir á ein heldur fløktan hátt geva nakað av endurgjaldi, men tó ikki fullt endurgjald.

Hinar skipanirnar verða her bildnar at verða lættar at rokna við, hóast tær eru blandaðar t.v.s. geva nakað av endurgjaldi fyri dupultskatt.

3. Løtt at umsita.

Her eru tað skipanirnar í dømi G til I, ið vinna, tí hesar hava endaligan skatt av vinningsbýti (kupongskatt). «The split-rate» og franska endurgjaldsskipanin fáa svarið nei, tí at hesar ikki hava kupongskatt og harafturat eru heldur fløktar.

Hinar skipanirnar fáa svarið M, tí at tær hava ikki kupongskatt, men kunnu annars ikki sigast at vera torførar at umsita.

4a. Dupultskattur á vinningsbýti burt.

Tað er bert rein frádráttarskipan, rein endurgjaldsskipan og kanadiska skipanin, ið eru heilt uttan dupultskatt. Dømi G hevur eisini fingið svarið ja, tí at skatturin á vinningsbýti er so lítil, at hann helst er uttan týdning.

Tað er bert tann traditionella skipanin, ið hevur fullan dupultskatt. Hinar hava allar avmarkaðan dupultskatt. Franska endurgjaldsskipanin hevur fingið svarið (ja), tí at her verður miðað imóti at avtaka dupultskattin, men hetta verður ikki gjørt fullt út.

4b. Proportionalskattur í P/F.

Her er tann føroyska skipanin eitt undantak við progressivum skatti fyri partafeløg.

4c. Hóskandi samlað skattatryst.

Her fáa tann traditionella skipanin og føroyska skipanin svarið «nei», tí at samlaða skattatrystið undir teimum gjørdum fyriritrytum er ov

høgt, meðan skipanin í dømi G fær svarið nei, tí at samlaða skatta-trýstið kann verða ov lágt. Allar hinar skipanirnar lúka tær treytir, ið her eru settar.

Tað hevur verið ført fram, at í Føroyum hevur samlaða skattatrýstið ikki verið so høgt í praksis, sum ávíst her, tí at tann gløgga partafelagsnevndin fær partaeigarar at lata vera við at krevja vinningsbýti útyvir 6%. Tað er so møguligt at realisera vinningin við sølu av partabrevunum og soleiðis sleppa undan dupultskattinum.

Hetta fyrirbrigdi er ikki tikið við sum ein høvuðsregla, og er hetta veruliga høvuðsreglan í praksis, so tykist grund vera til at umhugsa eina broyting í bræði, sum líkastillar skatting av vinningsbýti og av vinningi við sølu av partabrevum.

4d. Sami skattar av rentu og vinningsbýti.

Her tykist tann føroyska skipanin aftur at vera eitt undantak frá, hvat er vanligt.

Í flestu londum verður rentuinntøka skattað eins hart og arbeiðsinn-tøka.

4e. Fremur vinningsbýti.

Við avgerðini, um antin ein skipan fremur vinningsbýti ella ikki, verður hugsað um, hvørt skipanin heilt ella lutvíst gevur frádrátt fyri vinningsbýti.

Ein skipan við fullum endurgjaldi ella fullum frádrátti fær svarið ja. Er onki endurgjald, so er svarið nei.

Skipanir sum hava lutvísan frádrátt ella onnur tiltøk, ið lætta um dupultskattin fáa antin ja ella nei við parantes.

Rein frádráttarskipan og rein endurgjaldsskipan fáa svarið ja, tí at dupultskatturin er burtur.

Tradionella skipanin hevur ongi tiltøk, ið fremja vinningsbýti og er svarið her nei.

Allar hinar skipanirnar hava svarið (ja) uttan «the split rate». Hetta stendst av, at allar uttan «the split rate» hava lutvísan frádrátt fyri vinningsbýti, meðan «the split rate» skattar tann partin av parta-

felagsinntøkumi, ið útgoldin verður sum vinningsbýti lættari hjá partafelagnum.

4f. Fremur uppsparing og íløgur í P/F.

Viðvíkjandi avgerðini av, um ein skipan fremur uppsparing og íløgur í p/f er her meir hugsað um skipanirnar í mun til hvørja aðra. Avgerðin er her einans grundað á, hvat eftir verður av felagnum, tá partafelagsskattur er goldin. Tað merkir, at læddin á partafelagsskattasatsinum er avgerandi. Undir hesum fyritleytum verða skipanirnar frá H. til I. tær bestu, tí H. og I. hava ein munandi lægri partafelagsskattasats enn hinar skipanirnar, meðan J (tann kanadiska skipanin) við regluni um skatting av vinningsbýti hjá partaeigara, hóast vinningsbýti ikki verður útgoldið og verður verandi partur av eiginpeningi felagsins, er her roknað sum íløgu- og uppsparingsfremjandi.

5. Neutral.

Traditionella skipanin, «split rate» og franska endurgjaldsskipanin lúka ongur av teimum treytum, ið stillaðar eru til neutralitet. Hinar skipanirnar lúka allar minst eina treyt, men her eru ikki tiknir dagar ímillum, hvør treyt átti at havt mest vekt.

Ein beinleiðis samanbering á talvu 3 av, hvussu nógv ja, nei og M tann einstaka skipanin hevur fingið visir, at tann feroyska skipanin onki ja fekk, men 4 nei og er sostatt undir hesum fyritleytum ringasta skipanin.

Hetta tykist saman við tí sum sagt er í þertunum frammanfyri, at benda á, at tørvur er fyri ábótum.

Skuldi nøgdnin av ja svarum verið avgerðandi fyri vali av skipan, so skuldi ein út frá talvu 3 valt kanadisku skipanina.

Tað sum avgerðandi er fyri val av skipan grundað á talvu 3 er hvørja vekt tann einstaki leggur í hvønn spurningin sær. Tað er ikki stór líkindi til, at menn meta eins í slíkum førum.

Sambært tað sum sagt er í øðrum parti av hesi frágreiðing um rættvísiskrav og skattagrundarlag, so kundi tað verið rimiligt at sagt, at tær skipanir, sum fáa svarið nei til fyrsta spurning ikki eru nýtiligar.

Hetta merkir, at dømi B, G og H ikki lúka eitt grundleggjandi krav.

Tað, sum nú eftirstendur fyrst og fremst er af avgera um ein gongur inn fyri huglukinum um at avtaka dupultskattin av inntøku sum vunnin er í partafelag. Tað tykist ikki at vera nøkur logisk orsök til hesa revsing, men hóast tað hevur onki land fult út avtikið dupultskattin.

Verður henda leið vald, henda fær viðmerkingar, sum her eru gjørdar á at kanadiska endurgjaldsskipanin verð besta loysnin.

Vil ein ikki avtaka dupultskattin, men lætta um hann og samstundis miða imóti eini skipan, ið er greið og lætt at umsita, tykist ein skipan sum er uppbygd sum 35/35 skipanin at verða ein góð loysn.

Tað hevur verið ført fram, at lættast hevði verið bert at skatta felagið við einum so høgum skatti, at ikki var neyðugt at skatta partaeigaran.

Hetta er ein loysn, sum fó hevur teir vansar, at partaeigarin við tí lága markskattinum verður straffaður í mun til partaeigarin við tí hoga markskattinum, og ein slik skipan er ikki fløgu- og uppsparingsfremjandi fyri partafeløginí, heldur tvørturímóti.

YVIRLIT YVIR MEST KENDU SKATTASKIPANIR FYRI SKATTAN AV
PARTAFELÖGUM OG VINNINGSBÝTI

	1. Tractionelt útan frádrátt	2. Føroyska skipanin	3. Split-rate	4. Rein ív- dráttarskipan	5. Rein endur- gjaldsskipan	6. Fønsk endur- gjaldsskipan
1. Eginpeningur	300	300	300	300	300	300
2. Partapeningur	200	200	200	200	200	200
3. Vinningur	100	100	100	100	100	100
4. Frádráttur fyri vinningsbýti	—	12	(30)	33	—	—
5. Skattagrundarlag hjá P/F	100	83	(100)	67	100	100
6. P/F-skattur	50	44	41	33	50	50
7. P/F — disponibel inntøka	50	56	59	67	50	50
8. Vinningsbýti	25	28	30	34	25	25
9. Skattaendurgjald	—	—	—	—	25	12
10. «Bruttovinningsbýti»	25	28	30	34	50	37
11. Skattur av vinningsbýti	10	11	12	14	20	15
12. Skattaendurgjald	—	—	—	—	25	12
13. Disponibult vinningsbýti	15	17	18	20	30	22
14. Skattur tilsamans	60	55	53	47	45	53
15. Eftir í P/F	25	28	29	33	25	25
16. Eftir hjá eigarum og p/f tils.	40	45	47	53	50	47
17. P/F — skattur	50%	50%	50%	50%	50%	50%
18. Vinningsbýtis-skattasatur	40%	40%	40%	40%	40%	40%
19. Vinningsbýtispolitikkur	50%	50%	50%	50%	50%	50%
20. Maximaltrýst tá allur vinningur verður býttur út.	70%	66%	60%	40%	40%	55%

Skjaltalva 2.

YVIRLIT VIÐ DØMI UM MÖGULIGAR SKATTASKIPANIR OG SKATTASATSIR
FYRI PARTAFELÖG OG VINNINGSBÝTI.

	1 Føroyska skipanin		2 1% skipanin við frádrátt		3 25/40 skipanin		4 35/35 skipanin		5 Kunnsliska skipanin	
	a	b	a	b	a	b	a	b	a	b
1. Eginpeningur	300	300	300	300	300	300	300	300	200	200
2. Partapeningur	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200
3. Vinningur	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
4. Frádráttur fyri vinningsbýti	12	12	18	18	18	18	18	18	—	—
5. Skattagrundarlag hjá P/F	88	88	82	82	82	82	82	82	100	100
6. P/F Skattur	44	44	41	41	21	21	29	29	40	40
7. P/F — Disponibul inntøka	56	56	59	59	79	79	71	71	60	60
8. Vinningsbýti	28	12	30	18	40	18	36	18	2) —	3) 18
9. Skattur av vinningsbýti	14	6	2	2	16	7	13	6	2	1
10. Disponibult vinningsbýti	14	6	28	16	24	11	23	12	2	19
11. Skattur tilsamans	58	50	43	43	37	28	42	35	38	39
12. Eftir í P/F	28	44	29	41	39	61	35	53	60	42
13. Eftir hjá eigarum og P/F tilsamans	42	50	57	57	63	72	58	65	62	61
14. P. F — skattasatsur	50	50	50	50	25	25	35	35	40	40
15. Vinningsbýti — skattasatsur	50	50	1½%	1½%	40	40	35	35	35	35
16. Vinningsbýtis politikkur	50%	4) 6%	50%	1) 6%	50%	1) 6%	50%	1) 6%	50%	1) 6%
17. Maximalt trýst lá allur vinningur verður býttur út	72%	72%	44%	44%	54%	54%	54%	54%	?	?

1) Vinningsbýtissatsurin upp á 6% er tikin sum 6% av eginpeninginum svarandi til maximalan frádrátt.

2) Vinningsbýtið er deklarerað, men verður ikki útgoldið.

3) Her verður vinningsbýti útgoldið svarandi til 6%.

4) Her verður vinningsbýti útgoldið svarandi til 6% av partapeninginum.

SKJALTALVA 3.

SPURNARSKJAL

575

Eiginleikar	Skipan	A Traditionel ultun fróðrátt	B Føroyska skipanin	C Split-rate	D Rein frá- dráttar- skipan	E Rein endur- gjalds- skipan	F Frønsk end- urgjalds- skipan	G ½% skipanin	H 25/40 skipanin	I 35/35 skipanin	J Kamerliska skipanin
1. Rúnlig skattting		Ja	Nei	Ja	Ja	Ja	Ja	Nei	Ja	Ja	Ja
2. Greið		Ja	M	Nei	Ja	Ja	Nei	M	M	Ja	Ja
3. Løtt at umsita		M	M	Nei	M	M	Nei	Ja	Ja	M	M
4. Búskaparligar avleiðingar ..		—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
a) Dupultskattur á vinnings- býti burt		Nei	(Nei)	(Nei)	Ja	(Ja)	(Ja)	(Nei)	(Nei)	(Nei)	Ja
b) Proportionalskattur á p/f		Ja	Nei	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja
c) Hóskandi samlað skattatryst		Nei	Nei	Ja	Ja	Ja	Ja	Nei	Ja	Ja	Ja
d) Sami skattur á rentu og vinningsbýti		Ja	Nei	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja
e) Fremur vinningsbýti		Nei	(Ja)	(Nei)	Ja	(Ja)	(Ja)	(Ja)	(Ja)	(Ja)	Ja
f) Fremur uppsparing og fløgur í p/f		Nei	Nei	Nei	Nei	Nei	Nei	Ja	Ja	Ja	Ja
5. Neutral		Nei	M	Nei	M	M	M	M	M	M	Ja
	Ja	4	0	4	7	4	4	5	4	6	9
	Nei	5	4	4	1	3	1	2	0	0	0
	M O	1	6	2	2	2	4	4	4	4	1

IX HJÓNARSKATTURIN

1. Skattlegging av inntøkum hjá hjúnnum í Føroyum í dag.

Sambært § 17 í guldandi føroysku skattalógini verður giftur maður skattaður av allari inntøku síni og inntøku konu hansara, tó ið tey bígva saman. Hevur konan havt inntøku av sjálvstøðugari vinnu ella lönarbeiði, verður veittur manningum ein frádráttur við helvt av inntøku kommununnar, tó ikki meira enn 2.000 kr.

Giftir menn verða settir í landsskatt sambært skattastigan fyrri uppihaldarar, ið m.a. hevur eitt skattafrítt strekki uppá 10.000 kr., meðan stigin fyrri ikki-uppihaldarar ásetur skatt av øllum inntøkum frá 6.000 kr. og uppæftir (sb. skjal IV C.).

Burtursæð frá hesum verður, hvat ið landsskatti viðvíkir, ikki farið eftir, um tað er eitt ella tvey vaksin fólk, ið skulu liva av eini inntøku, ella um samlaða inntøkan er vunnin av einum ella av tveimum fólki.

Kommunuskattinum viðvíkjandi kann verða víst á, at sambært § 34, 2. petli 1 verður «lætt húsi» roknað sum grund til at hækka skattskyldugu inntøkuna, og má hetta helst føra til, at hjún við ávísari inntøku skulu sleppa lættari enn stök við somu inntøku.

Leggjast kann aftrat, at eru børn í einum húsarhaldi, so verður roknaður barnafrádráttur (450 kr. fyri hvørt barnið), ið verður drigin frá í sjálvum skattinum hjá uppihaldaranum. Hava børnini inntøku verður hon tald uppá inntøku húsbóndans, tó ikki um barnið er 16 ár ella hevur vunnið inntøku sína hjá uttanbýsisfólki.

2. Prinsippspurningar viðvíkjandi hjónarskatti.

a) Høvuðsspurningarnir.

Tann avgerandi spurningurin í hesum sambandi er, hvør, ið tann skattlagda eindin skal vera: húskið ella einstaklingurin.

Hesin spurningurin er í stóran mun politiskur. Svárið velst um, hvørt vit ynskja at uppfata samfelagið sum samansett av húskjum ella av einstaklingum og her serliga um vit ynskja frigering einstaklingsins, serliga kvinnur, frá húskinum.

Søguliga gongdin hevur verið tann, at flestu lond eru byrjað við at skatta húskið, umboðað av húsbóndanum. Seinri hava menn so

finnið hug af broyta hessa samskattning. Hetta hefur fleiri grundir, sum til dæmis:

- a) Fleiri og fleiri konur hava sjálvstoðuga inntøku.
- b) Politiskt ynski er um at styrkja støðu kvinnunnar í samfelagnum, og harimillum eisini í hjúnarlagnum. Tað verður tí ein spurningur um javnrættindi kvinnunnar, at hon eisini fær høvi til at vera sjálvstoðugar skattaborgari.
- c) So hvørt sum skatturin er vaksin og er vorðin meira progressivur, er skattabyrðan hjá einum samskattaðum hjúnum vorðin væl hægri enn hjá tveimum stökum við somu inntøkum.
- d) Hetta, at inntøkan hjá konuni verður uppfalað sum lögð oman á inntøkuna hjá manninum, og tí rakt av tí markskatti, ið hansara seinasta króna verður skattlögð við, gevur fólki varðhugan av, at tað illa loysir seg, at eisini konan arbeidir. Hetta tannar lutøkuni hjá giftum konum í arbeidslívinum. Hetta er ikki bert eitt kvinnupolitiskt vandamál, men eisini búskaparligt, um so er, at trof er á arbeidsmegi í samfelagnum. Samskattin ger, at tað «ikki loysir seg» hjá tveimum, ið bæði hava inntøku at vera gift. Eitt familjupolitiskt ynski um at styrkja hjúnarlagsstovnin sum slíkan, førir tí til krav um serskattning ella lættari samskattning.

b) Prinsipploysnir.

Tær broytingar í samskattningini, ið omanfyri nevndu grundir kunnu færa við sær, kunnu vera meira ella minni víðgongdar.

Er tað sjálvt tað politiska ynskið um javnrættindi, ið er avgerandi, so er ruddiligasta leiðin helst fullkomin serskattning av manni og konu.

Um fólk eru gift og hava felags húsarhald, verður tá mett sum eitt privatmál, ið ikki kemur skattningini við. Búskaparligu vandamálini av samskattningini verða samstundis loyst.

Henda loysnin er rættiliga einföld, tá ið hjúnini virka hvørt sær, t.d. sum lóntakarar.

Tað sum gevur trupulleikar er felagsognin, um tey hava slíka, og har serliga um so er at annar hjúnarfelagin starvast í virkinum hjá hinum.

Ein minni viðgongd loysn, sum tó setir mann og konu javnt, er at upphalda samskattningini, men lata hjúnini sjálvi gera av, hvør teirra, ið vil standa sum skattaborgari. Hesin máti loysir tó ongan av teim búskaparligu trupulleikanum, ið áður vórðu nevndir.

Verður politiski javnrættarspurningurin hildin hava minni týðning, men ynskt verður bert at lætta um tær búskaparligu avleiðingarnar av samskattinum, so kann hetta verða gjørt við at varðveita samskattningina, men tó lata tað, at tvey skulu liva av hjúnarinntøkuni fara við sær, at samlaða hjúnarinntøkan verður skattað mildari enn ein tilsvareandi einstaklingainntøka.

Hetta kann t.d. verða gjørt við at brúka ein stiga fyri hjún og ein annan fyri stök, við frádrátt í stigainntøkuni fyri bæði konu og mann o.t.

Ein annar máti er at býta hjúnarinntøkuna javnt millum hjúnini bæði og sostatt serskatta tey av samlaðu inntøku teirra, uttan mun til um tað er annað ella bæði, ið hava vunnið inntøkuna.

c) Dømi um loysnir.

Í **Danmørk** varð ein lutvís serskattning sett í verk í sambandi við kelduskattin. Í prinsippinum er samskattningin framvegis í gildi, men hevur konan lónarinntøku uttanhýsis ella sjálvstøðugt virki, verður hon skattað serstakt av inntøkuni, ið stavar frá hesum. Inntøkan av felags ognini verður framvegis skattað hjá mannum og frádráttirnir verða drignir frá inntøku hansara (tá undantikið lóntakarafrádrátturin). Arbeiða bæði í felags virki, verður maðurin skattaður av inntøkuni, tó so, at møguligt er at býta hana í helvt, men solciðis, at konunnar partur hægst kann verða 12.000 kr.

Bert ein skattastigi er, men tá ið skatturin verður útroknaður, fær hvør persónur ein persónfrádrátt uppá góðar 5.000 kr. í stigainntøkuni. Er inntøkan hjá øðrum minni enn 5.000 kr. fær hin hjúnarfelagin frádráttin. Hevur bert annar inntøku, kann hann sostatt draga frá fyri tveir persónar.

Tá ið skatturin av lónarbeiði ella sjálvstøðugari vinnu hjá giftari konu

verður roknaður út, fær hon serligan konufrádrátt uppá hægst 2.000 kr., men fer inntøka hennara upp um 10.000 kr., verður frádrátturinn minkaður við 100 kr. fyri hvørjar 1.000 kr., ið inntøkan fer upp, soleiðis at hann heilt er horvin, tá ið inntøkan rækkur upp á 30.000 kr.

Í Danmørk er barnafrádrátturinn nú heilt loystur frá skattinum og verður útgoldin beinleiðis til barnið sjálvt (t.e. móðrina).

Sum tað sæst av hesum, so er danska skipanin framvegis í prinsippinum ein samskattaskipan, sum harafturat ger mun á manni og konu. Tosað verður nú um at fara longur ávegis ímóti eini fullkonnari serskattning.

Í Islandi hevur skipanin verið tann, at hjún kundu velja ímillum samskattning við rættiliga stórum frádrátti og serskattning. Frádrátturinn var so stórir, at bert fólk við heilt høgum inntøkum hava hildið fyrimumin av serskattning vera størri.

3. Hví er ónøgd við hjúnarskattin í Føroyum í dag?

Henda ónøgd kann lutvíst vera av prinsippiellum slag, t.d. tí at ynskt verður at tað er einstaklingurinn og ikki hjúnni ella húskið, ið er tann skattlagda eindin. Ein onnur prinsipiell orsök kann vera tann familjupolitiska, at samskattningin er so dýr, at hon fær fólk at búgva saman ógift heldur enn at giftast.

Arbeidsmarknaðarpolitiskar orsøkir koma eisini upp á tal. Á ávísum økjum og til ávísar tíðir er trott, t.d. á ófaklærdari kvinnuligari arbeiðskraft, t.d. í fiskiúdnáðinum. Hinvegin, so er strukturarbeiðsloysi innan fyri fleiri av teimum yrkisgreinum, ið vanligar hava stóra kvinnuliga tilgongd í Føroyum, t.d. sjúkrarøkt.

Ein lætti í dupultskattinum hevði helst ført til størri framboð av kvinnuligari arbeiðsmegi og hetta hevði so høtt um trott á arbeiðsmegi á teimum økjum, ið tað finst, og økt um arbeiðskraftaryvirskotið á teimum økjum, har tað ger seg galdandi.

Økt tilgongd av giftum kvinnum á arbeidsmarknaðinum førir til hægri framleiðslu og tí kanska hóast alt eisini til størri skattainntøku hjá tí almenna enn áður, við tað, at skatturinn av hesi meirinntøku meira enn uppvegar skattamissin, ið stendst av at samskattningin verður avtíkin.

Royndirnar aðrastaðni vísa tó eisini, at henda okta lutluka setur storri krav til almennar útreiðslur til vogguslovur, barnagarðar, fríttíðarheim o.l.

4. Møguligar fyribils ábøtur.

Allir teir møguleikar, ið umrøddir vórðu í 1. patti av hesum kapitli standa eisini færoyingum í boði, bæði serskattning og samskaltning við øktum frádráttum og sundurbýti av inntøku. Nevndin heldur seg ikki til at ráða til nakra serstaka av hesum loysnum sum er.

Økið er tekniskt trupult og hongur saman við allari persónskattningini, sum hon er. Økið er eisini so stórt, at broytingar kunnu fáa rættiliga stóra ávirkan á skattainntøku hins almenna.

Mælt verður tí til at kanna spurningin nærri, áðrenn prinsippavgerð verður tikin um munandi broytingar í nýgaldandi skipan.

Tað, sum kenst mest átroðkandi at bota um, er ávirkanin á hjúnar-skattin av, at inntøkurnar verða taldar saman og skattaðar progressivt, og dentur hevur verið lagdur á ta darvandi ávirkan hetta hevur á hugin hjá giftum konum at leita út á arbeiðsmarknaðin.

Tann konufrádráttur, ið er, bætir nakað um hesi viðurskifti, men ov lítið, orsakað av mestamarkinum uppá 2.000 kr. fyri henda frádrátt.

Hetta mestumark hevur staðið við síðan 1961 og tí kundi ið hvussu er verið orsök til at umhugsa at ført støddina á tí ajour samsvarandi tí inntøkuvækstri ið hevur verið síðan.

Í 1961 var meðal skattskykluga inntøkan í Føroyum 7.100 kr. Í 1971 var hon vaksin til 18.800 kr. Ein ajourføring merkir tí ein hækking við 165%, svarandi til 3.300 kr., so at markið kann verða flutt upp á 5.300 kr.

Fyri arbeiðshugin er tað sum mestan týðning hevur neyvan sjálvt frádráttarmarkið, men meira, hvussu høgt upp, ið konuinntøkan kann fara, áðrenn frádrátturin sleðgar.

Tá ið frádrátturin er so stórt prosent av inntøkuni sum 50, skal ein rættiliga stutt upp í inntøku fyri at røkka mestafraðdráttarmarkinum.

Við mínni frádráttarprosentli, men hægri upphædd, hevði lutt mesta inntøkan, ið fekk lut í frádráttinum kunna økst uppaltur meir.

Verður frádrátturin t.d. settur til 25% og mesti frádrátturinn til 10.000 kr., so kann inntøkan fara heilt upp til 40.000 kr., áðrenn fyrinumurin av eini frádrátturoking dettur burtur.

Sum nevnt má ráðiliga vera at biða við broytingum í hjúnarskattinum, men halda menn tað vera avgerandi neyðugt at geva ein lætta beinanvegin, hevði ein gongd leið kanska verið ein ajourføring sum lutt omanfyri nevnda. Hon kundi verið gjørd á tann hátt, at omaná tann núverandi frádráttin uppá 50% av hægst 4.000 kr. varð lagdur ein frádráttur uppá 25% av komuinntøkuni omanfyri 4.000 kr. við einum hægstamarki uppá 5.000 kr., ið varð nátt, tá ið komuinntøkan rakk upp á 16.000 kr.

Avleiðingarnar fyri skattainntøku hins almenna kunna gerast upp um leið soleiðis: Hin økti konufrádrátturinn kann mest at liggja um 4—4½ milj. kr., og fer hetta at merkja ein javnvágarskattamiss uppá knappar 2 milj. kr. fyri hitt almenna (landsskatt, pensiónsgjald og kommunuskatt). Hinvegin telur, at ein slík «úttamban» av frádráttinum kann føra til øktar komuinntøkur, ið síðan minna um inntøku-missin hjá tí almenna av, at frádráttarmarkið verður hækkað.

X. SKATTURIN HJÁ TEIMUM, IÐ FÁA FÓLKAPENSJÓN

1. Spurningar í samband við skattlegging av fólkapensjónistum. Alugi hevði verið fyri at kunna møguleikarnar fyri at gera skattin hjá fólkapensjónistum minni ella uppkrevjingina einfaldari.

Hugsanir hava verið frammi um deils at sleppa fólkapensjón undan skatti, deils, um hetta ikki kundi gerast, at krevja skattin av fólkapensjónini upp á ein slíkan hátt, at pensjónistarnir sluppu undan at hugsa um skatt, tá ið teir høvdu fingið pensjón sína útgoldna.

Eitt serstakt problem er yvirgongdin frá aktivari vinnu til pensjónistilveruna. Heldur persónur uppá at arbeiða 1. januar 1973, tí at hann fær fólkapensjón frá hesum degi, skal hann uppgæva inntøkuna í 1972 og lata skatt eftir henni heilt fram til mai 1974.

Viðmerkjast skal tó, at pensjónistarnir hava atgongd til at søkja um at fáa skatttingina broytta, so teir aftaná at inntøkan er niðurfarin, verða skattaðir av framtíðarinntøku, men verri enn so allir nýta henda rætt.

2. Metingar av ábótum, ið kundu komið upp á tal.

Tær hugsanir, ið elva til orðaskifti um henda spurning, eru m.a.

- 1) Tað kann tykjast óvugt, at hilt almenna fyrst letur fólki 1.000 kr. í fólkapensjón og síðan tekur t.d. 200 kr. frá teimum aftur sum skatt.
- 2) Tað kann tykjast ópraktiskt, fyrst at gjalda 1.000 kr. út gjøgnum eina skrivstovu og síðan innkrevja 200 kr. frá sama fólki ígjøgnum eina aðra skrivstovu.

Til hetta er at viðmerkja:

- ad. 1) a) Út frá rættvísisskattleggjarprinsippinum eigur øll inntøka at verða skattað eftir vanligu skattastiganum. Er brúk fyri at fara serliga milt fram ímóti fólkapensionistum, tí at inntøkur teirra eru lágar, so eigur ein rættvísur skattastigi at uppfylla hetta krav — ikki bert fyri fólkapensionistar, men fyri øll við smáum inntøkum.
- b) Tað politiska endamálið við fólkapensjónini má vera at veita teim gomlu møguleikar fyri einum ávísnum livifóti, t.e. eini tøkari inntøku (altso inntøku aftaná at skattur er goldin) av eini ávísari stødd.

Hugsa vit okkum, at ætlanin er at geva pensionistinum eina livifótsøking uppá 12.000 kr. árliga, og vil hugsa okkum at hetta svarar til eina inntøkuøking uppá 15.000 kr. - skatt av 15.000 kr. = 3.000 kr., so kundi hetta verðið gjørt á tvinmunda hátt, antin við at gjalda teimum eina fólkapensjón, ið røkkur bæði til at gjalda skatt og til at upphalda tí ætlaða livifótinum, altso 15.000 kr. ella við at gjalda teimum eina skattafria fólkapensjón, ið líka røkkur til at gjalda ta ætlaðu nýtsluna, altso 12.000 kr.

Tað eru tvær høvuðsorsøkir til at hin fyrra leiðin eigur at vera vald:

i) Av skattleggjargrundum:

Hugsa vit okkum ein pensionist, sum umframt fólkapensjónina hevur eina inntøku uppá 50.000 kr., ið hann t.d. skal lata 15.000 kr. í skatti av, (so at tæka inntøka hansara er 35.000 kr.,) og sum fær eina fólkapensjón uppá 15.000 kr., so inntøka hansara veksur til 65.000 kr. Er markskattur hansara t.d. 40%, so skal hann lata 40% av økingini, t.e. 6.000 kr. meira í skatti til tess at lata tann skatt, ið galdandi skattalóggáva heldur, at maður við 65.000 kr. í inntøku eigur at lata, t.e. tæka inntøka hansara verður nú 35.000 kr. + 9.000 kr. = 44.000 kr. eins og hjá øllum øðrum, ið vinna 65.000 kr. Fekk hann bert 12.000 kr. skattafriar, so vaks tæka inntøka hansara til 47.000 kr., altso 3.000 kr. størri enn hjá øðrum persónum við tilsvarendi inntøku. Tað er illt at síggja, at nøkur grund er til at innføra ein skattleggjarhátt fyri fólkapensionistar, sum er til so nógv størri fyrimum fyri tey, ið hava stórar inntøkur við síðuna av fólkapensjónini.

ii) Av fíggjarligum grundum:

Sum umtalað í III kapitli, so talar ynskið um eitt rationelt býti av útreiðslum hins almenna fyri, at allar útreiðslur verða roknaðar sum bruttostøddir á útreiðslusíðuni á fíggjarættlanini, so skilligt sæst, hvussu nógvur peningur, ið fer til ymisk endamál.

Eiu nettorokning av fólkapensjónini er í stríð við hesa aðalreglu. Serliga tá talan er um eina stóra upphædd sum fólkapensjónina er orsök til at ávarða imóti einum slíkum frávikki frá góðum fíggjarsíði.

- viðv. (2) Hin spurningurin, um tað ber til at laga skattgjaldingina so, at tann meirilutin av fólkapensionistum, ið ikki hevur inntøkur við síðuna av pensjónini, kann sleppa undan at hava stríð av skattgjaldingini, kundi kanska verið loystur við at uppkravdur verður ein kelduskattur (ið altso eisini er ein samtíðarskattur), ið svaraði til landsskatt og meðal kommunuskatt av eini inntøku, svarandi til fólkapensjónina. Hetta hevði ført við sær, at teir flestu fólkapensionistar høvdu sloppið undan at hugsa um skattgjalding.

Tann vanligasta eykainntøkan fyri fólkapensionistar er rentuinntøka. Verður rentuinntøka framvegis skattað við endaligum kelduskatti, so verða tað v.o.o. bert pensionistar við vinnulívsinntøku, lotarinntøku ella aðrari pensiónsinn-
tøku, ið koma at fáa skattgjalding at hugsa um.

3. Niðurstøða.

Spurningurin um skattabyrðina hjá fólkapensionistum eigur at verða sæddur í sambandi við skattabyrðina av lóginntøkum yvirhøvur. Hetta er eitt alment problem, ið verður loyst bert við eini broyting av skattastiganum. Bæði skattligar og liggjarligar grundir tala imóti at mótrøkna skattin í pensiónini. Sjálv skattgjaldingin hjá fólkapensionistunum kann kanska verða gjørd einfaldari við at taka kelduskatt av pensiónini.

XI. TILRÁÐINGAR UM VIÐARI KANINGAR AV FØROYSKUM SKATTAMÁLUM.

1. Inngangur.

Sum umrøtt er í kapitli I, so er ein gjøllig gjøgnungongd av øllum føroyskum skattaspurningum ikki løtuverk. Valt varð tí í fyrsta umfari at gera deils eina gjøgnungongd í høvuðsdráttum (kap. III-V), deils nakað gjøllari lýsingur av nøkrum serspurningum, ið serligur áhugi var fyri (kap. VI-X og skjølini til kap. IV og V).

Er politiskur áhugi fyri tí, kann væntast at uppskot til lógarbroytingar verða gjørd á teim økjum, har, ið serkanningar eru gjørdar, og kanska eisini á nøkrum av teim økjum, ið nevndin hevur nortið meira leysliga við í kap. IV-V. Eisini kann væntast, at politiskur áhugi er fyri at seta gjøllari kanningar í verk av nøkrum av teim spurningum, ið peikað er á í kap. IV-V.

2. Spurningar, ið rátt verður til at taka upp.

Tað má eisini haldast at vera ynskiligt, at nevndin sjálv peikar á naktar spurningar, ið tykjast verdir at taka upp í framtíðarkanningum. Verða tey ymsu skattasløginí tikin í tí raðfylgju, ið nýtt er í kapitli III, kunnu hesar viðmerkingar verða gjørdar:

1) **Vöruskattir.**

- a) Út frá tí tillfinnum um forbrúkkssamansetinguna, ið verður nýtt til at finna fram til nýtt prístalsgruudarlág, eigur at bera til at gera eina sonevnda «insidenskanning», ið kann vísa hvussu nógv, ið húsarhald við ymsum inntøkum lata í óbeinleiðis skatti. Hetta hevði hjálpt til at funnið út av, hvussu progressiv ella degressiv vörugjældini eru, og kundi verið ein hjálp, um farið verður í holt við at gera gjældini einfaldari sum rátt varð til í kap. IV.
- b) Spurningurin um at áleggja ein vanligan vöruskatt, antin í smá-sælulíðinum eina, ella sum virðisokkingarskatt, er vorðin kannaður fyri nøkrum árum síðani. Er áhugi fyri tí, kann henda gamla kanning verða førd ajour.

2) **Inntøkuskattur.**

- a) Tann kanningin av sjálvuppgávuni, ið umrødd er í skjali 6, kann vónandi geva enn fleiri virðismikil tøl, bæði til lýsing av lýðninginum av ymsum frádráttum og til brúk fyri avgerðum um, hvør ið hin eukaliga loysnin viðvíkjandi hjúnarskattinum skal vera.
- b) Teir skattastigar, ið landsskatturin verður álíknaður eftir, tykjast ov progressivir í fyrra enda enn ynskiligt er.

Annars tykjast stigarnir at hava tað reint tekniska lýtið, at teir hava óneyðuga nógv stig og órundar prosentssatsir.

Tað má bera til at gera ein einfaldari stiga. Í hesum viðfangi hevði eisini verið vert at umhugsað at havt fastan stiga við skiftandi útskrivingarprosentí.

Síðan hetta varð skrivað er skattastigin broyttur nakað (í januar 1974).

- c) Kommunuskatturin eigur eisini at verða kannaður nærrí. Ger «hækkingar- og lækkingarskipanin» hann progressivan? Hvussu eru skattaborgararnir nøgdir við henda framferðarhátt? Skal hann varðveitast er helst vert at kanna møguleikarnar fyri at gera hækkingarnar og lækkingarnar meira objektivar.

Hvussu nógv hevur skatturin frá lúginutøkufólki sum fólkapensjónistum at týða fyri tær smærru kommunurnar. Hvørjir møguleikar eru fyri at lætta um kommunuskattin við at lata kommunurnar fáa blokktilskot frá landskassanum?

- d) Er áhugi fyri at gera eitt «sosialinntøku»-hugtak, sum nevnt í kap. IV, so er eisini neyðugt at kanna, hvussu tað eigur at síggja út.
- e) Skattleggingin av samvinnufyrirtekum (andelsfeløgum, kooperativum) eigur eisini at verða tikin upp, tá ið støða er tikin til partafelagsskattin.
- f) Verður áðurnevnda «insidenskanning» gjørd viðvíkjandi avgjöldum, ber til at úrbyggja hana við at taka inntøkuskattin við, so síggjast kann, um skattin sum heild er progressiv ella ikki.
- g) Høðani er bert eitt stig víðari eisini at taka studningar (bæði sosialar og vinnuligar) við so síggjast kann, hvørja umfordeilandi ávirkan, ið skattur og studningar tilsamans hava. Um gjørligt, eiga eisini teir studningar, ið hava form sum skattaketti, at verða tikin uppí.
- h) Er áhugi fyri samfíðarskatti, eiga serliga tær umsitingarligu síðurnar av hesum spurningi at verða kannaðar gjølliga.
- i) Ein gjøllig teknisk gjøgnumgongd, við meðvirkan frá kommunalunum líkningsmannum, lögfrøðingum, grannskoðarum o.ø., av inntøkuskattinum við tí fyri eyga at finna og gera uppskot um at tippa smærri ella størri «hol» í inntøkuskattinum hevði verið gagnlig.
- j) Sum nevnt fleiri staðni í undanfarnum kapitlum er tað óhaldbart í longdini at gera so lítið burtur úr ognarbroytingum og ognarinntøkum í inntøkuskattinum, sum gjørt er higartil í Føroyum. Búskaparligi framburðurin ger, at henda síðan fær vaksandi týdning. Neyðugt er at kanna, hvørji umsitingarlig krøv, ið tað fer at seta, at gera meira burtur úr ognarsíðuni í framtíðini, t.d. til at gera metingar av ognum, virðisbrøvum o.t.
- k) Annars eigur allur spurningurin um, hvussu líkuingarvaldið eigur at verða skipað og mannað at verða kannaður. Uppkrevjingin eigur at verða endurskoðað.

3) - 4) Sosialgjöld og arbeidsgevaragjöld.

Spurningurinn um vert er að upphalda sjúkrakassagjaldinum er fyrst og fremst ein spurningur um, hvort tað verður hildið vert að upphalda sjúkrakassastovninum sum slíkum. Hetta er ein sosial- og heilsupolitiskur spurningur.

Spurningurinn um fleiri arbeidsgevara (ella arbeidstakara)gjöld verður aktuellur um so er, að menn umhugsa arbeidsløysis-, sjúkra- trygðar- ella eykapensiónsskipanir.

5) Ognarskattur.

Um vanligu formúguskattin er að siga, að ein leyslig kanning av ognaruppgerðunum skuldi kunnað gjørt av, um vert er að geva hesum skatti gætur.

Nakað truplari verður að gera eina meting av, hvussu stór fastognarvirðini munnu verða í úrvældum kommunum og landinum sum heild. Eina slík meting hevði kunnað givið grundarlag undir meting- um um, hvussu stóran ella litlan týðning ein fastognarskattur hevði havt.

6) Transaktiónsgjöld v.m.

Eina kanning av, hvussu stórar tær tinglýstu upphæddirnar fyri lán, skeytir o.t. eru, hevði givið eina hylling á, um nóg mikið fíggjarligt grundarlag er fyri að umhugsa stempulskatt.

Aftaná hesu gjøgnumgongd av teim ymsu skattaløgunum eigur eisini enn einaferð at verða peika á sambandið millum skatt, skatta- fyrimumur og studningar. Tað kundi eisini verið skilgott at gjørt eina kanning — ikki bert av studningsskipanum, sum áður er nevnt — men eisini av, um nakar av teim útreiðslum, sum í dag verða fíggjaðar heilt ella lutvíst ígjøgnum skatt, heldur átti at verðið fíggjaðar lutvíst ella heilt við at fólk sjálvi skuldu gjalda kostnaðin. Ofta eru sosial rættferðarsjónarmið, ið tala fyri skattufíggjan, með- an húskaparlig skynsemi sjónarmið tala fyri at nýta «prismekan- ismuna» til tess at fáa avdúkað, um fólk veruliga eru fús at ofra nakað fyri at fáa ymsar almennar tænastur.

3. Møguleikar fyri framhaldandi kanningum.

Sum tæð skilst av tí, ið omanfyri stendur, eru nógvir spurningar, ið nevndin heldur áttu at verðið viðgjørdur nærri.

Um nøkur av omanfyri umræddu evnum ella onnur eiga at verða kannað er ein politisk avgerð.

Nakrir av spurningunum eru hóskandi til kanningar í uttanveltaðum serfrøðinganevndum sum hesari. Aðrir verða best kannaðir í sjálvari umsitingini, t.d. hjá líkningarráðnum, ið nú er betur mannað enn áður til slíkar uppgávur.

Nøkur av evnum eru so væl avmarkaði og hartil teoretiskt áhuga-verd, at møguligt skuldi verið at fingið lesandi við teir lærdu háskúlar allar at kanna ley sum próvtøkuarbeiði o.t.

Sostatt skuldi verið hampuliga góðir møguleikar fyri framhaldandi kanningum.

Meginparturin av tí, sum í hesi frágreiðing stendur, er ællaður at vera grundarlag undir prinsippavgerðum um á hvønn bógv, ið skattaskipanin sum heild eigur at verða broytt. Næsta stigið er at fara í holt við nakrar av omanfyri nevndu serspurningum við konkretum broytingum í hyggju. Til tess at tryggja sær slíkar serkanningar føra til so nýtilig úrslit sum tilber, hevði ein gongd leið verið at latið serfrøðingarnevndir og nevndir, mannaðar við politikkarum, arbeiðt lið um lið við somu spurningum.

B Ó K A Y V I R L I T

I Bækur og rit, ið hava verið brúkt heinleiðis sum grundarlag undir frágreiðingini.

II Statistiskar kekkur.

III Onnur rit, ið vísst koma til, teim umrøddu evnum viðvíkjandi.

I Bækur og rit, ið hava verið brúkt heinleiðis sum grundarlag undir frágreiðingini.

1. Report of the Royal Commission on Taxation, Vol. 1-6. «The Carter Report», Toronto, 1966.

2. OECD: Committee on Fiscal Affairs. Final Report of Working Party No. 3 on Company Taxation, Paris 1973. (Márgfaldað).

3. IMF. Skýrsla um skattamál á Íslandi. Fjármálaráðuneytið, Reykjavík 1972.

4. Finansministeriet. Betænkning om selskabsbeskatning. Statens Trykningskontor, Bet. nr. 640, København 1972.

5. Finans- og tolldepartementet, Innstilling fra skattekomiteén av 1966, Oslo 1968.

6. Finans- og tolldepartementet. Innstilling om skattereglene for aksjeselskaper og aksjonærer, Oslo 1966.

7. Socialministeriet: Redegørelse fra Udvalget vedrørende beskatning af sociale ydelser, Nov. 1972 (márgfaldað).

8. Arthur Andersen & Co: Tax and Trade Guide, Sweden, Chicago 1972.

9. Arthur Andersen & Co: Tax and Trade Guide, United Kingdom, Chicago 1969.

10. Arthur Andersen & Co: Tax and Trade Guide, United States, Chicago 1972.
11. C. Helkett: Opgørelse af den skattepligtige indkomst (nýggjasta útgáva: 11. útg. G.E.C.Cad, Kbh. 1974).
12. Juristforbundets skatte-lovsamling. Juristforbundets forlag, Kbh. 1974 (nýggjasta útgáva).
13. Jørgen Andersen: Vejledning i aktieselskabsbeskatningen, samt beskatning af andre selskaber. Foreningen af statsaut. revisorer, Kbh. 1966.

II Statistiskar kekkur.

1. OECD: Revenue Statistics of OECD Member Countries 1968 - 1970, Paris 1972.
2. Búskaparráðið: Tjóðarroknskapur 1968, 1969, 1970, 1971.
3. Landskassaroknskapur 1968/69, 1969/70, 1970/71.
4. Rígsombudsmandens Beretning, 1969, 1970, 1971, 1972.
5. Tilsynet med banker og sparekasser:
Beretning om sparekasserne i Danmark 1971 - 72, København 1972.
Beretning om de danske bankers virksomhed i året 1972, København 1973.

III Önnur rit, ið vísast kann til teim umræddu evnum viðvikjandi.

A. Alment:

1. Richard A. Musgrave: The Theory of Public Finance. International Student Edition, Tokyo 1961 (Mc Graw - Hill).
2. Kjeld Philip: Skattepolitik. 2. udg. Gyldendal, Københ. 1965.
3. Bent Hansen: Finansdepartementet: Finanspolitikens Økonomiska teori; Penningsværdiundersøgningen: Del II). SOU 1955:25. Endurprent 1963; Studentlitteratur, Lund.

4. J. Børghum Jensen og G. Thørlund Jepsen: Skatter og offentlige afgifter. (Erhverv og Samfund). G. F. Gads Forlag, København 1971.

B. Viðvíkjandi einstökum eynum:

a) Skattafrádráttarreglan:

5. Sven Danø: Om skattefradraget og kildeskat. Grein i Nationaløkonomisk Tidsskrift 1961,99. Bind 3-4 Hefte, Kbh.

b) Partafeløg:

6. Handelsministeriet: Betænkning om fællesnordisk aktieselskabslovgivning. Statens trykningskontor, Bet. nr. 540, København 1969.

7. Handelsministeriet: Kollektiv investering i aktier. S.T. bet. nr. 505, København 1955.

8. N. Th. Kjølbye: De nye selskabslove. Industrirådet København 1973.

c) Uppsparingarfremjandi skattaskipanir:

9. Finansministeriet: Betænkning vedrørende skattebegunstigelse for opsparing, S. T. Bet. nr. 378, København 1964.

10. Finansministeriet: Betænkning om forbrugsbeskatning: Bet. nr. 202, København 1958.

11. Finansministeriet: Betænkning om beskatning af pensionsordninger m.v. S.T. Bet. nr. 419, København 1966.

12. Boligministeriet: Betænkning vedrørende opsparing til boligformål, S.T. Bet. nr. 361, København 1964.

13. Moritz Hansen: Skattebegunstigende pensionsordninger, G.E.C. Gad, København 1972.

d) Avskrivingsregler:

14. Finansministeriet: Betænkning vedrørende skattefri afskrivninger og skattefri henlæggelser til investeringsfunds. S.T. nr. 171, København 1957.
15. Finansministeriet: Betænkning om skattefri afskrivninger på bygninger m.v. S.T. Betænkning nr. 478, Københ. 1968.

e) Fastognarskatter:

16. Finansministeriet: Betænkning vedrørende ændringer af ejendomsbeskatningen. S.T. Bet. nr. 399, Københ. 1965.

f) Kildeskatter:

17. Moritz Hansen: Kildeskat. G.E.C. Gad, København 1974.
18. Finansministeriet: Betænkning fra udvalget til forbedring af kildeskatten. S.T. Bet. nr. 638 ,København 1972.